

British Embassy
Chisinau

UK International
Development

Partnership | Progress | Prosperity

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Studiu cantitativ și calitativ

Evaluarea lacunelor de cunoștințe în domeniul electoral și nivelul de implicare civică

Copyright © PNUD 2022. Toate drepturile rezervate.

Acest raport a fost produs în cadrul proiectului „Consolidarea democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente”, implementat de PNUD Moldova cu sprijinul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și al Ambasadei Marii Britanii la Chișinău, oferit prin intermediul Fondului pentru Buna Guvernare.

Opiniile exprimate în această publicație aparțin autorilor și nu reprezintă neapărat punctele de vedere ale Națiunilor Unite, inclusiv ale PNUD, sau ale statelor membre ONU.

PNUD este organizația principală a ONU care luptă pentru a pune capăt in justiției provocate de sărăcie, inegalitate și schimbări climatice. Lucrând cu rețeaua noastră vastă de experți și parteneri în 170 de țări, ajutăm națiunile să construiască soluții integrate și durabile pentru oameni și planetă. Aflați mai multe la undp.org sau urmăriți @UNDP.

CUPRINS

LISTA FIGURELOR	3
SUMAR EXECUTIV	5
DESIGN STUDIU	13
I. PROFILUL RESPONDENȚILOR.....	15
II. NIVELUL DE INFORMARE ȘI LACUNE SPECIFICE DE CUNOȘTIȚE REFERITOARE LA POLITICĂ ȘI EVENIMENTELE ACTUALE	17
2.1. Interesul față de viața social-politică din Republica Moldova	17
2.2. Participarea la alegeri	21
2.3. Cunoștințe despre doctrine politice de stânga și dreapta	23
2.4. Nivelul de încredere în principalele instituții	24
2.5. Percepții despre rolul instituțiilor internaționale în Republica Moldova.....	28
2.6. Percepții despre democrație	29
2.7. Auto-evaluarea nivelului de cunoaștere a programelor electorale la alegerile locale .	32
III. NIVELUL DE IMPLICARE CIVICĂ.....	35
3.1. Consumul de informație despre politică și evenimente curente	35
3.2. Reprezentarea și participarea la nivel național.....	36
3.3. Reprezentarea la nivel local.....	40
3.4. Nivelul angajamentului politic și civic.....	42
IV. NIVELUL DE STABILITATE ȘI MOTIVARE A VALORILOR PROSOCIALE ÎN SOCIETATE	46
4.1. Importanța valorilor prosociale prin prisma angajamentului civic	46
4.2. Experiența discriminării	47
4.3. Potențiale reacții în situații ce implică comportament prosocial	48
V. CUNOȘTIȚE PRIVIND PROCESUL ELECTORAL	50
5.1. Nivelul de informare și accesibilitatea informației despre procesul electoral.....	50
5.2. Nivelul de cunoaștere a procedurii de vot	56
VI. CUNOȘTIȚE DESPRE PRINCIPALELE MECANISME DE IMPLICARE CIVICĂ ȘI NIVELUL DE SATISFAȚIE.....	62
6.1. Nivelul de informare despre principalele procese locale.....	62
6.2. Cunoașterea formelor de implicare civică.....	63
6.3. Formele de implicare locală a cetățenilor: organizare, interes de participare, motivații și bariere.....	66
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	71

LISTA FIGURELOR

# figură	Nume figură	Pagina
Figura 1.	Caracteristicile socio-demografice de bază ale eșantionului populației adulte	15
Figura 2.	Caracteristicile socio-demografice de bază ale romilor și populației cu dizabilități	16
Figura 3.	În ce măsură sunteți interesat(ă) de viața social-politică din Republica Moldova?	17
Figura 4.	Ați votat la ultimele alegeri parlamentare din 11 iulie 2021?	21
Figura 5.	De ce ați votat la [alegerile parlamentare din 11 iulie 2021]? / De ce ați fi votat la [alegerile parlamentare din 11 iulie 2021]?	21
Figura 6.	De ce NU ați votat la [alegerile parlamentare din 11 iulie 2021]?	22
Figura 7.	Intenționați să votați/ ați votat la alegerile generale locale din 5 noiembrie 2023?	22
Figura 8.	Când oamenii vorbesc despre convingerile lor politice, ei vorbesc adesea despre stânga și dreapta. În opinia dvs., din lista următoare, care poziție este cea mai apropiată de stânga sau de dreapta?	24
Figura 9.1.	Pe o scală de la 1 la 5, cât de multă încredere aveți în următoarele instituții, unde 1 semnifică Deloc încredere iar 5 Foarte multă?	25
Figura 9.2.	Corelare între nivel de interes față de viața social-politică și nivelul de activism civic cu nivelul de încredere în instituții	26
Figura 10.	În opinia dvs., ce rol joacă următoarele instituții internaționale în Republica Moldova?	29
Figura 11.	Ce părere aveți despre ideea că democrația este cel mai potrivit sistem de guvernare pentru Moldova?	30
Figura 12.	Cum ați evalua practica actuală a democrației în Moldova astăzi?	30
Figura 13.	În general, cât de important este pentru dvs. personal să cunoașteți programele electorale ale candidaților la alegerile locale?	32
Figura 14.	În ce măsură cunoașteți programele electorale ale candidaților la alegerile locale?	33
Figura 15.	Dacă vă gândiți la activitățile de zi cu zi, cât de des vă informați despre politică și evenimente curente din următoarele surse?	35
Figura 16.	Cât de bine credeți că sunt reprezentate interesele dvs. în politica la nivel național?	36
Figura 17.	Aș dori să citesc câteva declarații despre participarea și reprezentarea publică. În ce măsură sunteți de acord sau nu sunteți de acord cu fiecare dintre următoarele afirmații?	39
Figura 18.	În general, cât de mulțumit/ă sunteți de localitatea în care locuiți?	40
Figura 19.	Cât de bine credeți că sunt reprezentate interesele dvs. în politica la nivel local?	41
Figura 20.	Aș dori să citesc câteva afirmații despre participarea și reprezentarea publică. În ce măsură sunteți de acord cu fiecare dintre următoarele afirmații?	41
Figura 21.	Ați fi dispus să aveți o funcție politică?	42
Figura 22.	Există diferite moduri de a arăta angajamentul politic și civic. Ați făcut sau ați face oricare dintre următoarele ...?	43
Figura 23.	Am dori să aflăm despre unele dintre opiniile și atitudinile dvs. Cât de importante sunt următoarele elemente pentru dvs., în general? Folosiți o scală de la 1 la 5, unde 1 înseamnă Deloc important și 5 înseamnă Foarte important.	46
Figura 24.	În ce măsură v-ați simțit discriminat din cauza următoarelor aspecte?	47
Figura 25.	Cum ați reacționa dacă ați fi martor la următoarele situații?	48
Figura 26.	În ce măsură vă informați despre următoarele aspecte? / Cât de accesibilă este informația despre următoarele aspecte?	50
Figura 27.	Spuneți-mi dacă fiecare dintre următoarele afirmații este adevărată sau falsă în legătură cu procedura de alegeri	57
Figura 28.	Cunoașteți faptul că puteți verifica datele dvs. personale din listele electorale, inclusiv secția de votare unde sunteți înscris?	60
Figura 29.	Ați verificat vreodată datele dvs.?	60
Figura 30.	Cât de bine sunteți informat (ă) despre următoarele procese din comunitatea dvs.?	63
Figura 31.	În opinia dvs., următoarele acțiuni sunt forme de implicare civică?	65

Figura 32.	În localitatea dvs. au fost organizat următoarele forme de implicare a cetățenilor în ultimii 2 ani? / La care din aceste forme ați fi interesat (ă) să participați?	66
Figura 33.	Ce vă motivează să participați la procesul decizional și de planificare din comunitatea dvs.?	69
Figura 34.	Ați notat că nu sunteți interesat să participați la careva întâlniri, procesele consultative și de planificare, organizate de Primărie, care sunt fost motivele?	70

SUMAR EXECUTIV

Context

Obiectivul general al studiului a fost de a evalua lacunele de cunoștințe și nivelul de angajament civic al populației, cu accent pe grupurile vulnerabile.

Studiul a fost realizat pe baza unui sondaj reprezentativ la nivel național pentru populația generală adultă, care acoperă toate regiunile țării, inclusiv localitățile urbane și rurale, suplimentat de două eșantionare de tip boost pentru persoane cu dizabilități și persoane de etnie rromă. Grupul țintă a fost populația adultă în vârstă de 18 ani, persoane cu dizabilități și persoane de etnie rromă din 160 de localități. Un număr total de 1507 respondenți au fost intervievați față în față și domiciliu: 1158 populație generală, inclusiv suplimentar 192 romi și 157 persoane cu dizabilități. În acest context a fost aplicată metoda eșantionării semi-probabiliste, stratificate, cu 4 etape de eșantionare. Marja de eroare pentru dimensiunea eșantionului populației generală este de $\pm 3\%$. Datele au fost colectate în perioada 27 octombrie – 30 decembrie 2023.

Studiul a inclus și o componentă calitativă. În acest sens au fost organizate 6 discuții de grup cu o medie de 7,5 participanți pe grup. 45 de persoane au participat la focus grupuri. Grupurile au fost organizate cu tineri din mediul rural și urban, femei, persoane în etate, persoane cu necesități speciale și romi.

Constatări principale ale componentei cantitative

Nivelul de informare și lacune specifice de cunoștințe referitoare la politică și evenimentele actuale

- Populația generală a înregistrat un scor mediu de 6 puncte, persoanele cu dizabilități – 5,7 puncte și rromii – 5,2 puncte la indicatorul interes față de viața social-politică din Republica Moldova, adică un nivel moderat. Persoanele cu nivel scăzut de interes reprezintă 26%, cu nivel mediu de interes – 39% și cu nivel înalt de interes – 35%.
- 84% respondenți au participat la alegerile parlamentare din 11 iulie 2021 și ultimele alegeri locale din 5 noiembrie 2023, fără diferențe statistice semnificative față de persoane cu dizabilități și rromi. Rata de neparticipare a fost mai mare în cazul tinerilor (28%), locuitori ai mediului urban (22%), mun. Chișinău (30%), etnici ucraineni și ruși, persoane cu interes scăzut față de viața social-politică, inactivi civic și cu nivel scăzut față de instituții de stat și media.
- Motivul principal care determină populația să participe la alegeri este convingerea că votul lor contează (88%). Top 3 bariere (cu o pondere aproximativ egală) pentru neparticiparea la alegeri sunt: scepticismul față de schimbări spre bine a politicii autorităților (27%), aflarea în străinătate (26%) și lipsa de interes (23%).
- Respondenții se orientează relativ mai bine în doctrina de dreapta – 42% au identificat corect cel puțin o afirmație, comparativ cu 35% care au identificat corect cel puțin o afirmație legată de doctrina de stânga și cel puțin o afirmație (din 2 măsurate) valabilă în egală măsură pentru ambele doctrine. 18% din respondenți nu au putut asocia corect nici unul din cele 8 enunțuri măsurate și nici un respondent nu a asociat corect toate 8 enunțuri.
- Topul instituțiilor cu cel mai mare nivel de neîncredere sunt partidele politice (66%), instituțiile de justiție (64%), Parlamentul (60%) și Guvernul (59%). Ponderea respondenților care nu au încredere în instituțiile măsurate depășește ponderea respondenților care au încredere în cazul a 8 din 10 instituții măsurate.
- Persoane cu nivel scăzut de încredere în instituții reprezintă 71%, cu nivel mediu de încredere – 15% și cu nivel înalt de încredere – 17%.

- Opinia predominant pozitivă (prevalează de 2,5 ori ponderea respondenților cu atitudine negativă) se atestă pentru Uniunea Europeană (51%) și instituții financiare de genul Fondului Monetar Internațional și Băncii Mondiale (42%) privind rolul acestora în Republica Moldova. Față de NATO și Uniunea Eurasiatică prevalează percepții negative. Percepția față de ONU este echilibrată.
- Doar 20% cetățeni adulți ai țării susțin ferm ideea democrației drept cel mai potrivit sistem de guvernare pentru Moldova. Proportia persoanelor cu atitudine pozitivă față de democrație prevalează de 4 ori asupra ponderii respondenților cu atitudini negative în cazul populației generale, de 3 în cazul persoanelor cu dizabilități și de 6 ori în cazul romilor.
- Cei mai mulți respondenți au o atitudine neutră (39%) privind practica actuală a democrației în Moldova în prezent, urmați de 31% cu atitudine negativă și doar 27% au atitudine pozitivă.
- Pentru fiecare al zecelea respondent populație generală și fiecare al patrulea rom nu este important să cunoască programele electorale ale candidaților la alegeri locale.
- Deși majoritatea populației susține importanța cunoașterii programelor electorale ale candidaților la alegerile locale, doar 44% afirmă că le-ar cunoaște bine (dintre care mai puțin de jumătate le cunosc foarte bine).

Nivelul de implicare civică

- Cele mai populare canale de informare ale populației din 6 măsurate sunt știrile și emisiunile la televizor (cu o valoare medie a frecvenței de utilizare de 2,4 puncte sau utilizare aproape săptămânală), prietenii / vecinii și familia (2,5 puncte).
- Unu din zece respondenți deloc nu utilizează știrile și emisiunile la televizor și prietenii / vecinii și familia. Fiecare al patra persoană deloc nu utilizează media socială și portalurile de știri. Fiecare al doilea respondent deloc nu se informează de la radio și 2/3 deloc nu se informează din ziare.
- Consumatorii pasivi – persoane care se informează frecvent (cel puțin odată pe săptămână) din maxim 2 canale de informare – reprezintă 36%, consumatorii moderați – persoane care se informează frecvent din maxim 3-4 canale de informare – reprezintă 46% și consumatorii avansați – persoane care se informează frecvent din 5-6 canale de informare – reprezintă 18%.
- 75% din populația adultă consideră că interesele sale sunt deloc sau slab reprezentate în politica națională. Fiecare al treilea respondent consideră că interesele sale deloc nu sunt reprezentate.
- 87% sunt de acord că tinerii trebuie să fie implicați și reprezentați în viața politică din Moldova; 85% sunt de acord că votul lor contează; 83% sunt de acord că femeile trebuie să fie implicate și reprezentate în mod egal în funcțiile politice din Moldova; 43% afirmă că accesul la informație despre modul în care autoritățile publice funcționează și iau decizii este limitat; 42% consideră că doar persoanele influente și finanțatorii au șanse de a influența deciziile.
- 70% din populația chestionată este mulțumită de localitatea în care trăiește.
- 57% din populația adultă consideră că interesele sale sunt deloc sau slab reprezentate în politica locală. Comparativ cu percepțiile despre reprezentarea la nivel național, acest procent este semnificativ mai mic (cu 18%).
- 4 din 10 respondenți au percepție pozitivă față de modul de receptivitate din partea APL, consultare și implicare a locuitorilor, iar alți 4 din 10 respondenți au atitudine negativă.
- 67% din respondenți deloc nu ar dori să exercite o funcție politică.
- Populația inactivă civic reprezintă 52% din populația adultă, populația cu nivel scăzut de activitate civică are o pondere de 11%, 19% au nivel moderat de activitate civică și 18% - nivel înalt de activitate civică.
- Cea mai populară formă de implicare civică este participarea la soluționarea unei probleme a comunității / vecinilor, fiind practică cel puțin odată de 34% din respondenți. Alte 2 forme populare de implicare civică și politică sunt participarea la întruniri sau dezbateri publice privind problemele localității / țării (24%) și participarea la programe de educare civică (21%).

Nivelul de stabilitate și motivare a valorilor prosociale în societate

- 9 din 10 respondenți consideră important să fie onești, responsabili, independenți și utili comunității, însă doar 53% consideră important să participe la activități de voluntariat, 31% - să fie activi în politică și 25% - să participe la acțiuni civice gen proteste și petiții.
- Principalele caracteristici în baza cărora populația este discriminată se referă la venit (scor mediu de 1,4 puncte pe scala de 5 puncte sau 10% din populație) și viziuni politice (1,3 puncte sau 9%). Caracteristicile secundare care generează discriminare sunt limba vorbită, nivelul de studii și vârsta.
- 65% din respondenți niciodată nu s-au simțit discriminați în baza celor 11 caracteristici măsurate. 15% au fost discriminați în baza unei caracteristici, 11% - în baza a 2-3 caracteristici, iar 9% în baza mai multor caracteristici.
- 41% din respondenți nu ar întreprinde nimic (ar ignora) o situație când sunt martori că cineva oferă sau ia mită.

Cunoștințe privind procedura de votare

- Practic fiecare al doilea respondent se consideră moderat sau insuficient informat despre procesul electoral prin prisma a 5 aspecte măsurate (procedură de vot, candidați și programe electorale, condiții de participare la vot și implicare în organizarea alegerilor), dar în special privind posibilităților de implicare în organizarea alegerilor în cadrul birourilor electorale.
- Per total, 26% din respondenți au recunoscut că nu cunosc suficient de bine cel puțin unu din primele patru aspecte. Mai mult ca atât, 10% susțin că au cunoștințe insuficiente la nivel de toate 4 aspecte. Dacă luăm în calcul toate 5 aspecte măsurate ale procesului electoral, atunci procentul populației cu nivel slab de informare ajunge la 46%.
- 7 din 10 respondenți apreciază nivelul de accesibilitate drept bun sau foarte bun la nivel de primele 4 aspecte măsurate, dar nivelul este semnificativ mai jos cu privire la implicarea în organizarea alegerilor în cadrul birourilor electorale (46%).
- 19% din respondenți consideră că accesul la informație, cel puțin la un aspect din cele măsurate, este scăzut sau deloc accesibil.
- Nici un enunț privind cunoașterea procedurii de vot nu a înregistrat un nivel deplin de cunoaștere. Cel mai scăzut nivel de cunoaștere s-a înregistrat în privința dreptului de a solicita urna mobilă și posibilității de a vota online.
- Doar 11% din respondenți au răspuns corect la toate 9 enunțuri privind cunoașterea procedurii de vot (alte 18% au răspuns corect la 8 enunțuri), iar 5% au răspuns corect doar la maxim 2 enunțuri.
- 69% din respondenți susțin că ar cunoaște despre posibilitatea de a verifica datele lor la secția de votare, însă doar 31% cunosc că pot face acest lucru și on-line pe pagina web www.cec.md.

Cunoștințe despre principalele mecanisme de implicare civică și nivelul de satisfacție

- Populația cunoaște relativ mai bine (în proporție mai mare) unde și cum se poate adresa în caz când are nevoie de servicii de asistență socială (75% din respondenți), servicii de suport (cunoaștere unde se poate adresa) în caz de discriminare sau încălcare a drepturilor omului (63%) și servicii de suport atunci când li se prestează servicii neconforme standardelor (57%).
- Nivelul de cunoaștere este moderat cu referire la aspecte practice, precum executarea lucrărilor și serviciilor de interes public (46%), mecanismele de implicare în procesul de luare a deciziilor (45%) și modalitățile de calcul a tarifelor pentru serviciile publice (43%).
- Cel mai scăzut nivel de cunoaștere aspectele practice de funcționare a autorităților locale – adoptarea strategiilor de dezvoltare (32%), adoptarea deciziilor (32%) și gestionarea finanțelor publice (24%).
- Persoanele cu nivel scăzut de informare despre 9 procese locale măsurate – care cunosc maxim 3 procese din cele 9 măsurate – reprezintă 46% din respondenți, 34% sunt persoane cu nivel moderat de informare – care cunosc 4-6 procese și 20% sunt persoane cu nivel înalt de informare – care cunosc 7-9 procese din cele 9 măsurate.
- Persoanele cu nivel scăzut de cunoaștere a formelor de implicare civică – care cunosc maxim 3 mecanisme din cele 7 măsurate – reprezintă 32%, 37% sunt persoane cu nivel moderat de cunoaștere – care cunosc 4-6 mecanisme și alte 32% sunt persoane cu nivel înalt de cunoaștere – care cunosc toate mecanismele măsurate.

- Cea mai cunoscută formă de implicare civică este implicarea în acțiuni de voluntariat în comunitatea locală (73%), iar cea mai puțin cunoscută este contribuția financiară sau cu resurse la organizații non-guvernamentale sau cauze sociale (55%).
- Cel mai des autoritățile locale organizează adunări generale a comunității (53%) și ședințe ale consiliului local (44%). Cel mai puțin populare sunt audierile publice (23%), comitetele constituite din cetățeni de monitorizare și evaluare a activității la nivel local (20%) și comisiile de revizie / audit (14%).
- Adunarea generală a comunității, asociațiile utilizatorilor (de ex. de apă, gaz) și comitetele stradale / grupuri de inițiativă la nivel de mahala sunt forme de implicare locală cu cel mai înalt grad de interes din partea cetățenilor (fiecare al doilea respondent)
- 31% din respondenți infirmă organizarea oricărei forme de implicare a cetățenilor din partea autorităților locale.
- 31% din respondenți nu sunt interesați să se implice în administrarea comunității sub nici o formă.
- Factorul principal care determină interesul față de implicarea locală este sentimentul de mândrie de a fi util comunității (71%). Factorii secundari sunt dorința de a contribui la îmbunătățirea serviciilor locale (55%), dorința de a a-și exprima opiniile / necesitățile (46%) și ca deciziile adoptate să fie bazate pe necesitățile și interesele cetățenilor (54%).
- Motivul principal invocat de respondenții dezinteresați de implicare locală este lipsa / insuficiența de timp (61%), urmat de câteva motive secundare precum neîncrederea în receptivitatea autorităților (36%), lipsa dorinței de informare despre aceste evenimente (29%) și faptul că astfel de evenimente sunt organizate în timpul orelor de lucru (20%).

Constatări principale ale componentei calitative

Baseline pentru nivelul de informare

- Participanții la studiu înțeleg prin "procedura de vot" un proces electoral complex, cuprinzând atât exprimarea preferințelor politice, ci și etapele și instituțiile implicate în alegeri. Procedura de vot este privită ca un mecanism esențial prin care cetățenii își exprimă voința și contribuie la formarea structurilor de conducere.
- Majoritatea participanților declară un nivel mediu până la avansat de cunoștințe (3-5 puncte) privind procedura de vot, cu tinerii din rural considerându-se mai informați.
- Respondenții sunt interesați, în principal, de detalii practice despre desfășurarea votului, aspecte tehnice și corectitudinea procesului de numărare a voturilor, selecția și legitimitatea reprezentanților, precum și identificarea posibilelor ilegalități.
- Perspectivele asupra formei de guvernământ a Republicii Moldova arată o majoritate care consideră sistemul ca fiind parlamentar, însă există segmente cu înțelegere neclară, în special printre persoanele cu dizabilități și etnicii rromi. În privința cunoașterii sistemului electoral în vigoare, puțini au o înțelegere corectă.
- În linii mari, răspunsurile indică o înțelegere neclară a tipurilor de alegeri la nivel național, în schimb majoritatea sunt familiarizați cu opțiunile la alegerile locale, parlamentare și prezidențiale. CEC este identificată ca principala entitate responsabilă de organizarea și gestionarea alegerilor la nivel național, iar secțiile de votare sunt asociate cu procesul electoral la nivel local. Mai puțin cunoscători în acest sens sunt rromii.
- În ceea ce privește diferențele în organizarea alegerilor, unii participanți evidențiază aspecte legate de ponderea alegătorilor, numărul de buletine de vot, procedura de înregistrare a candidaților și durata campaniei electorale, în timp ce alții susțin că nu există diferențe semnificative între tipurile de alegeri.
- Deși majoritatea participanților nu au întâmpinat probleme semnificative în timpul votului în ultimii 4 ani, există persoane care s-au confruntat cu provocări legate de restricții de reședință, iar persoanele cu dizabilități cu accesibilitatea la secțiile de votare și infrastructura adecvată, mai ales cele care folosesc scaune cu rotile.

Informarea și formarea opiniei

- Majoritatea respondenților manifestă interes și conștientizare asupra necesității de a fi informați, având drept motivație dorința de a fi corect informați și de a înțelege direcția în care se îndreaptă țara.
- Cunoștințele despre viața social-politică din Moldova sunt evaluate în general la un nivel moderat, indicând existența unor lacune și neclarități în informații. Cei cu evaluări mai scăzute au indicat constrângeri de timp și posibile lipsuri de interes, evitând știrile negative. Persoanele în vârstă sunt mai informate despre evenimentele din țară.
- Majoritatea respondenților preferă să discute despre politică în cadrul cercului lor social apropiat, având conversații cu membrii familiei, rude, prieteni, vecini și cunoscuții. Frecvența acestor discuții este influențată de context, perioadele electorale și relația cu interlocutorii.
- Sursele obișnuite de informare despre procesele electorale și candidați includ televiziunea, internetul, rețelele de socializare, radio și ziare, precum și discuții cu membrii familiei, prietenii și vecinii. Cu toate acestea, există nemulțumire cu privire la exactitatea informațiilor, precum și preocupări legate de manipularea în timpul campaniilor electorale.
- Participanții adoptă o abordare variată în formarea opiniei și atitudinii față de evenimente sau probleme din societate, implicând o analiză contextuală și influențe semnificative din interacțiunile sociale și sursele de informare. Alegerea unui candidat este ghidată de criterii precum rezultatele anterioare, propunerile, atitudinea față de probleme locale sau naționale, integritatea și caracterul personal.
- Sursele preferate de informare sunt televiziunea, internetul și rețelele de socializare, unde tinerii au o preferință pronunțată pentru sursele online. Participanții manifestă o preferință clară pentru conținutul digital, cum ar fi podcast-urile, postările pe rețelele de socializare și poveștile video. Limbile în care sunt consumate informațiile sunt româna și rusa, cu o preferință evidentă pentru limba română.
- Majoritatea consideră mass-media ca un mecanism de influențare a opiniei, subliniind riscul manipulării prin furnizarea de informații necalitative. Propuneri pentru îmbunătățirea acoperirii media a alegerilor includ asigurarea obiectivității, independenței și veridicității informațiilor, taxarea dezinformării și crearea de instituții specializate pentru monitorizarea acoperirii mediatică.
- Subiectele politice de interes includ integrarea forței de muncă a romilor și a persoanelor cu dizabilități, responsabilizarea politicienilor, combaterea corupției, activitatea partidelor de guvernământ și aspecte legate de salarizare și distribuirea ajutoarelor.

Conștientizarea problemelor electorale / politice

- Participanții au exprimat percepții diverse asupra democrației, evidențiind importanța drepturilor individuale, funcționarea corectă și transparentă a sistemului legislativ, libertatea de exprimare, alegerile libere și corecte, și puterea poporului. În contrast într-o perspectivă mai pesimistă, democrația este asociată cu haosul.
- Participanții la studiu au identificat o gamă diversă de țări dezvoltate, cu mențiuni frecvente pentru Statele Unite, Anglia, Germania și Franța, ca exemple de democrații stabile. Alte țări menționate, precum România, Belgia, Italia, Cehia, Elveția și țările scandinave, reflectă o varietate de percepții asupra democrației.
- Republicii Moldova îi lipsesc mai multe aspecte esențiale pentru a atinge statutul de țară cu democrație stabilă. Cele mai semnificative vizează lipsa unei justiții corectă și egalitate în fața legii, economie prosperă și locuri de muncă motivante, politici incluzive și reprezentare adecvată, necesitatea unei noi mentalități și a unui nou sistem socio-politic.
- Două dintre cele mai urgente probleme identificate în domeniul electoral din Moldova, și care coincid cu preocupările exprimate de CEC sunt eficientizarea procesului de vot prin implementarea votului electronic și combaterea falsificării și cumpărării voturilor, evidențiată prin nevoia de măsuri eficiente și riguroase pentru prevenirea fraudei electorale. Alte aspecte semnificative, cum ar fi gestionarea numărului mare de candidați și introducerea unor criterii mai severe pentru acceptarea acestora, reflectă preocupările legate de claritatea procesului electoral.
- Aspecte specifice ale procesului electoral pe care respondenții le consideră dificil de înțeles includ confuzia legată de necesitatea prezentării buletinului de identitate la fiecare participare la alegeri, înțelegerea procesului de vot și a fenomenului de cumpărare a voturilor, verificarea informațiilor despre desfășurarea alegerilor.

- Studiul constată o cunoaștere limitată a proceselor electorale din alte țări printre respondenți. Din cele menționate, participanții consideră benefică includerea votului electronic în sistemul electoral din Moldova, considerat un aspect esențial al unui sistem electoral ideal.
- Participanții consideră că un sistem electoral ideal ar trebui să includă votul electronic, să elimine practicile de corupție, inclusiv cumpărarea și vânzarea voturilor, precum și contracararea marginalizării în procesul electoral, în special pentru persoanele cu dezabilități. De asemenea, se subliniază importanța obligativității votului pentru fiecare cetățean, cu posibilitatea aplicării de amenzi pentru neparticipare sau eschivare.
- Pe lângă aplicarea votului electronic, pentru a atinge un sistem electoral ideal sunt necesare și alte modificări. Acestea includ sporirea accesibilității la vot, introducerea unor mecanisme de supraveghere mai stricte din partea CEC asupra întregului proces electoral, revizuirea procesului de selecție a candidaților prin implementarea unui filtru mai riguros, numărarea electronică a voturilor și necesitatea unei reforme teritoriale pentru a remedia problemele în procesul electoral.

Despre educație civică

- Respondenții atribuie sintagmei "implicare civică" multiplele semnificații. Aceste semnificații includ participarea și implicarea în viața social-politică, contribuția la elaborarea de politici, angajamentul în activități care s-a contribuie la progresul societății, participarea în procesul electoral prin dezbateri sau votare, precum și implicarea în activități de voluntariat fără interese financiare sau politice.
- Majoritatea participanților au o percepție pozitivă a importanței implicării civice, evidențiată prin note maxime acordate pe o scală de la 1 la 5. Motivele pentru implicarea civică includ conferirea unui sentiment de importanță personală, contribuția la rezolvarea problemelor și aspirația pentru o viață mai bună.
- Mecanisme principale de implicare civică includ voluntariatul în proiecte de dezvoltare locală, participarea la manifestări publice de nemulțumire, implicarea în alegeri, donații financiare pentru cauze publice, dezbateri electorale, evenimente culturale și educație civică. Aceste forme de activism civic au fost adoptate activ în ultimii 2 ani de către mai mulți participanți.
- Deși nivelul de satisfacție față de rezultatele implicării civice este înalt, autoevaluările indică că mulți respondenți nu se consideră cetățeni activi. Această autoevaluare scăzută este asociată cu obstacole obiective, precum priorități personale și profesionale, precum și cu percepții sociale negative și lipsa de încredere în capacitatea de a genera schimbări reale.
- Motivațiile pentru implicarea în rezolvarea problemelor comunitare sunt complexe, acoperind factori personali, comunitari și socio-economici. Factorii personali includ dorința de a schimba percepțiile asupra unor grupuri marginalizate, inspirația din exemplele altora și necesitatea unor eforturi colective. Factorii comunitari includ prezența liderilor și a grupurilor de coordonare, împreună cu inițiativele care țin cont de nevoile specifice ale comunității. Stimulentele socio-economice, precum îmbunătățirea nivelului de trai și recunoașterea valorii voluntariatului, pot influența dorința de implicare civică.
- Majoritatea participanților nu au avut experiența participării la programe de educație civică legate de alegeri. Participarea la aceste programe pare să fie concentrată în special pe cei implicați direct în procesul electoral, cum ar fi consilieri, observatori sau membri ai comisiei electorale, oferindu-le instruire specifică legate de procedurile electorale. Dezinteresul și neinformarea sunt motive importante pentru neparticipare.
- Participanții indică o serie de teme considerate benefice într-un program de educație civică despre procesele electorale. Acestea includ clarificări cu privire la consecințele votului, importanța votului și influența sa asupra direcției politice a țării, detaliile procesului de numărare și verificare a voturilor, organizarea alegerilor pentru asigurarea transparenței, securitatea votului, în special în cazul votului electronic, și o posibilă amendare a absenței nemotivate la vot.

Încrederea în instituțiile electorale și procesul electoral

- Nivelul de încredere în instituțiile electorale din Moldova, în special Comisia Electorală Centrală (CEC) și Consiliile electorale de circumscripție, este în general scăzut, tinerii prezentând un nivel mai moderat sau chiar înalt. Preocupările se concentrează pe lipsa de transparență, disfuncționalitatea instituțiilor și percepția că acestea nu acționează în mod corespunzător sau cinstit.

- Încredere în procesul electoral din Moldova este influențat semnificativ de factori, precum nerealizarea promisiunilor de către candidați, corupția și transparența.
- Deși, majoritatea consider că alegerile au fost libere și corecte, există preocupări legate de prezența unui singur candidat în anumite localități și percepții critice referitoare la votul inconștient, cumpărarea de voturi și alte influențe negative.
- Sugestiile pentru îmbunătățirea procesului electoral din Republica Moldova includ reducerea numărului de candidați prin introducerea unor filtre și criterii clare pentru înregistrarea acestora, precum și eliminarea elementelor negative din campaniile electorale pentru a promova un discurs mai respectuos și furnizarea de informații relevante.
- Optimismul privind implicarea la nivel local în procesul decizional contrastează cu scepticismul sau pesimismul față de capacitatea de a influența deciziile la nivel național. Factori precum cunoașterea mai detaliată a candidaților, posibilitatea de a participa la ședințele consiliilor locale și implicarea în proteste sunt văzute ca modalități prin care cetățenii pot aduce contribuții la nivel local.
- Majoritatea participanților au luat parte la alegerile locale din 5 noiembrie 2023, iar factorii neparticipării sunt determinați de motive personale și logistice, precum lipsa de încredere în candidați, absența din localitate în ziua alegerilor sau lipsa de informații despre candidați.
- Libertatea de exprimare a viziunilor politice este influențată de factori, precum anturaj, nivelul de încredere, similitudinea părerilor cu cei din jur, temerile personale și încrederea în capacitatea de a-și exprima public viziunile.
- Respondenții, în special tinerii, au evidențiat critici la adresa procesului electoral din Moldova. Aspecte considerate incorecte includ excluderea partidului "Șansa" din scrutin fără motive adecvate, preocupări cu privire la monitorizarea surselor de finanțare a partidelor, lipsa detaliilor privind finanțarea și transparența, interzicerea participării unor partide și distribuirea inegală a finanțărilor între acestea. Pe de altă parte, aspectele considerate corecte includ interzicerea partidelor cu finanțări dubioase, penalizarea candidaților pentru agitație înainte de campania electorală și prezentarea preliminară a rezultatelor alegerilor, deși există și voci critice față de acest ultim aspect.

Înregistrarea și participarea votanților

- Deși o parte semnificativă a participanților la DFG afirmă că sunt bine informați despre procesul de înregistrare a votanților, detaliind cu precizie etapele procedurii de la înregistrare la vot, există totuși persoane cu cunoștințe limitate, în special printre tinerii din mediul urban și persoanele în vârstă.
- Cetățenii întâmpină diverse obstacole în procesul electoral, inclusiv accesibilitate redusă, manipulare și erori în listele electorale, precum și dezinformare. În cazul persoanelor cu dizabilități, se remarcă în special lipsa de instrumente de asistență.

Literație digitală

- Numărul celor cu experiență în utilizarea platformei digitale cec.md este redus, cu majoritatea participanților, în special persoane în vârstă și etnici rromi, care nu au utilizat astfel de platforme. Motivele includ lipsă de conștientizare a existenței acestor platforme și preferința pentru surse alternative de informare. Printre obstacolele întâmpinate în utilizarea lor se numără dificultățile tehnice, cum ar fi identificarea localității pe hartă.
- Pentru a îmbunătăți nivelul de cunoștințe digitale referitoare la alegeri, se propun măsuri practice, precum distribuirea de materiale informative, intensificarea campaniilor de publicitate pentru platforma www.cec.md, simplificarea procesului de accesare prin adăugarea unei liste a localităților și furnizarea de educație și asistență, în special pentru persoanele în vârstă.

Reprezentare

- Perspectivele privind reprezentarea intereselor la nivel național și local indică că reprezentarea este mai satisfăcătoare la nivel local, recunoscându-se impactul direct asupra comunității, cu nemulțumiri concentrate pe probleme precum corupția, sărăcia și insuficiența de oportunități.
- Există dezamăgire în legătură cu reprezentarea insuficientă la nivel național, cu accent pe absența reprezentanților cu dizabilități și a altor minorități. Respondenți susțin nevoia unei reprezentări mai ample pentru grupurile subreprezentate, inclusiv persoanele cu dizabilități, dar există și voci care pun accent pe competențe mai degrabă decât pe apartenența la anumite categorii.

- În ceea ce privește implicarea locuitorilor în procesul decizional și de planificare, sugestiile includ participarea la ședințele consiliilor locale, informarea activă a comunității prin rețelele de socializare, recunoașterea contribuțiilor locuitorilor și comunicarea directă, cum ar fi sesiuni video live cu primarul.
- Metoda principală de implicare a locuitorilor în procesul decizional adoptată de primării este cea tradițională, cu ședințe locale și publicarea informațiilor pe site-ul primăriei. Există nemulțumiri privind absența unei comunicări continue între oficialii de rang național și cetățeni, aceasta fiind percepută ca fiind mai activă doar în perioadele premergătoare alegerilor.
- Satisfacția privind consultarea și implicarea cetățenilor în procesul de luare a deciziilor la nivel local este variabilă, depinzând de gradul de implicare al comunității. Există atât voci pozitive, care evidențiază primari receptivi la nevoile comunității, cât și critici referitoare la nivelul scăzut de implicare a cetățenilor și auto-reglementarea excesivă a primăriilor.
- Majoritatea respondenților exprimă dezamăgire cu privire la consultarea primăriei cu persoanele vulnerabile și consideră că nivelul de consultare depinde în mare măsură de primar.
- Participanții manifestă preferință pentru diverse modalități de exprimare a opiniilor lor în legătură cu planificarea, gestionarea și procesul decizional în comunitate, precum adunările deschise, sondajele telefonice, platformele online și petițiile.

Mecanisme de feedback

- Puțini dintre participanți cunosc că există canale, precum CEC sau linia fierbinte, prin care cetățenii pot oferi feedback cu privire la procesul electoral.
- Sugestiile formulate de respondenți pentru îmbunătățirea comunicării și interacțiunii dintre instituțiile implicate în procesul electoral și cetățeni indică nevoia unor canale de comunicare mai eficiente și deschise. Propunerile includ crearea unui site dedicat pentru reclamații, organizarea de conferințe, implementarea unor mecanisme mobile, realizarea de emisiuni televizate, desfășurarea de adunări locale și efectuarea de sondaje. Toate aceste sugestii reflectă dorința de transparență și implicare pentru a consolida încrederea în procesul electoral.

DESIGN STUDIU

Obiective și acoperirea geografică

Obiectivul general al studiului a fost de a evalua lacunele de cunoștințe și nivelul de angajament civic al populației, cu accent pe grupurile vulnerabile.

Obiective specifice – identificarea răspunsurilor la următoarele întrebări:

- Nivelul de informare și lacune de cunoștințe speciale cu privire la politică și evenimentele actuale;
- Probleme și motive care au impact asupra percepției politice negative generale;
- Nivelul de implicare civică (valori civice prosoziale, orientare activă către cetățenie, dorința de a participa la activități civice și politice, motivație de a participa la procesul decizional etc.);
- Nivelul de stabilitate și motivare a valorilor prosoziale în societate;
- Nivelul de cunoaștere a publicului cu privire la procedura de vot, precum și procesul de informare a acestuia și atitudinea față de educația civică;

Cunoașterea populației cu privire la principalele mecanisme de implicare civică și nivelul de satisfacție față de nivelurile de implicare civică din Moldova.

Studiul a fost realizat la nivel național, acoperind toate regiunile, raioanele și reprezentând atât zonele rurale, cât și cele urbane, cu excepția regiunii transnistrene. În total, studiul a inclus 160 localități.

Metodologia cercetării

Studiul a inclus două componente de cercetare: cantitativă și calitativă.

A. Componenta cantitativă

Metoda de cercetare: sondaj cantitativ reprezentativ la nivel național.

Tehnica de cercetare: interviu față în față în baza unui chestionar structurat.

Metoda de intervievare: CAPI – interviu personal asistat de computer. Datele au fost colectate prin intermediul tabletelor conectate online la serverul bazei de date.

Grupuri țintă și mărime eșantion:

- populația generală în vârstă de 18 ani și mai mult pentru eșantionul principal de 1158 de respondenți cu eroare de eșantionare de $\pm 3\%$
- etnia romă pe un eșantion suplimentar de 192 de respondenți
- persoane cu dizabilități pe un eșantion suplimentar de 157 de respondenți

Dimensiunea totală a eșantionului rezultat a fost de 1507 respondenți, comparativ cu 1500 planificați.

Instrument de cercetare: chestionar structurat cu întrebări închise și deschise. Limba de lucru a fost româna și rusa, în funcție de preferințele respondentului. 74% dintre chestionare au fost completate în limba română și 26% în rusă.

Chestionarul a inclus 7 secțiuni:

- Întrebări generale / încălzire
- Nivelul de informare și lacune de cunoștințe specifice cu privire la politică și evenimentele actuale
- Nivelul de implicare civică
- Nivelul de stabilitate și motivare a valorilor prosoziale în societate
- Cunoașterea procedurii de vot
- Cunoașterea principalelor mecanisme de implicare civică și a nivelului de satisfacție
- Întrebări demografice

Durata medie a interviului: 27 minute.

Perioada de colectare a datelor: 27 octombrie – 30 decembrie, 2023.

Design eșantion:

- Stratificat în baza a două criterii de stratificare – 11 regiuni similare cu fostele județe și mediul de reședință (rural, urban și municipii);
- semi-probabilist – localitățile au fost selectate pe baza unei scheme probabilistice, în timp ce rutele și gospodăriile au fost selectate aleatoriu în baza unui pas statistic;
- cu etape multiple – 4 tipuri de unități de eșantionare (la nivel de localitate, la nivel de rută, la nivel de gospodărie și la nivel de respondent).

Populația de referință: totalitatea populației din țară. Informațiile pentru proiectarea eșantionului s-au bazat pe cele mai recente date disponibile pentru Evidența curentă a populației pentru anul 2022. Nicio zonă a populației nu a fost exclusă din eșantion, cu excepția regiunii transnistrene.

Principii de înlocuire: cele mai apropiate 1-2 gospodării de gospodăria selectată primară, care nu a fost posibil să fie interviuată din anumite motive. Fiecare intervievator a ținut evidența vizitelor și a refuzurilor.

Controlul calității: În urma controlului calității datelor colectate, 94 de chestionare au fost rebutate, din diverse motive: 57 de chestionare din cauza duratei scurte, 25 de chestionare au fost interviuri false și 12 interviuri au fost cu metodologie de selecție greșită.

Rata de participare: Pentru realizarea a 1507 interviuri valabile, au fost vizitate 4967 gospodării/adrese. Astfel, rata brută de participare la sondaj (rezultată din numărul total de gospodării/adrese contactate) a fost de 30%. Rata netă de participare la sondaj (excluzând gospodăriile/respondenții cu statut de non-contact, adresele nerezidențiale sau gospodăriile nelocuite) este de 58%. 0,7% din totalul interviurilor inițiate au fost abandonate de respondent la un moment dat în timpul procesului de interviuare.

Ponderarea bazei de date: Baza de date finală a fost ponderată pentru a reflecta distribuția oficială a populației (conform datelor din 2023). Singura variabilă utilizată pentru procedura de ponderare a fost grupul de vârstă (18-34 ani, 35-59 ani și 55+ ani). Structura eșantionului natural obținut a înregistrat diferențe relativ semnificative la nivelul grupelor de vârstă (subreprezentare a persoanelor cu vârsta cuprinsă între 18-34 de ani în raport cu datele statistice oficiale la 1 ianuarie 2023). Coeficientul de ponderare utilizat a fost valoarea medie între profilul statisticilor oficiale și profilul eșantionului sondajului, pentru a echilibra populația de facto din țară și a exclude pe de o parte cei implicați în migrația forței de muncă și a echilibra mobilitatea internă – care este predominant de la sate la orașe (mari) (în principal capitala țării), în special pentru tineri.

B. Componenta calitativă

Componenta calitativă a fost realizată în baza metodei discuției de grup. Un focus grup este o formă de cercetare calitativă în care un grup de oameni sunt întrebați despre percepțiile, opiniile și convingerile lor cu privire la un anumit subiect. Întrebările sunt adresate într-un cadru de grup interactiv în care participanții sunt liberi să vorbească cu alți membri ai grupului, oferind astfel posibilitate de a identifica idei specifice și problemele neprevăzute.

Focus grupurile, proiectarea și implementarea lor sunt strict legate de subiectul analizat.

În total au fost organizate 6 focus grupuri cu o medie de 7,5 participanți pe grup. 45 de persoane au participat la focus grupuri. Grupurile au fost structurate după următoarele categorii:

DFG 1: tineri din mediul rural (7 participanți)

DFG 2: tineri din mediul urban (8)

DFG 3: femei (7)

DFG 4: persoane în etate (8)

DFG 5: persoane cu dizabilități (8)

DFG 6: rromi (7)

I. PROFILUL RESPONDENȚILOR

Figura 1. Caracteristicile socio-demografice de bază ale eșantionului populației adulte

	Date neponderate		Date ponderate la statistica oficială	
	1158	Procent	1158	Procent
TOTAL				
SEX				
Masculin	539	46%	544	47%
Feminin	619	54%	614	53%
GRUPĂ DE VÂRSTĂ				
18-34 ani	209	18%	252	22%
35-59 ani	486	42%	499	43%
60 ani +	463	40%	407	35%
NIVEL DE STUDII				
Scăzut (până la clasa 11)	385	33%	378	33%
Mediu (liceu, școală profesională, colegiu)	508	44%	511	44%
Înalt (universitate sau mai înalt)	261	23%	266	23%
TIP LOCALITATE				
Urban	515	44%	524	45%
Rural	643	56%	634	55%
REGIUNE DE DEZVOLTARE				
Nord	321	28%	318	27%
Centru	333	29%	336	29%
Sud	221	19%	216	19%
Chișinău	283	24%	287	25%
NIVEL VENIT *				
Mic	627	54%	618	53%
Mediu	341	29%	339	29%
Înalt	89	8%	94	8%
Refuz	101	9%	107	10%
GRUP ETNIC 1				
Moldovean / Român	955	82%	961	83%
Ucrainean	68	6%	64	6%
Rus	42	4%	40	3%
Altul	92	8%	91	8%
STATUT DE ANGAJARE				
Angajat	469	41%	493	43%
Neangajat	684	59%	660	57%
STATUT DIZABILITATE				
Persoană cu dizabilități	90	8%	89	8%
Persoană fără dizabilități	1068	92%	1069	92%
GRUP ETNIC 2				
Etnie majoritară (moldoveni / români)	955	83%	961	83%
Etnie minoritară (alte etnii)	202	17%	196	17%

* Mic – până la 3000 MDL (nivel minim de existență de persoană pentru 2023); Mediu – 3001-6000 MDL; Înalt – mai mult de 6001 MDL per membru al gospodăriei

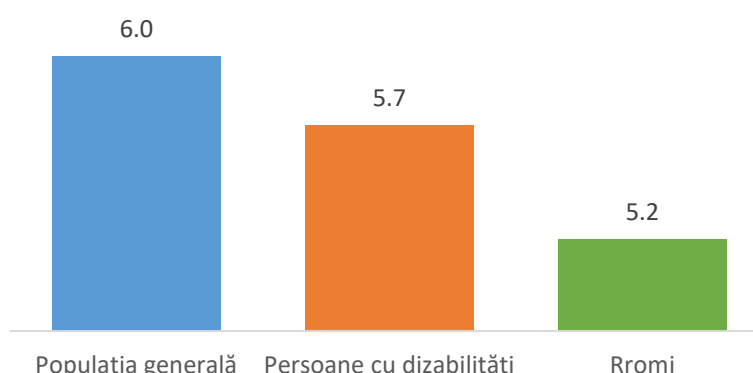
Figura 2. Caracteristicile socio-demografice de bază ale romilor și populației cu dizabilități

	Persoane cu dizabilități		Respondenți de etnie romă	
	247	Procent	223	Procent
TOTAL				
SEX				
Masculin	124	50%	86	39%
Feminin	123	50%	137	61%
GRUPĂ DE VÂRSTĂ				
18-34 ani	32	13%	64	29%
35-59 ani	96	39%	102	46%
60 ani +	119	48%	57	25%
NIVEL DE STUDII				
Scăzut (până la clasa 11)	110	44%	142	64%
Mediu (liceu, școală profesională, colegiu)	101	41%	46	21%
Înalt (universitate sau mai înalt)	26	11%	3	1%
Refuz	10	4%	32	14%
TIP LOCALITATE				
Urban	113	46%	142	64%
Rural	134	54%	81	36%
REGIUNE DE DEZVOLTARE				
Nord	84	34%	145	65%
Centru	67	27%	27	12%
Sud	44	18%	49	22%
Chișinău	52	21%	2	1%
NIVEL VENIT *				
Mic	160	65%	186	83%
Mediu	68	28%	17	8%
Înalt	3	1%	2	1%
Refuz	16	6%	18	8%
GRUP ETNIC 1				
Moldovean / Român	190	77%		
Ucrainean	13	5%		
Rus	13	5%		
Altul	31	13%		
STATUT ANGAJARE				
Angajat	34	14%	55	25%
Neangajat	211	86%	167	75%
STATUT DIZABILITATE				
Persoană cu dizabilități			15	7%
Persoană fără dizabilități			208	93%
GRUP ETNIC 2				
Etnie majoritară (moldoveni / români)	190	77%		
Etnie minoritară (alte etnii)	57	23%		
TIP DIZABILITATE				
Fizică / motorie	117	47%		
Senzorială, vizuală	35	14%		
Viscerală	95	39%		

II. NIVELUL DE INFORMARE ȘI LACUNE SPECIFICE DE CUNOȘTINȚE REFERITOARE LA POLITICĂ ȘI EVENIMENTELE ACTUALE

2.1. Interesul față de viața social-politică din Republica Moldova

Figura 3. În ce măsură sunteți interesat(ă) de viața social-politică din Republica Moldova? (C1) *Valoarea medie pe scala de 10 puncte*

Interesul respondenților față de viața social-politică din Republica Moldova a fost măsurat pe o scală de 10 puncte, unde 1 semnifică *deloc interesat* și 10 – *foarte interesat*. Rezultatele obținute atestă un nivel moderat al interesului celor trei categorii de respondenți față de viața social-politică din țară (Figura 3): populația generală a înregistrat un scor mediu de 6 puncte, persoanele cu dizabilități – 5,7 puncte și rromii – 5,2 puncte.

În funcție de interesul față de viața social-politică din țară, respondenții pot fi grupați convențional în 3 categorii:

- persoane cu nivel scăzut de interes, adică scoruri de 1-4 puncte (26%), în special persoanele care aparțin grupurilor cu nivel mic de studii (37%) și venit (29%), minoritățile etnice (30%), persoane inactive civic (34%) și cu încredere scăzută în instituțiile publice și media (28%).
- persoane cu nivel mediu de interes, adică scoruri de 5-7 puncte (39%)
- persoane cu nivel înalt de interes, adică scoruri de 8-10 puncte (35%), în special persoanele peste 35 ani (37%), cu nivel înalt de studii (49%) și venit (46%), majoritatea etnică (40%), persoane active civic (53%) și cu încredere înaltă în instituțiile publice și media (51%).

Astfel, ponderea persoanelor cu nivel înalt de interes o depășește relativ semnificativ pe cea a persoanelor cu nivel scăzut de interes (diferență de 9%), în timp ce în cazul rromilor diferența este negativă (-12%). În cazul persoanelor cu dizabilități cele 2 categorii sunt aproximativ egale.

Analiza corelată a răspunsurilor pentru eșantionul persoanelor cu dizabilități atestă faptul că interesul pentru viața social-politică a țării este mai mare la persoanele de sex masculin, cu vârsta de peste 60 ani, rezidenți ai mediului rural și regiunii Centru, cu nivel mediu și înalt de studii.

În cazul rromilor, interesul este în proporție mai mare la persoane de sex masculin, cu vârsta până la 59 ani.

Gradul de interes pentru viața social-politică din Republica Moldova în viziunea participanților la studiul calitativ

Participanții manifestă interes diferit față de viața social-politică din țară. Majoritatea respondenților se arată interesați, conștientizând necesitatea de a fi informat despre evenimentele din țară, unele persoane participând chiar activ la adunări și proteste. Alții manifestă un interes mai limitat, concentrat doar pe aspecte cu impact direct asupra lor. Există și persoane care se declară deloc interesate de viața social-politică din Moldova (DFG2).

În opinia unor respondenți interesul pentru viața social-politică a țării vine din nevoia de a fi conectat la ceea ce se întâmplă în societate pentru a fi corect informat, având în vedere prezența știrilor false (DFG5), sau de a fi conștient de direcția în care se îndreaptă țara.

Sunt interesată, trebuie să știi ce se face în țară, că nu poți să fii indiferent, iar dacă nu ești interesat, nu ai cum să fii informat corect. Sunt multe știri false. DFG5

Sunt interesată chiar la un nivel înalt, mă interesează absolut tot, sunt activă, particip la adunări, la proteste. DFG4

Fiecare își dorește niște schimbări în bine și ne interesează ce se petrece în țară. DFG6

Auto-evaluarea nivelului de informare despre viața social-politică din Moldova

Participanții au evaluat în mod diferit gradul lor de informare despre viața social-politică din Moldova, reflectând diferențe determinate de factori personali și circumstanțiali. În ansamblu, gradul de informare se situează la un nivel moderat pe o scară de la 1 la 5, unde 1 = deloc și 5 = foarte bine. Această evaluare este susținută de constatarea că nu toate informațiile sunt disponibile și că există aspecte neclare sau chiar ascunse în privința detaliilor.

Puține persoane s-au autodeclarat foarte bine informate despre aspectele social-politice din țară, acestea dedicând timp semnificativ pentru a urmări toate evenimentele, în special persoanele în vârstă. De cealaltă parte, cei care și-au evaluat cunoștințele cu nota 2 au argumentat că nu înțeleg prea mult în politică din cauza unui program de muncă încărcat și a lipsei de timp disponibil. De asemenea, au subliniat o posibilă lipsă de interes și o tendință de evitare a știrilor negative. Acești respondenți sunt preponderent de etnie romă.

Apreciez cunoștințele despre viața social-politică din țară pe 3, pentru că cunosc cât de cât, dar nu atât de accentuat ... nu toată informația se spune. Unele lucruri sunt ascunse... există prea multă dezinformare. Nu știi care post TV să privești, deoarece se vorbește diferit și nu știi pe cine să crezi. DFG1,5

Nu dispun de timp și nici nu vreau să o fac. Prea multe știri negative și stresante. DFG1

La mine este 5, mă uit 24/24 ore. La mine mama stă 24/24 ore în politică. DFG5

Sunt pe nota 2. Nu înțeleg nimic în politică, fiind mereu pe drumuri, cu munca. Dacă aș sta să mă interesez de politică, cred că nu aș avea ce mânca ... nu sunt suficient de pricepută pentru a citi sau intra pe internet, iar știrile uneori nici nu vreau să le ascult, prea multe fiind negative. DFG6

Frecvența discuțiilor despre politică

Răspunsurile la întrebarea privind frecvența discuțiilor despre politică reflectă o varietate de atitudini și comportamente în rândul respondenților. Un număr semnificativ evită discuțiile politice, percepându-le dăunătoare pentru relațiile cu prietenii sau familia. Există participanți care afirmă că discută despre politică periodic sau în apropierea alegerilor, în timp ce alții adoptă o atitudine rezervată față de subiectul politic, susținând că unele opinii sunt dificil de schimbat și că acest domeniu este considerat în general "murdar". Mai mulți participanți subliniază că frecvența discuțiilor depinde de context sau de interlocutor (DFG1,2,3,4).

Prin urmare, atitudinile față de discuțiile politice variază considerabil, de la evitarea subiectului la o implicație activă în astfel de conversații, iar factori precum contextul, perioadele electorale și persoanele implicate pot influența această variație.

Dacă intri în politică, mai tare degradezi ... Sunt cazuri când rudele se ceartă de la acest subiect, unii țin cu un partid, alții cu altul și se începe cearta și atunci mai bine te reții să vorbești pe teme politice ... Rareori discutăm despre politică din motivul că discuțiile la tema dată, pot duce la apariția conflictelor, mai ales dacă se discută cu cineva, care are o părere mai diferită. De aceea, evităm tema politicii. DFG1,2,5

Este un subiect discutat mai mult în preajma alegerilor. DFG6

Conform răspunsurilor, se observă că conversațiile despre politică sunt adesea preferate în cadrul cercului social apropiat. În mod specific, majoritatea respondenților aleg să discute despre politică cu membrii familiei, rudele, prietenii, vecinii și cunoscuții.

Mai mult în familie, la serviciu ne putem spune părerea, dar fără discuții mai profunde, pentru a evita cearta. DFG3

Modul de formare a opiniilor și atitudinilor față de un eveniment sau problemă din societate

Participanții adoptă diverse modalități în formarea opiniei și atitudinii față de un eveniment sau problemă din societate, implicând o abordare activă, analiză contextuală și influențe semnificative din interacțiunile sociale și informațiile variate. Unii își conturează opinia prin analiza unor surse diverse, inclusiv cele oficiale (site-uri ministeriale, pagina guvernului), în timp ce alții se angajează în dezbateri sau se bazează pe fapte concrete și acțiuni, evidențiindu-le impactul asupra populației (DFG2,3,5). Opiniile prietenilor și ale familiei, precum și evaluarea acțiunilor persoanelor alese în funcție de responsabilitățile lor, sunt, de asemenea, aspecte semnificative în formarea opiniei personale (DFG1).

Există și respondenți care nu au reușit să explice această procesare a opiniei (DFG4.6).

Dacă este un eveniment de caritate, este una, dacă este un eveniment politic, apoi este puțin mai complicată situația. În dependentă de eveniment și scopul acestuia. De exemplu, dacă este un eveniment de caritate pentru persoane cu dizabilități, vezi pozitiv acest lucru, dar de cealaltă parte vine evenimentul tragic cu nerespectarea drepturilor, și apare contradicția, parcă e bine și parcă e rău. DFG5

Consider că fiecare persoană are persoane mai influente, cu autoritate, opinia cărora contează. Eu îmi formez foarte greu o părere constantă, adică eu mai întâi foarte mult analizez ca să-mi formez o părere personală. Analizez spusele persoanelor din diferite sfere. Nu cred în noutățile "șoc". Eu prefer să analizez pentru a forma o opinie. DFG1

Top trei tipuri de surse de informare: motive de utilizare și importanța pentru formarea

Răspunsurile la întrebarea privind sursele preferate de informare evidențiază diversitatea canalelor utilizate de participanții la DFG. Aceștia obțin informații în principal de la televizor, urmărind posturi precum TV8, Moldova 1, PRO TV, Jurnal TV, TVR Moldova, Prime, TNT, Realitatea TV și Soroca TV. Internetul reprezintă o altă sursă importantă (prin diverse portaluri de știri, cum ar fi point.md, știri.md, diez, unimedia) la fel ca și paginile guvernamentale și rețelele de socializare (TikTok, Instagram, Facebook). Participanții indică, de asemenea, că discuțiile cu prietenii, familia, rudele și cunoscuții constituie surse semnificative de informații. De remarcat, că tinerii se informează mai des din internet și de pe rețelele de socializare.

Mai puțin participanții se informează din ziare, ca exemplu fiind adus "Ziarul de gardă".

Preferința pentru aceste surse se datorează accesibilității și diversității de conținut. Participanții afirmă că toate aceste surse contribuie la formarea opiniilor, percepțiilor și atitudinilor lor în legătură cu evenimentele și problemele sociale și politice.

De la televizor: TV8, Moldova 1, ProTV, Jurnal TV, TVR Moldova, Soroca TV; radio: radio FM, radio Noroc, Internetul – diferite site-uri, point.md, rețelele de socializare: TikTok, Instagram, Facebook ... ziare – "Ziarul de gardă", prin discuții cu prietenii, familia, rudele. Toate DFG

Alături de sursele menționate, participanții indică că la formarea opiniei lor contribuie și sursele internaționale, precum EuroNews, sau alte personalități internaționale Șveț și Nevzorov.

Tip de conținut informațional interesant pentru respondenți

Participanții la studiu manifestă o preferință evidentă pentru conținutul digital, precum podcasturi, postări pe rețelele de socializare și povești video. Această formă de conținut este percepută ca fiind actuală, autentică și capabilă să reflecte realitatea. În plus, respondenții arată un interes semnificativ pentru noutăți și interviuri, considerând că acestea oferă o prezentare mai detaliată și mai profundă a problemelor. De asemenea, se remarcă aprecierea pentru infografice, articole și sondaje.

În ceea ce privește sursele tradiționale de informații, există un interes continuu atât pentru știrile la radio, cât și pentru cele vizuale. În timp ce unii consideră emisiunile de televiziune ca fiind plictisitoare, alți participanți le apreciază, în special emisiuni precum "Cutia Neagră" cu N. Rață și "Lumina".

Cred că cei care au internet sunt cu podcasturi și postările pe rețelele de socializare. DFG5

Îmi plac tare mult podcast-urile, sunt acum la modă, știrile, vox-urile, acestea cred că reflectă realitatea destul de mult și destul de natural... în emisiunea Lorenei Bogza toate probleme sunt abordate... sinteze, statisticile îmi dau o credibilitate mai mare. DFG3

Noutăți și interviuri. În interviuri problema este prezentată mai detaliat, mai profund. Emisiunile deja au devenit plictisitoare. DFG6

Dacă vorbim de voturi, atunci prefer infograficele. DFG1

Content informațional din puncte de vedere lingvistic

Majoritatea respondenților declară că accesează informații din mass-media în ambele limbi, română și rusă, cu o preferință evidentă pentru limba română. De asemenea, se observă un interes pentru conținutul media care reflectă identitatea lingvistică rromă. Un număr redus de persoane consumă informații inclusiv în limba engleză sau ucraineană.

Privesc, ascult și în română și în rusă, dar prefer în română. Toate DFG

Mai mult prefer în limba maternă, cea rromă. DFG6

Reflecții despre subiecte politice sau aspecte despre evenimentele curente despre care se dorește volum mai mare de informație

Răspunsurile la întrebarea privind subiectele politice sau aspectele cu privire la evenimentele curente despre care respondenții doresc să afle mai mult sau despre care ar trebui să se discute reflectă o varietate de preocupări și interese, printre care:

- Ocuparea forței de muncă. Participanții exprimă interes pentru integrarea în câmpul muncii a rromilor și persoanelor cu dizabilități, subliniind discrepanțe între legislația existentă și practica reală pe piața muncii (DFG5,6).
- Responsabilizarea politicianilor. Interesul se îndreaptă către modalitățile de sancționare a celor care nu-și îndeplinesc promisiunile și combaterea fenomenului corupției în rândul acestora (DFG1,2).
- Activitatea partidelor de guvernământ. Există interes pentru informații referitoare la acțiunile întreprinse de partide pe perioada aflării la conducere.
- Salarizarea și distribuția ajutoarelor. Subiectul acoperă salarizarea în diverse domenii și modalitățile de distribuție a ajutoarelor în perioade dificile, cu accent pe grupurile vulnerabile și marginalizate.

Mă interesează aspectul legat de încadrarea în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități. În lege este specificat că trebuie să fim angajați, dar în realitate nu se respectă și nici în judecată nu-i poți da. DFG5

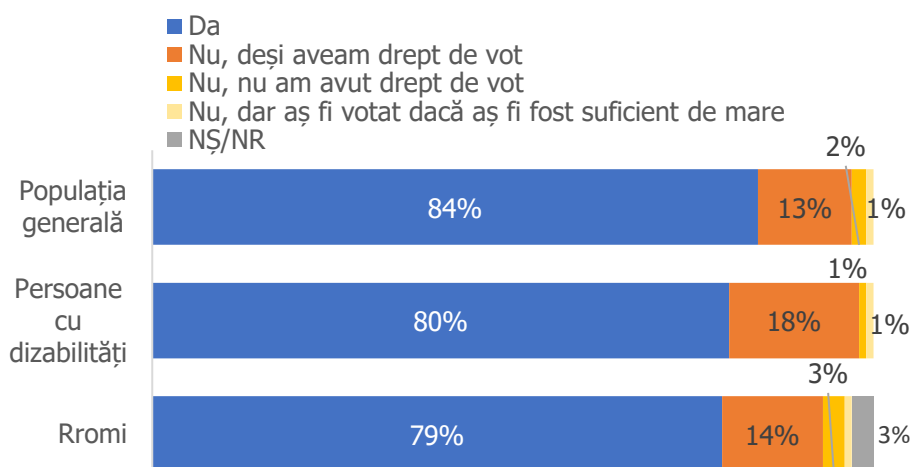
Cum să facem ca să-i dăm afară pe cei care nu și-au îndeplinit promisiunile? DFG5

Despre toți politicieni, ce fac ei, ce au făcut în acești 4-5 ani cât au stat în parlament, ce fel de proiecte au făcut. DFG4

Problema locurilor de muncă pentru rromi, ca să nu migrăm. DFG6

2.2. Participarea la alegeri

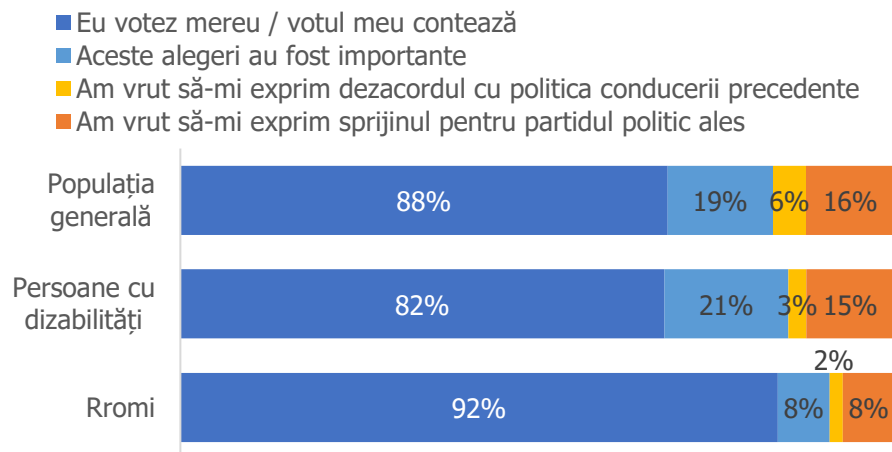
Figura 4. Ați votat la ultimele alegeri parlamentare din 11 iulie 2021? (C5)

scăzut față de viața social-politică din țară (21%).

În cazul persoanelor cu dizabilități, fiecare a cincea persoană cu dizabilități fizice și senzoriale nu a votat la alegeri, comparativ cu 12% cu dizabilități viscerale.

Figura 5. De ce ați votat la [alegerile parlamentare din 11 iulie 2021]? / De ce ați fi votat la [alegerile parlamentare din 11 iulie 2021]? (C6) *Răspuns multiplu*

Eșantion: 975 / 201 / 180 respondenți care au votat la alegerile parlamentare din 11 iulie 2021 sau ar fi vrut să voteze dacă aveau majoratul

populația generală și persoane cu dizabilități). Importanța alegerilor parlamentare precedente a fost invocată în proporție mai mare de persoanele cu nivel înalt de studii și locuitorii regiunii Nord și Chișinău.

Dezacordul față de politica conducerii precedente a fost menționat de un procent nesemnificativ de respondenți.

Top 3 bariere (cu o pondere aproximativ egală) pentru neparticiparea la alegeri sunt: scepticismul față de schimbări spre bine a politicii autorităților, aflarea în străinătate și lipsa de interes (Figura 6). O altă barieră importantă invocată de 17% din neparticipanți, în special de etnie rromă, vizează lipsa de timp pentru înregistrarea în registrul votanților.

Studiul atestă că 8 din 10 respondenți chestionați au participat la alegerile parlamentare din 11 iulie 2021, fără diferențe statistice semnificative la nivelul celor trei categorii de respondenți (Figura 4). Alte 3% nu au votat din cauza că nu aveau vârsta necesară.

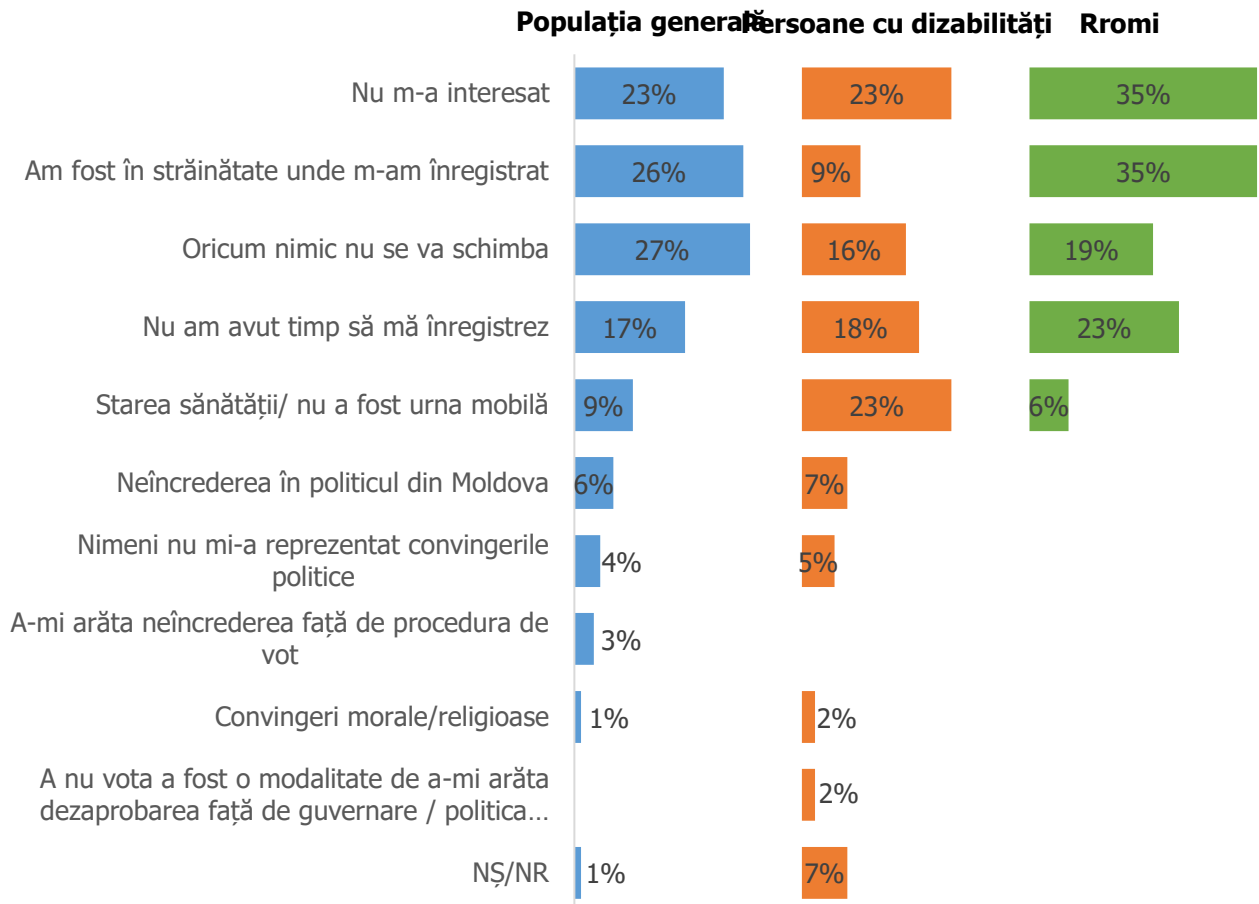
Rată mai înaltă de neparticipare la alegeri se atestă la persoanele tinere (21%), locuitorii ai mun. Chișinău (19%), etnici ruși (28%), persoane cu interes

Motivul principal care determină populația să participe la alegeri este convingerea că votul lor contează și din aceste considerente participă la fiecare alegeri (Figura 5). Acest motiv a fost invocat în proporție mai mică de către persoanele cu dizabilități.

Alte două motive secundare, dar semnificative statistic, sunt importanța ultimelor alegeri parlamentare (în special pentru populația generală și persoane cu dizabilități) și dorința de a-și exprima sprijinul pentru partidul politic favorit (în special pentru

În cazul persoanelor cu dizabilități un motiv important îl reprezintă starea de sănătate sau lipsa urnei mobile (23% din cei care nu au votat).

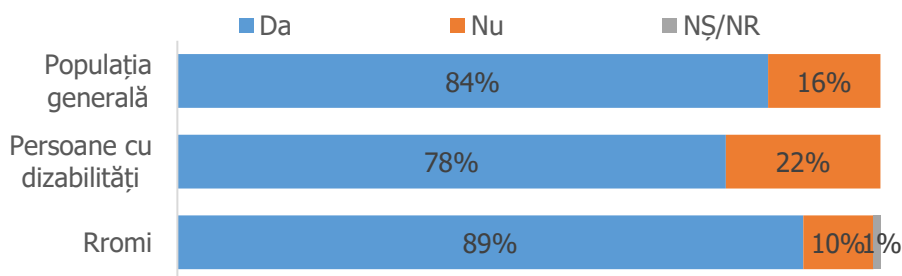
Figura 6. De ce NU ați votat la [alegerile parlamentare din 11 iulie 2021]? (C7) Răspuns multiplu

Eșantion: 147 / 44 / 31 respondenți care nu au votat la alegerile parlamentare din 11 iulie 2021

Ponderea respondenților care au participat la ultimele alegeri generale locale din 5 noiembrie 2023 este similară

Figura 7. Intenționați să votați/ ați votat la alegerile generale locale din 5 noiembrie 2023? (C8)

cu ponderea participanților la ultimele alegeri parlamentare (Figura 7).

Rata de neparticipare a fost mai mare în cazul tinerilor (28%), locuitorii ai mediului urban (22%), mun. Chișinău (30%), etnici ucraineni și ruși, persoane cu interes scăzut față de viața social-politică, inactivi civic și cu

nivel scăzut față de instituții de stat și media.

Majoritatea participanților la discuții de grup de asemenea confirmă că au luat parte la alegerile locale din 5 noiembrie 2023. Cu toate acestea, există și respondenți care au declarat că nu au participat la scrutin. Motivele participării sau neparticipării la alegeri variază și includ atât factori legați de încrederea sau neîncrederea în candidați, cât și factori logistici sau de disponibilitate personală. Unii respondenți au menționat că absența lor de la vot a fost determinată de lipsa de încredere în candidați, unii dintre aceștia fiind considerați "foarte toxici" (DFG1). Alți factori care au contribuit la absența participanților de la vot includ absența din localitate în ziua alegerilor, lipsa vizei de reședință în Chișinău, insuficiența de informații despre candidați sau faptul că erau la

serviciu în ziua votului. Cei mai activi în planul participării la alegeri sau dovedit a fi femeile și persoanele în vârstă.

Eu nu, pentru că nu am încredere în nimeni ... nu am fost în localitate la acel moment. DFG5

NU aveam viză de reședință în Chișinău... nu am fost destul de informat despre candidați .. trebuia să aleg dintre două persoane foarte toxice. DFG1

Majoritatea participanților la discuții de grup afirmă că nu au întâlnit nici o dificultate sau problemă în ultimii 4 ani, când au participat la alegeri. Cu toate acestea, un tânăr din mediul rural a indicat o problemă legată de restricțiile de reședință, care nu i-au permis să participe la alegerile naționale.

De asemenea, experiențele exprimate arată că, în ciuda ofertei de a utiliza urna mobilă acasă, accesibilitatea la secțiile de votare și infrastructura adecvată rămân provocări semnificative pentru persoanele cu dizabilități, în special cele care folosesc scaune cu roțile.

Nu am avut probleme.... Fiind o persoană cu dizabilități, m-i s-a propus să vină cu urna mobilă acasă, dar am refuzat. DFG5

La alegerile prezidențiale nu am putut să votez, deoarece mă aflu în Chișinău, iar viza mea de reședință este în Pelinia, r-nul Drochia. Consider că s-ar putea de simplificat lucrurile ca să putem vota fără depunerea unei declarații. DFG1

Dacă ne referim la accesibilitate, atunci este complicat. Sunt scări foarte înalte și rampă nu este, doar bară de suport... dacă și există rampe, acestea sunt făcute doar pentru bifă. De exemplu, sunt două șine de tren și nu ai cum să urci pe ele. Pentru cei în scaun cu roțile întotdeauna este dificil. Nu există infrastructură. DFG5

2.3. Cunoștințe despre doctrine politice de stânga și dreapta

În continuare, respondenții au fost evaluați în privința cunoașterii semnificației și a diferențelor dintre convingerile politice de stânga și de dreapta, fiind rugați să atribuie o serie de afirmații la unul din cele două câmpuri politice.

Rezultatele ilustrate în Figura 8 ne permit să constatăm că atât populația generală, cât și persoanele cu dizabilități și rromii, în majoritatea cazurilor nu cunosc diferențele specifice dintre ideologia de stânga și dreapta:

- afirmațiile 1, 2, 4 și 6 țin de ideologia de stânga, însă opinia dominantă a respondenților este că acestea sunt de dreapta sau egale pentru ambele doctrine;
- afirmațiile 3 și 5 țin de ideologia de dreapta, însă doar 27% apreciază corect pentru afirmația 3 și 39% pentru afirmația 5, restul respondenților (adică majoritatea) fie apreciază eronat, fie nu pot oferi un răspuns (în special rromii).
- Ultimele 2 afirmații sunt valabile în egală măsură pentru ambele doctrine, însă opinia dominantă este că acestea țin de convingerile de dreapta, în special cu privire la integrarea în UE.

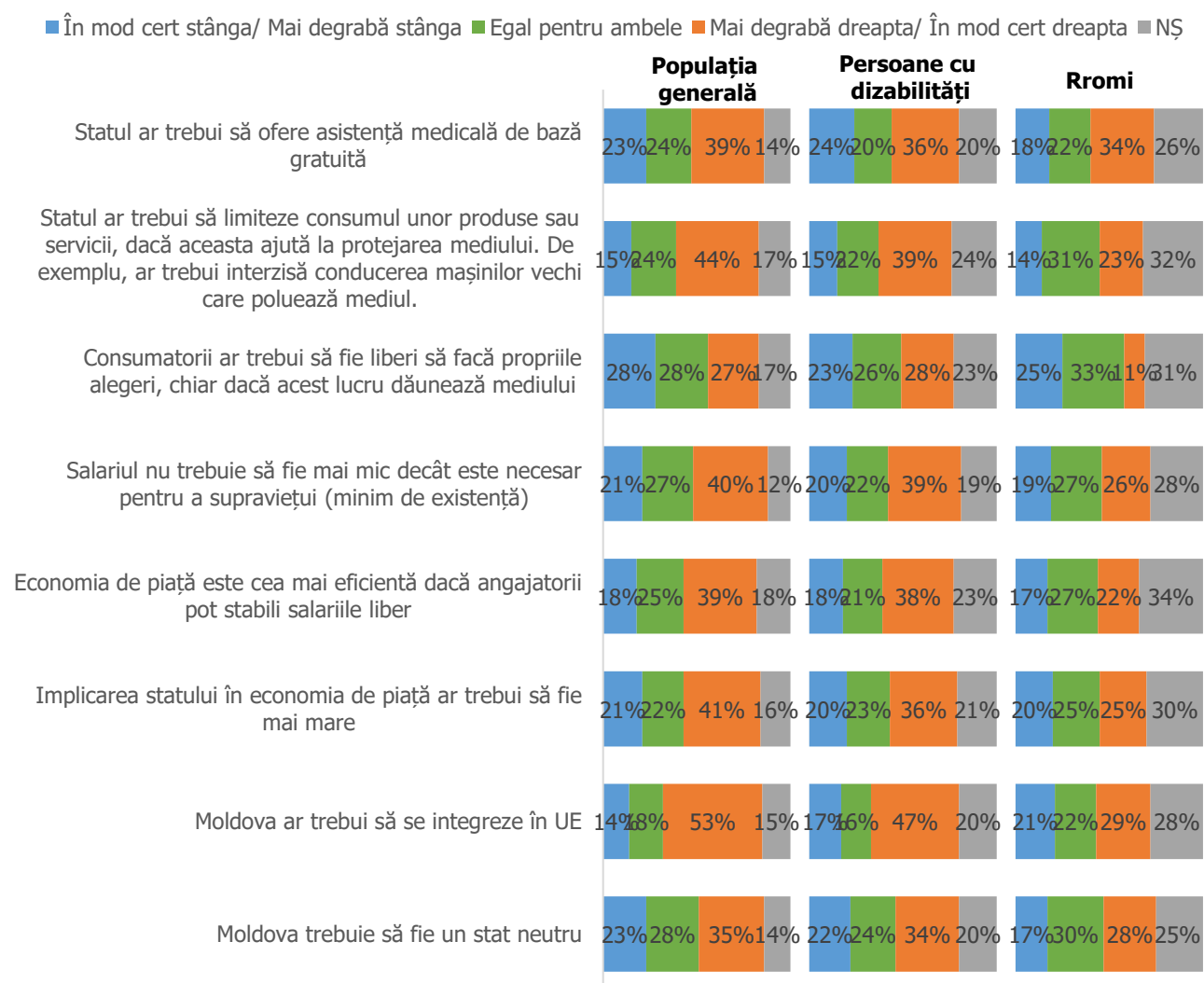
Analiza aprofundată evidențiază faptul că respondenții se orientează ceva mai bine în doctrina de dreapta – 42% au identificat corect cel puțin o afirmație, comparativ cu 35% care au identificat corect cel puțin o afirmație legată de doctrina de stânga și cel puțin o afirmație (din 2 măsurate) valabilă în egală măsură pentru ambele doctrine.

Calculul indicatorului integrat arată că 18% din respondenți nu au putut asocia corect nici unul din cele 8 enunțuri măsurate și nici un respondent nu a asociat corect toate 8 enunțuri.

Incidența mai mare a respondenților care nu au asociat corect nici o afirmație este mai mare în grupul persoanelor cu nivel mic de studii (24%), locuitorilor mun. Chișinău (23%) și persoanelor cu nivel scăzut de interes față de viața social-politică din Moldova (27%).

Figura 8. Când oamenii vorbesc despre convingerile lor politice, ei vorbesc adesea despre stânga și dreapta. În opinia dvs., din lista următoare, care poziție este cea mai apropiată de stânga sau de dreapta? (C11)

Enunțurile doctrinei de stânga au fost asociate greșit în proporție mai mare de către persoanele cu nivel mic de studii (69%), din mediul rural (70%), regiunea Centru (82%), majoritatea etnică (70% versus 36% minoritățile etnice).

Pe de altă parte, enunțurile doctrinei de dreapta au fost asociate greșit în proporție mai mare de către persoanele cu nivel mic de studii (58%), din mediul urban (55%), regiunea Sud (72%), minoritățile etnice (73% versus 48% majoritatea etnică).

2.4. Nivelul de încredere în principalele instituții

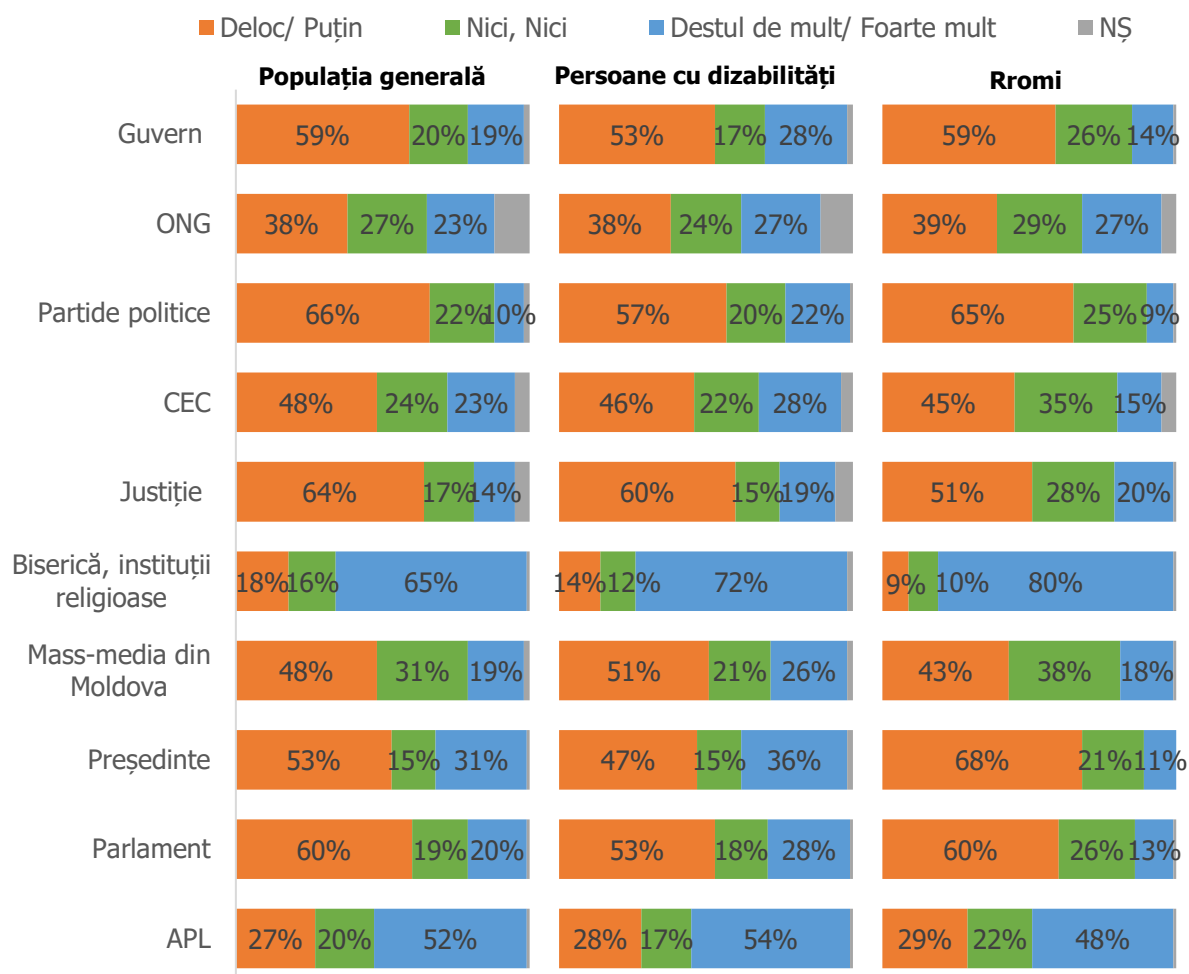
Topul instituțiilor cu cel mai mare nivel de neîncredere sunt partidele politice (66%), instituțiile de justiție (64%), Parlamentul (60%) și Guvernul (59%), Figura 9.1.

La polul opus se află doar două instituții cu nivel semnificativ mai mare de încredere față de celelalte instituții măsurate: Biserica (65%) și autoritățile publice locale (52%).

Diferențe semnificative la nivel de încredere față de instituții între cele trei categorii de respondenți s-au înregistrat în cazul instituțiilor religioase – nivelul de încredere este mai mare în rândul rromilor (80%) și a persoanelor cu dizabilități (72%); instituțiilor de justiție – nivelul de neîncredere în rândul rromilor este

semnificativ mai mic (51%) și Președinției – nivelul de neîncredere în rândul romilor este semnificativ mai mare (68%).

Figura 9.1. Pe o scală de la 1 la 5, cât de multă încredere aveți în următoarele instituții, unde 1 semnifică Deloc încredere iar 5 Foarte multă? (C12)

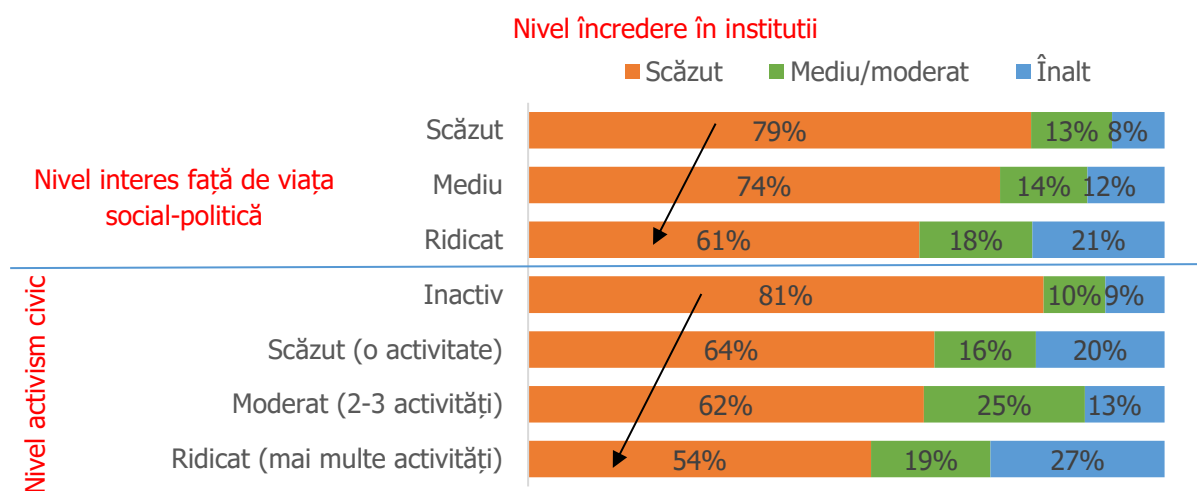
Per total, ponderea respondenților care nu au încredere în instituțiile măsurate depășește ponderea respondenților care au încredere în cazul a 8 din 10 instituții măsurate. Mai mult ca atât, această diferență este foarte semnificativă: de la 2 ori (în cazul ONG-urilor și CEC) până la 6 ori (în cazul partidelor politice).

În funcție de nivelul de încredere generală față de cele 10 instituții măsurate, respondenții au fost grupați convențional în 3 categorii:

- persoane cu nivel scăzut de încredere – au încredere cel mult în 3 din 10 instituții măsurate (71% din populația generală, 65% persoane cu dizabilități / 77% rromi)
- persoane cu nivel mediu/moderat de încredere – au încredere în 4-5 din 10 instituții măsurate (15% / 10% / 12%)

- persoane cu nivel înalt de încredere – au încredere în 6 și mai multe instituții măsurate (14% / 25% / 12%)

Figura 9.2. Corelare între nivel de interes față de viața social-politică și nivelul de activism civic cu nivelul de încredere în instituții

Persoanele cu nivel scăzut de încredere sunt în proporție mai mare din regiunea Sud (78%) și Nord (76%), cu nivel mic de studii și venit (75%), minoritățile etnice (88%). O altă constatare a studiului este că încredere în instituții este direct proporțională cu interesul față de viața social-politică din țară și cu nivelul de activism civic: cu cât este mai mare interesul față de viața social-politică și nivelul de activism civic, cu atât este mai mare nivelul de încredere în instituții.

Nivelul de încredere în instituțiile electorale din Moldova în percepția participanților la studiul calitativ

În general, nivelul de încredere al participanților în instituțiile electorale din Moldova, inclusiv CEC și Consiliile electorale de circumscripție, se situează la un nivel scăzut. Cu toate acestea, atunci când este evaluat pe o scară de la 1 la 5, tinerii prezintă un nivel de încredere moderat sau chiar înalt, oferind note mai mari între 2,5 și 4,5. În contrast, alți respondenți acordă note foarte scăzute, variind între 1 și 3 puncte, exprimându-și neîncrederea în modul în care funcționează aceste instituții, iar această atitudine este în special evidentă printre persoanele cu dizabilități. Persoanele în vârstă, în mare parte, manifestă atitudini foarte sceptice, afirmând că "nu am deloc încredere". Totuși, unii dintre aceștia indică o creștere a încrederii în timp, menționând că acum au o încredere mai mare față de anii anteriori.

Nota 1 cu rezervă, pentru că nu avem încredere în el. Nu funcționează bine. DFG5

Argumentele participanților în ceea ce privește nivelul de încredere se axează pe aspecte precum lipsa sau insuficiența de transparență, ne funcționalitatea corespunzătoare a instituțiilor și percepția că acestea nu sunt suficient de cinstitute.

Cred în veridicitatea lor, dar oricum nu am o încredere totală, nu este destul de transparent. Este o notă de 4. S-au făcut multe schimbări și voturile sunt destul de cinstitute. DFG1,2

Înainte eram mai reticentă, dar acum am mai mare încredere. DFG3,4

În plus, anumite răspunsuri indică faptul că nivelul de încredere în instituțiile electorale poate varia în funcție de contextul local și de cunoștințele personale ale respondenților.

Suntem niște muncitori necalificați, țigani, oameni de rând și nu putem ști în cine să avem încredere ...în Soroca avem încredere în Comisia noastră, pentru că îi cunoaștem. DFG6

Factorii care influențează asupra nivelului de încredere în procesul electoral

Factorii semnificativi care afectează nivelul de încredere în procesul electoral includ nerealizarea promisiunilor de către candidați, corupția și transparența. Răspunsurile respondenților indică o conexiune directă între acțiunile politicienilor și gradul de încredere acordat procesului electoral. Mai precis, nivelul de încredere scade atunci, când politicienii nu-și onorează angajamentele făcute. De asemenea, corupția este menționată ca un factor negativ care influențează încrederea în procesul electoral. Mai mulți respondenți exprimă îngrijorări privind transparența și rapiditatea publicării rezultatelor, precum și nemulțumire față de modul în care sunt selectați membrii comisiilor electorale, subliniind dezinformarea și practicile care contravin principiilor democratice. Acest grup de respondenți include mai mulți tineri din zonele rurale, femei și persoane în vârstă.

De asemenea, influența opiniei părinților și a profesorilor, schimbările inițiate în procesul electoral și existența unui procent de eroare considerat inevitabil sunt alți factori care modelează încrederea în procesul electoral.

Faptul, că politicienii nu-și îndeplinesc promisiunile, corupția. DFG5

Cât este de transparent, cât de rapid se postează rezultatele. Corectitudinea procesului electoral... nu știm cum sunt aleși membrii comisiei... este o dezinformare, nu se zice totul... se fac lucruri care sunt departe de democrație. DFG1,3,4

Percepții despre libertatea și corectitudinea alegerilor recente din Republica Moldova

Percepțiile cu privire la caracterul liber și corect al alegerilor recente din Republica Moldova evidențiază divergențe în rândul respondenților. Cu toate acestea, majoritatea consideră că alegerile s-au desfășurat liber și corect, cu mențiunea unor diferențe între localități. Un aspect semnalat de aceștia este prezența unui singur candidat. Aceștia subliniază că, în anumite localități a existat doar un singur candidat, ceea ce a limitat opțiunile în anumite localități, limitând astfel opțiunile alegătorilor.

Există, totuși, și o percepție critică din partea altor respondenți, care afirmă că alegerile au fost libere, dar nu neapărat corecte. Printre preocupările exprimate se numără votul inconștient (neinformat) al cetățenilor, cumpărarea de voturi și alte influențe negative asupra procesului electoral (DFG1,3). De asemenea, se menționează impedimentele create partidului "Șansa", prin scoaterea acestuia din scrutin.

Depinde de localitate. Au fost sate în care a fost numai un singur candidat și atunci pe cine mai poți să alegi. Dar la general cred că au fost corecte și libere. DFG1,5

Libere da, corecte mai puțin. S-a vorbit aici de faptul că trebuie să votăm conștient. La noi foarte multă lume a votat inconștient. Probabil toți cunosc că alegătorii se cumpăra... cu abateri, influențate, chiar foarte mult. DFG1,3

Au fost piedici puse unor candidați ... Partidul „ȘANSĂ” de la Comrat a fost scos chiar în ziua de votare. DFG3

Un aspect notabil este opinia exprimată în legătură cu or. Soroca, unde un respondent indică că alegerile nu au fost libere. Acest fapt este atribuit influenței puternice a "baronului" local asupra deciziilor cetățenilor.

Nu, după impresia mea, în Soroca nu prea au fost libere. Acolo este o influență mare a baronului asupra deciziei oamenilor pe cine să voteze. DFG6

Percepții despre cum ar trebui să fie un proces electoral corect în Moldova

Respondenții au înaintat câteva sugestii cu privire la aspectele pe care ar trebui să le îndeplinească un proces electoral corect în Moldova, printre care se numără:

- Reducerea numărului de candidați, având în vedere confuzia generată de numărul mare, prin introducerea unor filtre la înregistrarea candidaților sau a partidelor. Aceste filtre ar trebui să se bazeze criterii clare, precum faptele candidaților/partidelor, studiile în domeniul politic, experiența și chiar un test de inteligență (DFG2).
- Excluderea elementelor negative din campaniile electorale, promovând respectul reciproc și furnizând informații relevante (DFG1).

De menționat este faptul că un număr semnificativ de respondenți nu au putut oferi sugestii în acest sens.

Lista candidaților să fie redusă, sunt atât de mulți că te încurci în ei, mai ales dacă nici nu cunoști nimic despre ei. Trebuie să fie careva filtre la înregistrarea persoanei sau a unui partid ...să fie selectați după fapte ... cu studii în domeniul politic, cu experiență, poate chiar un test la IQ, să nu ajungă persoane întâmplătoare ... ca candidați independenți să fie admise doar persoanele care au experiență de implicare civică. DFG2

Considerente despre aspecte corecte și incorecte ale procesului electoral în Moldova

În privința aspectelor considerate corecte și incorecte ale procesului electoral din Moldova, respondenții au evidențiat multiple critici, în special din partea tinerilor. Printre aspectele considerate incorecte se menționează:

- excluderea partidului "Șansa" din scrutin în ajunul alegerilor și fără motive adecvate drept o acțiune nejustă;
- este criticat mecanismul actual de monitorizare a surselor de finanțare a partidelor, cu preocupări privind corectitudinea acestui proces și încălcarea regulilor și legislației electorale, exprimate în special de tineri;
- lipsa detaliilor privind aspecte precum finanțarea, încălcările și transparența în procesul electoral;
- faptul că într-o democrație nu ar trebui să fie interzisă participarea unor partide;
- distribuirea inegală a sumelor de bani între partide, cu propunerea ca acestea să fie finanțate exclusiv din bugetul de stat.
- evitarea excluderii candidaților din cursa electorală pe motive politice (DFG2).

Scoaterea partidului lui Șor "Șansa" din alegeri nu a fost corectă, nu au avut dreptul să facă acest lucru în ajunul alegerilor și fără a aduce motive. DFG2,3,5

Este bine că se monitorizează finanțarea partidelor, însă ei nu fac cinstit și corect acest lucru... trebuie mai minuțios să fie analizate sursele de finanțare a partidelor. DFG1,2,6

Încalcă regulile, legislația legată de procesul electoral...Aduc argumente negative în favoarea altor partide, în vederea susținerii propriilor poziții. DFG2

Oamenii nu sunt informați în detaliu despre toate aspectele procesului electoral - finanțare, încălcări, lipsa de comunicare, transparență. DFG3; În democrație nu poți interzice participarea unor partide. DFG1

Pe de altă parte, respondenții au considerat corecte următoarele aspecte ale procesului electoral din Moldova:

- Interzicerea partidelor cu finanțări dubioase;
- Interzicerea denigrării oponentilor și penalizarea candidaților pentru agitație înainte de campania electorală.

De asemenea, au fost apreciate aspectele referitoare la prezentarea preliminară a rezultatelor și monitorizarea finanțării partidelor. În opoziție, există respondenți care consideră că prezentarea prealabilă a rezultatelor alegerilor nu este corectă.

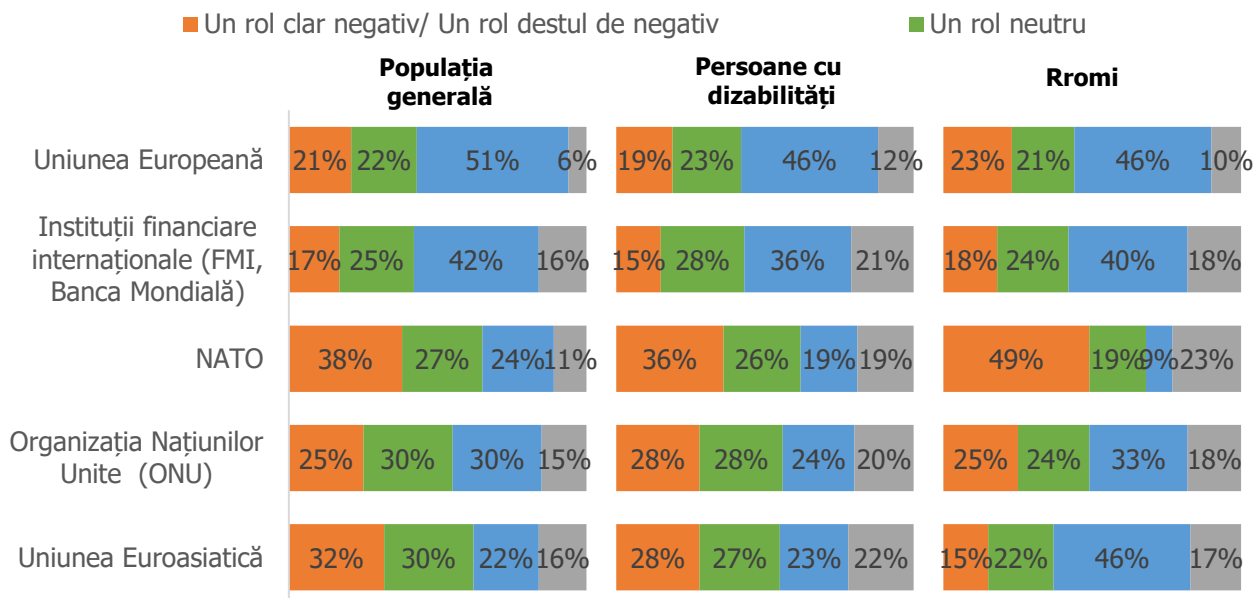
Consider că este corect să fie prezentate rezultatele preliminare, fiindcă probabilitatea de a se schimba ceva în final este mică. DFG3,5

2.5. Percepții despre rolul instituțiilor internaționale în Republica Moldova

În continuare studiul a măsurat percepția populației față de rolul pe care îl au 5 (tipuri de) instituții internaționale pentru Republica Moldova (Figura 10).

Opinia predominant pozitivă (care prevalează de 2,5 ori ponderea respondenților cu atitudine negativă) se atestă pentru Uniunea Europeană (51%) și instituții financiare de genul Fondului Monetar Internațional și Băncii Mondiale (42%), fără diferențe statistice semnificative între cele 3 categorii de respondenți. Percepția precum că Uniunea Europeană are un rol negativ în Republica Moldova se regăsește în proporție mai mare la respondenții din regiunea Sud (în special Găgăuzia), minoritățile etnice (în special găgăuzi).

Figura 10. În opinia dvs., ce rol joacă următoarele instituții internaționale în Republica Moldova? (C13)

La popul opus se află NATO față de care opinia dominantă este una negativă: 38% consideră că această instituție are rol negativ pentru țara noastră, în raport cu 24% cu opinie pozitivă și 27% cu opinie neutră. Ponderea opiniei negative este semnificativ mai mare în cazul rromilor (49%). În funcție de alte categorii socio-demografice, constatăm că percepția negativă față de rolul NATO se regăsește în proporție mai mare la persoanele cu nivel mici și mediu de studii, minoritățile etnice (dublu față de majoritatea etnică).

O altă instituție față de care prevalează opinia negativă (32%) este Uniunea Euroasiatică, în special în cazul persoanelor cu nivel înalt de studii, locuitorii mun. Chișinău și regiunii Centru, majoritățile etnice, persoanelor cu interes înalt față de viața social-politică, active civic și cu nivel de încredere mediu și înalt față de instituțiile din țară.

În raport cu rolul ONU se conturează 3 grupuri de respondenți cu pondere aproximativ egală.

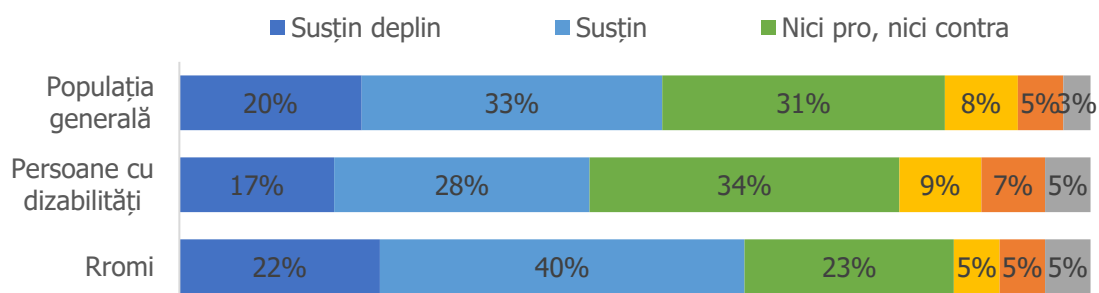
O altă constatare este că, în medie, fiecare al 6-lea respondent populație generală și fiecare al cincilea respondent cu dizabilități și rrom nu au putut aprecia rolul instituțiilor măsurate (excepție Uniunea Europeană). Acestea este cazul în special a femeilor, persoanelor cu nivel mic de studii, etnici găgăuzi, persoane cu interes scăzut față de viața social-politică a țării, inactive civic și cu nivel de încredere scăzut față de instituțiile statului.

2.6. Percepții despre democrație

Fiecare al doilea respondent adult din eșantionul general susține (în măsură mai mare sau mai mică) ideea că democrația este cel mai potrivit sistem de guvernare pentru Moldova (Figura 11), în raport cu 13% care sunt împotriva democrației și ale 31% care au o percepție neutră.

Totuși, la o privire critică doar 1 din 5 cetățeni adulți ai țării susțin ferm ideea democrației. În această categorie se regăsesc preponderent persoanele cu nivel înalt de studii, locuitori ai mediului urban și regiunea de Sud, persoane cu nivel mediu și înalt al venitului, cu interes ridicat față de viața social-politică, active civic și cu nivel înalt de încredere în instituțiile de stat și media. În acest context, studiul constată lipsa diferențelor statistice semnificative în funcție de genul și grupele de vârstă ale respondenților.

Figura 11. Ce părere aveți despre ideea că democrația este cel mai potrivit sistem de guvernare pentru Moldova? (C14)

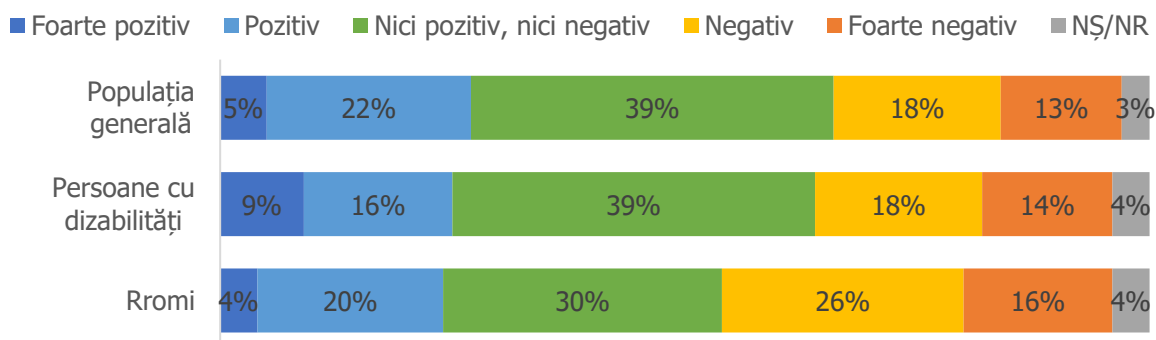
Persoanele cu atitudine neutră față de democrație sunt în proporție mai mare tineri (39%), locuitorii regiunii Centru (40%).

În funcție de cele trei tipuri de respondenți constatăm că percepțiile pozitive față de democrație sunt în proporție mai mare la rromi (62%) și semnificativ mai mică în cazul persoanelor cu dizabilități (45%).

Per total, proporția persoanelor cu atitudine pozitivă față de democrație prevalează de 4 ori asupra ponderii respondenților cu atitudini negative în cazul populației generale, de 3 în cazul persoanelor cu dizabilități și de 6 ori în cazul rromilor.

Fiind rugați să aprecieze practica actuală a democrației în Moldova în prezent, cei mai mulți respondenți au o atitudine neutră (39%), urmați de 31% cu atitudine negativă și doar 27% au atitudine pozitivă (Figura 12). Proporțiile respective sunt similare și pentru persoanele cu dizabilități, în timp ce în grupul rromilor predomină cei cu atitudini negative (42%).

Figura 12. Cum ați evalua practica actuală a democrației în Moldova astăzi? (C15)

Analiza corelată ilustrează faptul că percepția pozitivă este direct proporțională cu nivelul de interes față de viața social-politică (de la 14% pentru cei cu nivel scăzut la 36% pentru cei cu nivel înalt de interes), nivelul de activism civic (de la 18% la 46%) și nivelul de încredere în instituții (de la 16% la 56%).

Cunoașterea formelor de guvernământ la general și din Moldova (opinia participanților la studiul calitativ)

Întrebați despre formele de guvernământ pe care le cunosc, participanții au prezentat o gamă diversă de cunoștințe. Acestea au inclus guvernarea prezidențială și parlamentară, semi-prezidențială și semi-parlamentară, republica sau monarhii absolute și constituționale sau parlamentare.

Prezidențiale, parlamentare. Reprezentanți din toate DFG

Semi-președințiale și semi-parlamentare. DFG1

Monarhia absolutistă, constituțională sau parlamentară ...Republica. DFG2

Cu toate acestea, răspunsurile furnizate de unii participanți reflectă o înțelegere ambiguă a formelor de guvernământ. Acestea nu se limitează doar la menționarea formelor generale de guvernământ, ci indică și o distincție în ceea ce privește împărțirea puterii între componente, precum executivă și parlamentară. De

asemenea, un participant a inclus chiar termenul "primăria" în această distincție (DFG5), în timp ce altul a menționat "guvernarea locală" (DFG3).

Guvernamentală și neguvernamentală ... Executivă și parlamentară ... Primăria. DFG5

Cât privește forma de guvernământ din Republica Moldova, majoritatea respondenților indicând sistemul parlamentar. Această opinie este mai pronunțată în rândul grupurilor de discuții formate din tineri, femei și persoane în vârstă.

Pe de altă parte, în răspunsurile unor respondenți (DFG5,6) se observă o ambiguitate referitoare la forma de guvernământ a Republicii Moldova, fiind menționate atât forma prezidențială, cât și cea parlamentară. Această situație indică o înțelegere neclară a modului în care este condusă țara, sugerând o conștientizare limitată asupra structurii guvernamentale.

Răspunsurile respondenților referitor la sistemul electoral curent în Moldova evidențiază că nu toți participanții au o cunoaștere clară a acestuia, fie el majoritar, mixt sau proporțional. Prin urmare, numai anumite răspunsuri indică o înțelegere corectă a caracteristicilor sistemului electoral în vigoare în Republica Moldova.

Percepții și asocieri generale despre democrație

Participanții au exprimat diverse percepții asupra democrației, evidențiind caracteristici și aspecte specifice, precum garantarea drepturilor individuale (dreptul la opinie, vot, sănătate, timp liber) și funcționarea corectă și transparentă a sistemului legislativ. Astfel, unii asociază democrația cu libertatea de exprimare și libertatea alegerii, în special tinerii și femeile, în timp ce alții subliniază aspecte legate de alegerile libere și corecte, evidențiind, de asemenea, importanța ca promisiunile candidaților să fie onorate, considerându-le parte integrantă a democrației. Unii respondenți atribuie democrației semnificația puterii poporului, în special tinerii, în timp ce alții accentuează caracteristici precum transparența și reprezentarea echitabilă.

Există, de asemenea, opinii conform cărora democrația implică libertatea de a acționa conform voinței personale, cu mențiunea respectului față de limitele legale (DFG5).

După mine democrația înseamnă să faci ce vrei conform legii...Democrația înseamnă respectarea tuturor drepturilor: la opinie, dreptul la vot, dreptul la serviciu de sănătate, dreptul la joacă, dreptul la nume...Democrația înseamnă funcționarea sistemului legislativ corect, conform legii. Dacă vorbim de alegeri, atunci aceasta înseamnă alegeri veridice și corecte. DFG5

În opinia tinerilor și a femeilor democrația este identică cu libertatea în acțiune, libertatea de exprimare, libertatea alegerii (DFG1,2,3)

Democrația înseamnă puterea poporului. DFG1,2

Transparentă în tot ce se face, inclusiv veniturile și, inclusiv a guvernanților...înseamnă să fie luată în vedere opinia tuturor, inclusiv a vârstnicilor. La noi vocea pensionarilor parcă nici nu ar fi. DFG4

Pe de altă parte, există și răspunsuri care exprimă o perspectivă mai pesimistă, asociind democrația cu "un fel de haos" (DFG6). În plus, unele persoane nu au putut să ofere o asociație specifică cu democrația.

Percepții privind țările exemplare cu sistem democratic de guvernare

Reflectând asupra unui exemplu de democrație stabilă, participanții la studiu au enumerat o diversitate de țări dezvoltate. În funcție de frecvența menționărilor, se disting în prim plan țări precum America, Anglia, Germania și Franța. Alte țări menționate includ România, Belgia, Italia, Cehia, Elveția, Olanda, țările scandinave (Danemarca, Norvegia, Suedia, Finlanda, Islanda), Austria, Polonia, Slovenia și Ungaria.

De asemenea, un participant a subliniat că, în opinia sa, Rusia este, de asemenea, considerată o țară cu democrație stabilă (DFG5).

Printre puținele argumente prezentate pentru a justifica alegerea unei țări ca exemplu de democrație se concentrează pe ideea că atunci când cetățenii sunt nemulțumiți de anumite aspecte, instituțiile de stat i-au în considerare revendicările acestora (DFG2), cu referire specifică la Franța.

Percepții privind punctele slabe / neajunsuri ale democrației în Moldova

Pentru a obține statutul de țară cu democrație stabilă, Republicii Moldova îi lipsește următoarele aspecte esențiale:

- justiție corectă și egalitate în fața legii,
- economie prosperă și locuri de muncă motivante,
- politici incluzive și reprezentare, cu accent pe reprezentarea corespunzătoare a persoanelor cu dizabilități în parlament (DFG1,2,4,5),
- nouă mentalitate și un nou sistem socio-politic.

De asemenea, se subliniază necesitatea eradicării sau reducerii semnificative a corupției și preocupări privind corectitudinea proceselor electorale (DFG1,3). De asemenea, se evidențiază importanța educației civice pentru copii, în scopul consolidării demnității naționale și construirii unei societăți democratice.

Un respondent a adăugat că pentru ca Moldova să devină o țară cu democrație stabilă este necesară prezența unui lider puternic, exemplificat de figura președintelui Rusiei, Vladimir Putin (DFG6).

Pentru a fi o țară cu democrație stabilă țării noastre îi lipsește justiția corectă, ca toți să fie egali în fața legii. Trebuie să ne schimbăm mentalitatea, să ne conducem după reguli și legi ... lipsesc politicile incluzive (cu referire la persoane cu dizabilități) și persoane cu dizabilități care să ne reprezinte în parlament. DFG1,2,4,5

Ne lipsește o economie prosperă, locuri de muncă motivante în țară, fiindcă e mare sărăcie. DFG1,3,6

Nu putem fi total democrațici până nu ne vom schimba mentalitatea veche și sistemul întreg ...ne este frică să ne exprimăm, să protestăm. DFG1,2

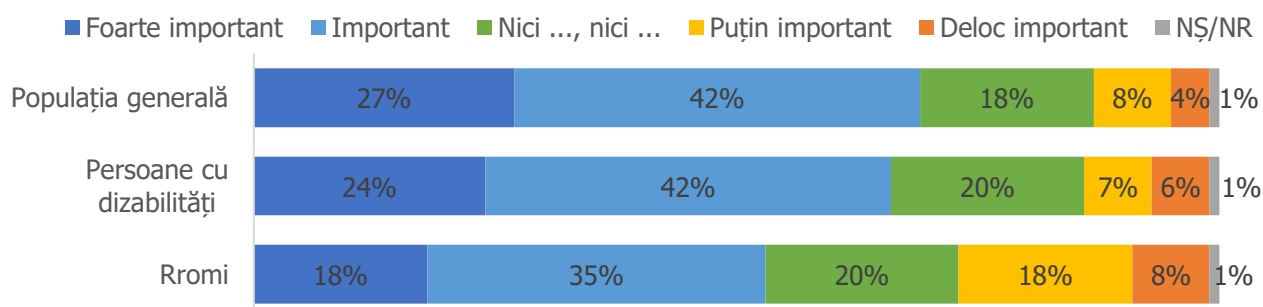
Ne lipsește demnitatea națională și este nevoie de educația civică a copiilor. DFG3

2.7. Auto-evaluarea nivelului de cunoaștere a programelor electorale ale candidaților la alegerile locale

2/3 din populația generală și persoane cu dizabilități, precum și 1/2 din rromi susțin că pentru ei este important să cunoască programele electorale ale candidaților la alegerile locale (Figura 13).

Doar pentru fiecare al zecelea respondent populație generală și fiecare al patrulea rrom nu este important să cunoască programele electorale ale candidaților la alegeri locale. În această categorie de respondenți se regăsesc în proporție mai mare tinerii (18%) și persoanele cu interes scăzut pentru viața social-politică a țării (20%).

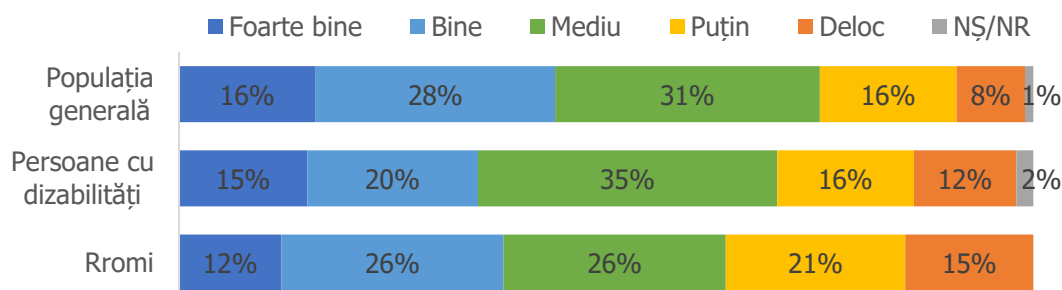
Figura 13. În general, cât de important este pentru dvs. personal să cunoașteți programele electorale ale candidaților la alegerile locale? (C18)

Atitudinea neutră față de importanța cunoașterii programelor electorale are o incidență mai mare printre respondenții cu nivel scăzut de studii, persoane inactice civic și cu nivel scăzut al încrederii față de instituții.

Deși majoritatea populației susține importanța cunoașterii programelor electorale ale candidaților la alegerile locale, doar 44% afirmă că le-ar cunoaște bine (dintre care mai puțin de jumătate le cunosc foarte bine). Curios este faptul că studiul nu atestă diferențe semnificative în răspunsurile celor trei categorii de respondenți (Figura 14).

Figura 14. În ce măsură cunoașteți programele electorale ale candidaților la alegerile locale? (C17)

Cunoașterea slabă a programelor se atestă în proporție mai mare la persoanele tinere, cu nivel mic de studii, locuitori ai mediului urban (în special mun. Chișinău), la minoritățile etnice, persoanele cu interes scăzut pentru viața social-politică a țării, inactice civic și cu nivel mic de încredere în instituții.

Surse de informare despre procesele electorale și candidați în experiența participanților la studiul calitativ

Respondenții se informează în mod obișnuit despre procesele electorale și candidați dintr-o varietate de surse, inclusiv televiziunea (TV8, Jurnal TV, Moldova1, ProTV, TVR Moldova), internetul, rețelele de socializare, radio și ziare, inclusiv cele de partid. De asemenea, aceștia se bazează și pe conversații cu alți oameni, precum părinți, rude, vecini și prieteni. Există persoane care manifestă un anumit scepticism față de informațiile provenite de pe Facebook, preferând sursele tradiționale, cum ar fi televiziunea și radio-ul.

Despre procesul electoral mă informez în sat, de la localnici. DFG1

Din Internet, pe rețelele de socializare, grupe pe Facebook, TV și fizic, adică informația auzită de la părinți, prieteni, rude, cunoscuți, vecini. DFG1,2

Nu prea cred în informația de pe Facebook, deoarece m-am confruntat cu situații, când aceasta s-a dovedit falsă și acum mai mult ascult radio. DFG3

De la televizor, privesc TV8, Jurnal TV, Moldova1, ProTV, TVR Moldova ...ziare de partid. DFG4

Gradul de satisfacție față de exactitatea și veridicitatea informațiilor primite despre procesele electorale și candidați

Răspunsurile la întrebarea privind satisfacția față de exactitatea și veridicitatea informațiilor despre procesele electorale și candidați reflectă prezența unor opinii divergente. Majoritatea participanților exprimă nemulțumire, evidențiind mai multe preocupări, printre care se numără necesitatea unei informații accesibile și veridice, dificultăți în gestionarea unui flux extins de informații, manipulare în timpul campaniilor electorale și discrepanța între declarațiile publice și acțiunile reale ale candidaților. Astfel, încrederea este acordată mai degrabă candidaților locali, decât celor la nivel național.

Nu suntem prea mulțumiți. Informația trebuie să fie accesibilă și veridică, dar nu accesibilă și falsă ... este prea multă informație și te mai încurci prin ea, pentru că ei manipulează... atunci când scot din cursa electorală un candidat, ei spun că au fost niște scheme, dar nu arată investigații, doar spun, dar ar trebui să arate la oameni, totul documentat. DFG4,5

Sunt destul de sceptică. Nu sunt sigură de veridicitatea informației oferite. Am încredere mai mare ce ține de aleșii locali, pentru că cunosc persoana, la nivel de țară – nu prea ... De unde să cunoaștem

că oponenții care se contrazic când se află fața în față, în realitate nu stau împreună și nu fac alte acorduri și înțelegeri. DFG1,2

Nu am văzut pe nimeni să vină și să facă ceva. Spun una, dar fac alta ... sau realizează foarte puțin din cele promise. DFG2,6

Există și persoane, mai puține ca număr, care se declară mulțumite și consideră că informațiile provenite din surse guvernamentale sunt, în general, veridice. Totuși, unele dintre aceste opinii sugerează o posibilă lipsă de cultură electorală.

Eu sunt mulțumită, cred că sunt veridice din moment ce vin din surse guvernamentale. Este altceva, că nu prea avem cultura electorală. DFG3

Modalitățile de verificare și/sau validare a informațiile primite

Participanții adoptă o abordare diversificată în verificarea și validarea informațiilor primite. Majoritatea respondenților recurg la multiple surse, inclusiv televizor și internet, căutând dovezi și argumente pentru a valida informațiile. Unii se bazează pe surse independente sau verifică informațiile pe site-urile oficiale ale statului. Există și cei care au încredere în știrile de la televizor și consideră că rețelele de socializare conțin mai multe informații false în comparație cu emisiunile TV de stat (DFG3,5). Alți respondenți afirmă că discută în familie sau se bazează pe fapte concrete pentru a valida informațiile (DFG6). Un respondent specifică că verifică informațiile "pe site-ul CEC" (DFG3).

Ne informăm din mai multe surse. De la televizor, internet, navigăm pe mai multe site-uri. Căutăm dovezile, argumentele. Dacă este falsă, se spune numai pe deasupra și titlul poate să te manipuleze. DFG1,2,3,4,5

Mă informez din siturile sau canalele independente ... de pe siturile oficiale ale statului, cum ar fi pagina guvernului, parlamentului. DFG2

Eu mai mult de la televizor mă conving dacă e adevărat. Am încredere în știrile furnizate prin TV. Dacă facem o comparație între rețelele de socializare și emisiunile TV de stat, este mai mult fals pe rețelele de socializare. DFG3,5

Criteriile care stau la baza deciziilor de a pentru un candidat electoral sau altul

Alegerea unui candidat electoral este ghidată de o varietate de criterii, conform răspunsurilor. Mulți dintre respondenți subliniază importanța evaluării bazate pe rezultatele anterioare ale unui candidat sau partid în formarea opiniilor de vot (DFG5,6). Alte criterii semnificative includ analiza propunerilor și a programului electoral al candidatului înaintat (DFG1,2,3,4), precum și atitudinea acestuia față de problemele locale sau naționale (DFG1). Factori decizionali includ, de asemenea, integritatea și caracterul personal al candidatului, iar unii respondenți preferă candidați care evită negativitatea și ponegrirea adversarilor (DFG2).

De asemenea, se i-au în considerare experiența profesională, pregătirea și capacitatea candidatului, realizările partidului din care face parte acesta, precum și gradul de încredere acumulat în timp. (DFG1,2)

Pentru un reprezentant al etniei rrom, criteriul de selecție a unui candidat este influențat de modul în care acesta abordează problema discriminării împotriva rromilor.

Pentru că îmi place partidul ... în urma faptelor și schimbărilor pozitive realizate ... dacă nu se opun faptele cu vorbele. DFG5,6

I-au decizia în baza propunerilor pe care le face candidatul înainte de alegeri... dacă anterior a mai ocupat funcții, mă bazez și pe rezultatele lui. DFG5

După fapte ... Analizez ce a făcut persoana până și-a înaintat candidatura, activitățile, rezultatele, proiectele pe care le-a făcut, dar și integritatea acesteia și o compar cu alți candidați. DFG1,2,3,4

Aș alege pe cel care ponegrește mai puțin pe ceilalți. La alegerile anterioare au fost momente când unii candidați ponegreau pe ceilalți, pentru că anume el să fie ales de oameni. Reiese că dacă procedează în așa mod, nu este exclus că va proceda astfel și cu populația. DFG2

III. NIVELUL DE IMPLICARE CIVICĂ

3.1. Consumul de informație despre politică și evenimente curente

Consumul de informație despre politică și evenimente curente a fost măsurat în baza a 6 canale de informare pe o scală de 7 puncte (valoarea 1 indică o frecvență zilnică și valoarea 7 indică faptul că mijlocul de informare deloc nu este utilizat):

1. Aproape în fiecare zi
2. 1-2 ori pe săptămână
3. 1-2 ori pe lună
4. 1-2 ori în 3-4 luni
5. 1-2 ori pe an
6. Mai rar decât o dată pe an
7. Niciodată

Figura 15. Dacă vă gândiți la activitățile de zi cu zi, cât de des vă informați despre politică și evenimente curente din următoarele surse? (D3) Valorile medii

	Populația generală	Persoane cu	Rromi
știrile și emisiunile la televizor	2.4	2.1	2.7
știrile și emisiunile la radio	4.8	4.6	5.5
articole în ziare	5.7	5.7	6.2
portaluri de știri	3.2	3.8	3.7
media socială	2.9	3.8	3.8
cercul de prieteni, vecini, familie	2.5	2.5	1.9

Rezultatele obținute atestă faptul că cele mai populare canale de informare ale populației din cele 6 măsurate (Figura 15) sunt știrile și emisiunile la televizor (cu o valoare medie a frecvenței de utilizare de 2,4 puncte sau utilizare aproape săptămânală), prietenii / vecinii și familia (2,5 puncte). Unu din zece respondenți deloc nu utilizează aceste două canale de informare.

Următoarele 2 canale de informare cu o frecvență de utilizare lunară sunt media socială (2,9 puncte) și portalurile de știri (3,2 puncte). Fiecare a patra persoană deloc nu utilizează aceste două canale de

informare (comparativ cu 1 din 3 persoane cu dizabilități și rromi).

Știrile și emisiunile la radio, precum și articolele din ziare, sunt canale de informare nepopulare, cu o medie de utilizare de câteva ori pe an sau mai rar. Fiecare al doilea respondent deloc nu se informează de la radio și 2/3 deloc nu se informează din ziare.

Persoanele cu dizabilități în proporție mai mare consumă știri și emisiuni la televizor (2,1 puncte), dar mai rar portalurile de știri și media socială (câte 3,8 puncte fiecare). Rromii mult mai frecvent apelează la prieteni, rude și familie (1,9 puncte), dar mai rar utilizează toate celelalte canale de informare.

Știrile și emisiunile la televizor sunt consumate în proporție semnificativ mai mică de către tineri (3,5 puncte), persoane cu nivel înalt de studii (2,6 puncte), locuitori ai mediului urban (2,6 puncte), din mun. Chișinău (2,7 puncte) și persoane cu nivel de interes scăzut față de viața social-politică din țară (2,9 puncte).

Știrile și emisiunile la radio sunt consumate în proporție semnificativ mai mică de către persoanele până la vârsta de 60 ani (5,1 puncte), persoane cu nivel jos de studii (5,1 puncte), minorități etnice (5,6 puncte), persoane cu nivel scăzut de interes față de viața social-politică din țară (5,3 puncte), inactive civic (5 puncte) și cu nivel scăzut de încredere în instituții (5,1 puncte).

Articole în ziare sunt consumate în proporție semnificativ mai mică de către respondenții des masculin (5,8 puncte), tineri (5,9 puncte), persoane cu nivel jos de studii (5,9 puncte), minorități etnice (6,1 puncte), persoane cu nivel scăzut de interes față de viața social-politică din țară (6,1 puncte), inactive civic (6 puncte) și cu nivel scăzut de încredere în instituții (5,9 puncte).

Portaluri de știri sunt consumate în proporție semnificativ mai mică de către persoane în etate (4 puncte), persoane cu nivel jos de studii (3,7 puncte), persoane cu nivel scăzut de interes față de viața social-politică din țară (4,2 puncte) și inactive civic (3,6 puncte).

Media socială sunt consumate în proporție semnificativ mai mică de către persoane în etate (4 puncte), persoane cu nivel jos de studii (3,5 puncte), locuitori ai mediului rural (3,1 puncte), persoane cu nivel scăzut de interes față de viața social-politică din țară (3,7 puncte) și inactive civic (3,1 puncte).

Analiza aprofundată a utilizării celor 6 canale de informare și frecvența utilizării lor permite gruparea convențională a respondenților în 3 categorii:

- consumatori pasivi – persoane care se informează frecvent (cel puțin odată pe săptămână) din maxim 2 canale de informare (36%, dintre care 5% nu se informează regulat din nici un canal de informare), în special tinerii (42%), persoane cu nivel jos de studii (42%), persoane cu nivel scăzut de interes față de viața social-politică din țară (53%), inactive și slab active civic (39%) și cu nivel scăzut de încredere în instituții (39%).
- consumatori moderați – persoane care se informează frecvent din maxim 3-4 canale de informare (46% respondenți).
- consumatori avansați – persoane care se informează frecvent din 5-6 canale de informare (18% respondenți), în special persoane cu nivel înalt de studii (24%), persoane cu nivel înalt de interes față de viața social-politică din țară (26%), active civic (30%) și cu nivel înalt de încredere în instituții (28%).

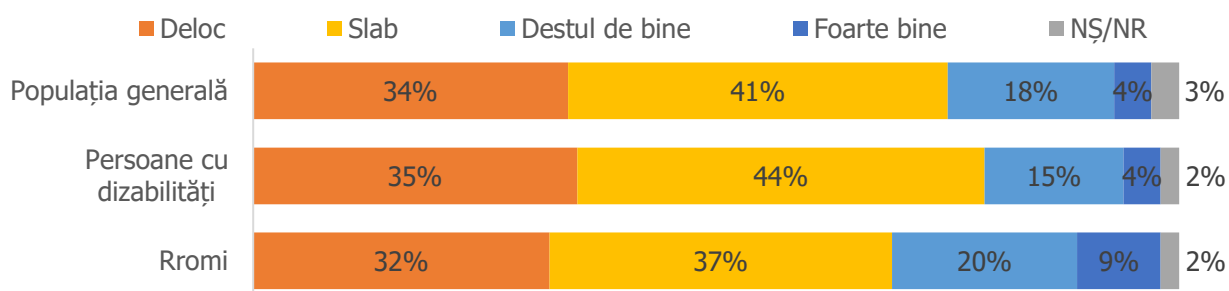
3.2. Reprezentarea și participarea la nivel național

Percepțiile respondenților privind reprezentarea și participarea la nivel național au fost măsurate prin intermediul a două întrebări:

- reprezentarea intereselor în domeniul politic la nivel național, și
- acordul exprimat față de un set din 5 afirmații

Opinia dominantă a majorității populației adulte (75%) este că interesele sale sunt deloc sau slab reprezentate în politica națională (Figura 16). Mai mult ca atât, fiecare al treilea respondent consideră că interesele sale deloc nu sunt reprezentate. Acest procent este similar și pentru persoanele cu dizabilități și romi. Valoarea medie a percepției reprezentării intereselor populației în politica națională pe scala de 5 puncte, unde 1=deloc și 5=foarte bine, este de 1,9 puncte, ceea ce indică o reprezentare slabă.

Figura 16. Cât de bine credeți că sunt reprezentate interesele dvs. în politica la nivel național? (C4.1)

Percepția respectivă are incidență mai mare la persoanele cu nivel jos de studii (43%) și de venit (37%), locuitori ai regiunii de Sud (47%), minoritățile etnice (63%), persoane cu nivel scăzut de interes față de viața social-politică din țară (62%), inactive civic (43%) și cu nivel scăzut de încredere în instituții (41%).

Doar 1 din 5 respondenți consideră că interesele sale sunt reprezentate destul de bine, în special tinerii (31%), rromii (29%), persoanele cu nivel înalt de studii (31%), majoritatea etnică (25% versus 9% minoritățile etnice), persoane cu nivel înalt de interes față de viața social-politică din țară (33%), active civic (38%) și cu nivel înalt de încredere în instituții (45%).

Perspectivile participanților la discuții de grup cu privire la reprezentarea intereselor personale în politica la nivel național și local reflectă diferite percepții și experiențe, fiind bazate pe criterii precum apartenența la partide, activismul civic și nevoile specifice ale comunităților. Un segment considerabil de participanți evidențiază diferențe semnificative între cele două nivele. În timp ce unii afirmă că la nivel național aproape că nu sunt reprezentate interesele, iar la local reprezentarea este satisfăcătoare, alți respondenți susțin contrariul, menționând că la nivel național interesele sunt reprezentate, dar la nivel local aceasta este precară sau chiar inexistentă. Aceste percepții sunt susținute de ideea, că reprezentarea intereselor la nivel național este influențată în mare măsură de partidul ales sau promovat (DFG1), în timp ce la nivel local este mai degrabă determinată de activismul cetățenilor sau de implicarea primarului (DFG5).

De remarcat că, potrivit răspunsurilor respondenților, gradul de reprezentare a intereselor cetățenilor este perceput ca fiind mai mare la nivel local, în comparație cu nivelul național. Argumentele aduse pentru această percepție evidențiază impactul direct și vizibil al reprezentării locale asupra comunității, precum reparații de trotuare, crearea de parcuri, instalarea de coșuri pentru gunoi și luarea în considerare a opiniei populației.

Unii respondenți exprimă nemulțumire față de reprezentarea parțială sau slabă a intereselor la ambele nivele, accentuând probleme, precum corupția, sărăcia, insuficiența de oportunități pentru persoanele cu dizabilități și un dezechilibru în politica națională. Aceste preocupări sunt exprimate în special de femei, persoane în vârstă, persoane cu dizabilități și tineri urbani. În rândul celor mai puțin satisfăcuți de reprezentare se regăsesc în principal rromii, care aduc în discuții accesul limitat la instituții, inclusiv la primărie.

Totuși, există și voci pozitive, susținând că interesele lor sunt promovate la ambele nivele.

La nivel local depinde de cât de activ ești, iar la nivel național aproape deloc nu sunt reprezentate. DFG5

Reprezentarea intereselor noastre la nivel național depinde de partidul pe care î-l preferăm. Dacă dorim să fim în componența Uniunii Europene, atunci alegem partidele proeuropene. La nivel local suntem pe drumuri diametral opuse. DFG1

Dacă mă refer la locale este destul de bine, persoanele sunt cu mult mai înțelegătoare. Problemele care se pun în fața primarului sau a consiliului sunt rezolvate... se văd schimbări, reparații de trotuare, parcuri pentru oameni, coșuri pentru gunoi. DFG2

Parțial la ambele nivele, există puține oportunități create pentru persoanele cu dizabilități. DFG5

Deloc. Nici nu-ți permite să intri în primărie. DFG6

Situația privind reprezentarea diversității populației de către oficialii aleși la nivel național și local generează opinii divergente în rândul participanților. Unii exprimă dezamăgire față de reprezentarea insuficientă a diverselor grupuri la nivel național, semnalând absența reprezentanților cu dizabilități și a altor minorități,

considerați esențiali pentru înțelegerea corectă a problemelor acestor categorii de populație (DFG3,5). Alți participanți susțin necesitatea unei reprezentări mai extinse, inclusiv a tinerilor, la nivel național (DFG1).

În contrast, se remarcă opinii pozitive referitoare la reprezentarea diversității la nivel local. Exemplele aduse includ primari și consilieri cu profil variat, incluzând tineri și vârstnici, bărbați și femei (DFG1). De asemenea, un respondent menționează existența unei reprezentări pozitive a romilor la nivel local, datorită prezenței mediatorilor romi, cu toate că se recunoaște absența acestora la nivel național (DFG6).

De asemenea, câțiva respondenți afirmă că diversitatea este reprezentată adecvat de oficialii aleși la ambele nivele, sugerând o percepție optimistă asupra reprezentativității în anumite contexte locale și naționale.

Nici în parlament, nici în careva comisii parlamentare nu este o persoană cu dizabilități care să ne reprezinte, ... dar și a celorlalte minorități. DFG3,5

La nivel național, nu se respectă, în parlament sunt doar cunoscuți, oamenii simpli nu au nici o șansă..., ar trebui să fie mai mulți tineri. DFG1

Cred că reprezintă. În satul meu, primarul este bărbat, iar consilierii sunt în majoritate femei (este și un profesor, un paznic, o casnică). Sunt și tineri și vârstnici. La nivel național, de asemenea, avem deputați tineri și foarte tineri. DFG1

La nivel național nu, deoarece nu avem romi în parlament. La nivel local avem mediatori pe romi. Ei ne reprezintă. DFG6

Pornind de la situația prezentată, unii respondenți exprimă dorința de a vedea o diversitate mai amplă în sistemul electoral, inclusiv reprezentare pentru persoanele cu dizabilități, candidați de culoare și diferite religii (DFG1,5). În contrast, alți respondenți susțin că apartenența la anumite categorii nu este esențială, evidențiind că competențele de lucru sunt mai importante decât reprezentarea diverselor grupuri, părere susținută prioritar de tineri și respondenți de gen feminin.

Pe de altă parte, unii participanți observă o evoluție mai echilibrată în ceea ce privește diversitatea la nivel național, indicând că există reprezentare pentru femei și romi în poziții de conducere (DFG3).

Există și persoane care nu au putut oferi un răspuns clar la această întrebare (DFG6).

Vreau să fie și persoane cu dizabilități... nu am avut niciodată candidați de culoare sau cu dezabilități fizice, de religii diferite. DFG1,5

Nu cred că are importanță dacă există reprezentanți din toate categoriile, contează competențele de lucru. DFG1,2,4

La nivel de țară în ultimul timp este mai bine, acum sunt și doamne și romi la conducere. DFG3

În continuare, percepțiile populației au fost măsurate în baza a 5 afirmații ce acoperă 5 subiecte tematice:

- importanța votului
- importanța implicării și reprezentării egale a femeilor în funcții politice
- importanța implicării și reprezentării tinerilor în viața politică
- accesul la informație despre modul în care autoritățile publice funcționează și iau decizii
- oportunitățile cetățenilor de rând de a contribui la procesul de luare a deciziilor

Respondenții au fost rugați să exprime gradul de acord cu fiecare afirmație pe o scală de 5 puncte, unde 1=dezacord total și 5=acord total.

Practic 9 din 10 respondenți sunt de acord / confirmă importanța primelor trei afirmații (Figura 17):

- 87% sunt de acord că tinerii trebuie să fie implicați și reprezentați în viața politică din Moldova
- 85% sunt de acord că votul lor contează, mai puțin romii (71%)
- 83% sunt de acord că femeile trebuie să fie implicate și reprezentate în mod egal în funcțiile politice din Moldova, mai puțin romii (55%)

Vis-a-vis de accesul la informație despre modul în care autoritățile publice funcționează și iau decizii, opinia dominantă este că accesul la acest gen de informație este limitat (43%) în comparația cu doar 32% care consideră că au acces suficient. Valoarea medie a accesului la informație este de 2,8 puncte pe scala de 5 puncte, ceea ce ar semnifica un nivel de acces moderat.

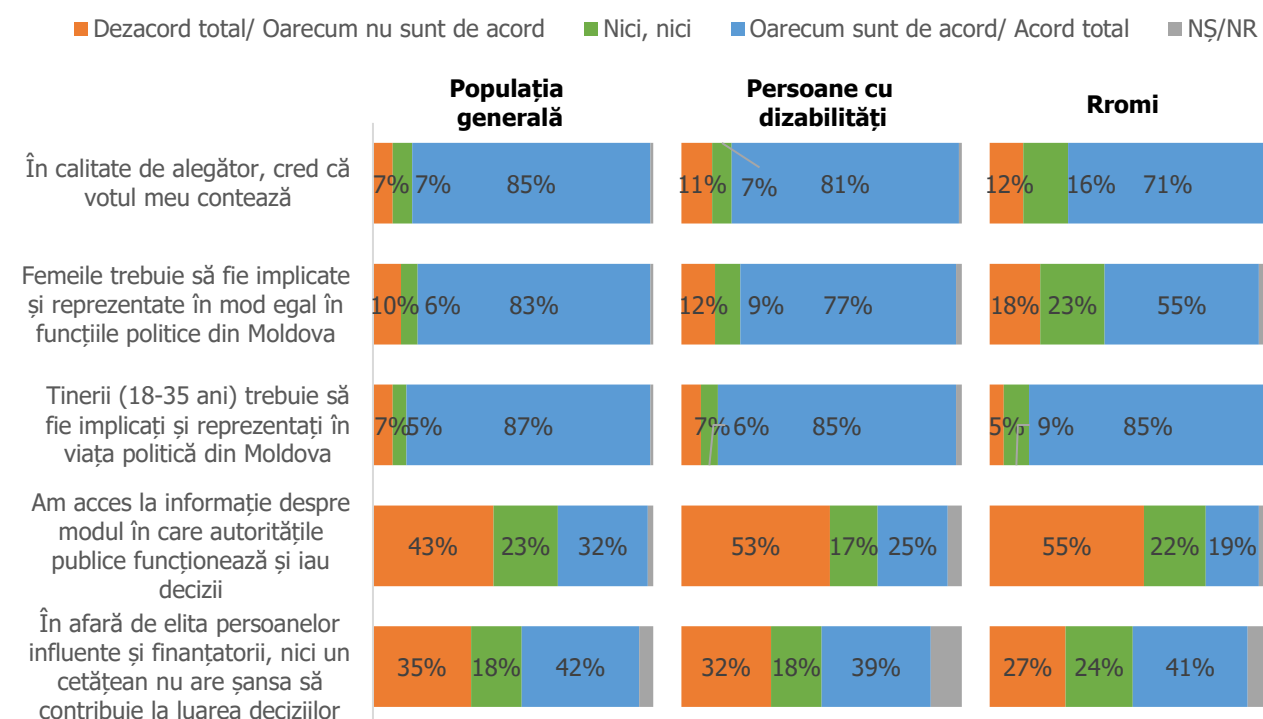

Accesul limitat la informație despre funcționarea și procesul de decizii al autorităților publice este invocat în proporție mai mare de către persoanele în etate (52%), cu nivel jos de studii (52%), cu nivel mic al venitului (48%), minoritățile etnice (66%), persoane cu nivel scăzut de interes față de viața social-politică din țară (53%), inactive civic (50%) și cu nivel scăzut de încredere în instituții (52%).

Referitor la oportunitățile și șansele cetățenilor de rând de a contribui la procesul de luare a deciziilor, percepțiile pozitive și cele negative sunt aproximativ echilibrate (35% care consideră că au șanse de a influența procesul de decizii versus 42% care consideră că doar persoanele influente și finanțatorii au aceste oportunități). Aceste percepții sunt similare pentru persoanele cu dizabilități și rromii. Valoarea medie a accesului la procesul de luare a deciziilor este de 3,1 puncte pe scala de 5 puncte, ceea ce ar semnifica un nivel de acces moderat.

Accesul limitat la procesul de luare a deciziilor este invocat în proporție mai mare de către persoanele în etate (47%), minoritățile etnice (66%), persoane inactive civic (47%) și cu nivel scăzut de încredere în instituții (47%).

Figura 17. Aș dori să citesc câteva declarații despre participarea și reprezentarea publică. În ce măsură sunteți de acord sau nu sunteți de acord cu fiecare dintre următoarele afirmații? (D4)

Perspectivile participanților la discuții de grup asupra șanselor cetățenilor de a contribui la procesul decizional la nivel național sunt caracterizate prin rezervare sau chiar pesimism. Unii respondenți menționează că implicarea cetățenilor la nivel național se limitează, în mare parte, la perioada electorală, iar după aceia, aceștia au puține opțiuni de a-și exprima voința. Alții afirmă că majoritatea deciziilor la nivel național sunt luate în parlament, fără a implica activ populația (DFG1,3). Perspectiva optimistă cu privire la posibilitatea cetățenilor de a influența deciziile la nivel de țară menționează protestele ca modalitate prin care acest lucru poate fi realizat.

Este notabil faptul că există preocupări cu privire la lipsa de informare și pasivitatea cetățenilor în fața deciziilor, atât la nivel local, cât și național. De asemenea, persistă lipsa de încredere în capacitatea de a un impact semnificativ asupra deciziilor, iar această perspectivă este împărtășită mai ales de către femei și persoane în vârstă.

Un cetățean de rând poate contribui la luarea de decizii doar când sunt alegerile, după acestea nu mai poate ... La nivel de țară putem contribui prin protest, de exemplu. DFG5

La nivel național toate deciziile se i-au în parlament, nu se merge pe stradă și întreabă oamenii dacă sunt de acord sau nu... Noi nu avem puterea să influențăm la deciziile luate în parlament. DFG1

Sunt persoane care scriu petiții, dar nu am auzit niciodată răspuns la aceste întrebări...lumea nu prea are încredere... Avem posibilitate la ambele nivele, dar ori nu știm, ori prea puțin o facem, există indiferență. DFG3,4

Opiniile privind libertatea de exprimare a viziunilor politice dezvăluie o diversitate de atitudini și percepții în rândul participanților la discuții de grup, influențate în parte de anturaj, nivelul de încredere și similitudinea părerilor cu cei din jur, temerile personale și încrederea respondenților în capacitatea lor de a-și exprima public viziunile. Unii afirmă că se simt foarte liberi în a-și exprima viziunile politice, dar cu anumite restricții sau selectivitate pentru a evita conflictele. Alți respondenți susțin că libertatea lor de exprimare depinde de persoana cu care comunică și de gradul de înțelegere al acesteia. Există și persoane care se simt libere să-și exprime opinia în ciuda posibilelor reacții negative sau judecăți din partea celor din jur, în special femei, vârstnici și romi.

Pe de altă parte, unii respondenți declară că nu se simt liberi să-și exprime viziunile politice, preferând să le păstreze în secret pentru a evita conflicte, judecăți critice sau pentru a proteja relațiile personale în cazul unor divergențe de opinii. Frica de a fi urmărit sau de a întâmpina probleme este menționată ca un factor care limitează libertatea de exprimare a opiniilor politice (DFG4). Cei mai deschiși în exprimarea opiniilor politici s-au dovedit a fi persoanele în vârstă și rromii.

De asemenea, răspunsurile subliniază importanța contextului social în determinarea libertății de exprimare sau reticenta de a-și afecta starea de bine (DFG3). Se sugerează, că la nivel național este mai simplu să-ți expui părerea decât la nivel local, unde poți fi ușor etichetat.

Nu mă simt liber ... nu spun pe cine votez, deoarece fiecare are părerea sa... pot să discut numai cu familia... Dacă discuți cu o persoană înțelegătoare, atunci te simți liber...depinde de anturaj. Dacă ești într-un anturaj unde părerea ta este similară cu a celorlalți atunci voi fi liber în exprimare. Dar în mare parte țin în secret pentru a evita conflictele. DFG1,5

Nu mă simt liber, mă sperie reacția oamenilor, faptul că voi fi judecată pentru părerea mea, deseori n-i se reproșează că suntem zombați. DFG3

La nivel de republică mai putem discuta, dar la nivel local, pe bune că nu, deoarece informația se duce și se pune eticheta. DFG3

3.3. Reprezentarea la nivel local

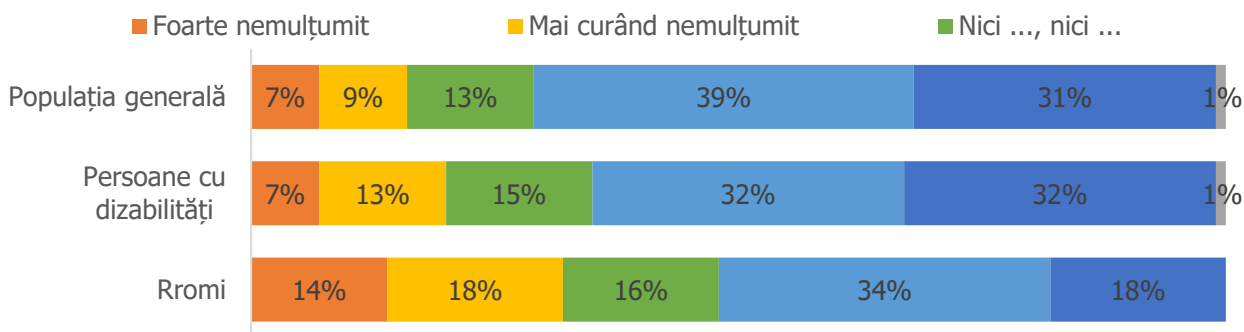
Percepțiile respondenților privind reprezentarea la nivel local au fost măsurate prin intermediul a trei întrebări:

- nivelul de satisfacție față de localitatea de trai
- reprezentarea intereselor în domeniul politic la nivel local, și
- acordul exprimat față de un set din 3 afirmații despre participarea și reprezentarea publică

70% din populația chestionată este mulțumită de localitatea în care trăiește, dintre care aproape jumătate este foarte mulțumită (Figura 18). Spre comparație, în rândul rromilor doar 52% sunt satisfăcuți de propria localitate.

Gradul înalt de satisfacție se atestă în proporție mai mare la persoane de sex masculin (36%), locuitori ai mediului rural (36%), regiunea Sud (51%) și Centru (41%), minoritățile etnice (43%).

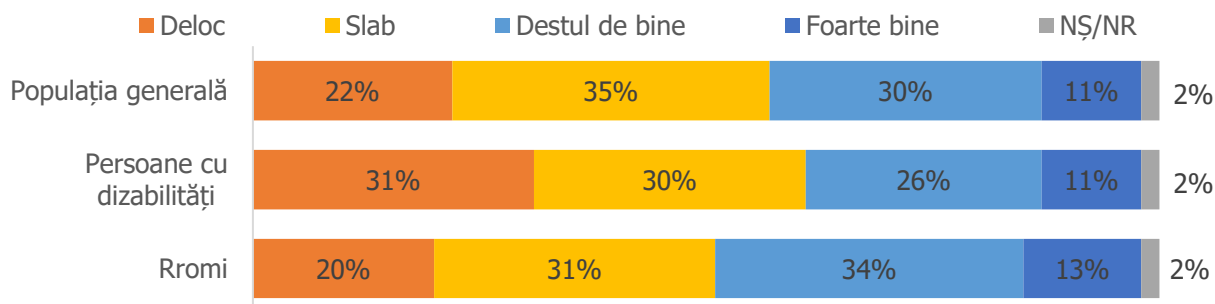
Figura 18. În general, cât de mulțumit/ă sunteți de localitatea în care locuiți? (B1)

Opinia dominantă a majorității populației adulte (57%) este că intereselor sale sunt deloc sau slab reprezentate în politica la nivel local (Figura 19). Totuși, comparativ cu percepțiile despre reprezentarea la nivel național, acest procent este semnificativ mai mic (cu 18%) – adică populația consideră în proporție mai mare la nivel local interesele sale sunt reprezentate suficient de bine (41%). Valoarea medie a percepției reprezentării intereselor populației în politica națională pe scala de 5 puncte, unde 1=deloc și 5=foarte bine, este de 2,3 puncte, ceea ce indică o reprezentare moderată.

Percepția total negativă are incidență mai mare la persoanele cu nivel jos de studii (27%), rezidenți ai mediului urban (29), locuitori ai regiunii de Sud (42%), minoritățile etnice (52%), persoane cu dizabilități (31%), persoane cu nivel scăzut de interes față de viața social-politică din țară (40%), inactive civic (30%) și cu nivel scăzut de încredere în instituții (28%).

Figura 19. Cât de bine credeți că sunt reprezentate interesele dvs. în politica la nivel local? (C4.2)

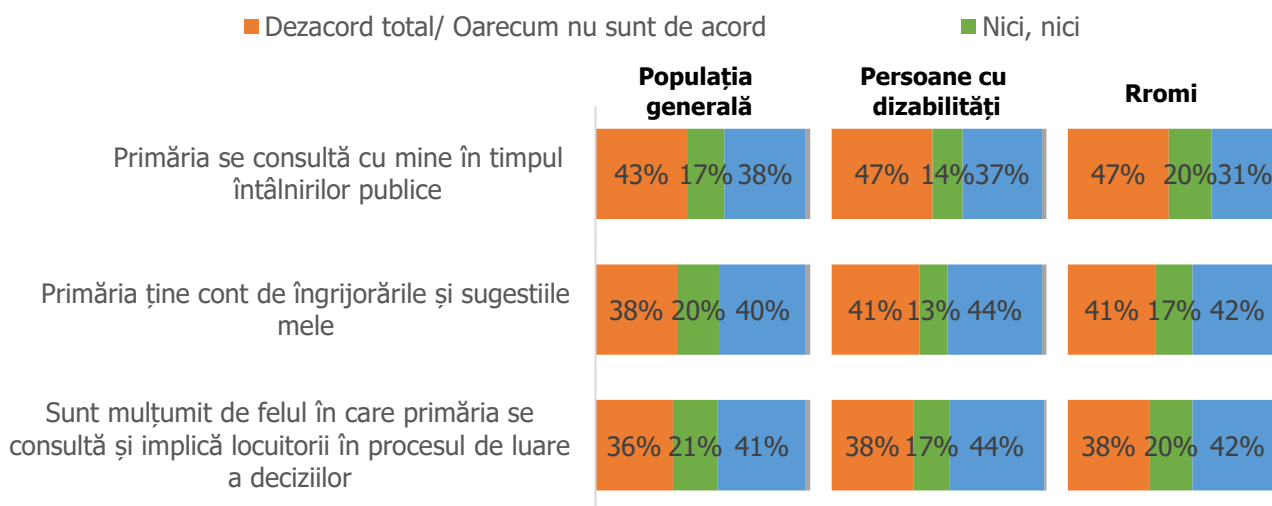
În continuare, percepțiile populației au fost măsurate în baza a 3 afirmații cu privire la modul în care autoritățile locale,:

- consultă locuitorii
- sunt receptive la sugestiile și necesitățile cetățenilor
- consultă și implică locuitorii în procesul de luare a deciziilor

Respondenții au fost rugați să exprime gradul de acord cu fiecare afirmație pe o scală de 5 puncte, unde 1=dezacord total și 5=acord total.

Rezultatele obținute atestă o paritate între păreri extreme față de fiecare din cele trei afirmații (Figura 20): 4 din 10 respondenți au percepție pozitivă față de modul de receptivitate din partea APL, consultare și implicare a locuitorilor, iar alți 4 din 10 respondenți au atitudine negativă. Paritatea celor 2 grupuri dihotomice se reflectă și la persoanele cu dizabilități și la rromi.

Figura 20. Aș dori să citesc câteva afirmații despre participarea și reprezentarea publică. În ce măsură sunteți de acord cu fiecare dintre următoarele afirmații? (B2)

Percepțiile negative față de participarea și reprezentarea publică au incidență mai mare la tineri, persoane cu nivel înalt de studii, locuitori ai mediului urban (aproape dublu față de cei din mediul rural), persoanele cu venituri medii și înalte, minoritățile etnice, persoane inactice civic și cele cu nivel scăzut de încredere în instituții.

Opiniile exprimate de participanții la discuții de grup cu privire la șansele cetățenilor de rând de a contribui la procesul decizional atât la nivel local, cât și național, reflectă diferențe semnificative de percepție, evidențiind un amestec de optimism și scepticism. Cu toate acestea, majoritatea respondenților consideră că cetățenii au mai multe șanse și oportunități de a-și aduce contribuția la luarea deciziilor la nivel local. Argumentele aduse în favoarea acestei idei includ posibilitatea de a participa la ședințele consiliului local, de a propune sugestii și de a susține problemele specifice comunității. De asemenea, cunoașterea mai detaliată a candidaților la nivel local este menționată ca un motiv pentru care cetățenii se simt mai implicați.

Cu toate acestea, există și opinii mai pesimiste care indică posibile influențe corupte la nivel local, în special exprimate de către etnicii rromi.

Legea permite să participi la ședințele consiliului local și să propui sugestii, de exemplu să faci rampe la magazine din localitate sau centru medical. DFG5

Nu, clar că nu ... la nivel local cred că se poate prin corupere. DFG6

La nivel local – da, deoarece cunoști mai bine candidații. Putem să ne impunem ideea aceasta la consiliu și să adoptăm ceva... este mai mare posibilitate ... Sunt consultări publice și oamenii se dau cu părerea. DFG1,2,3,4

3.4. Nivelul angajamentului politic și civic

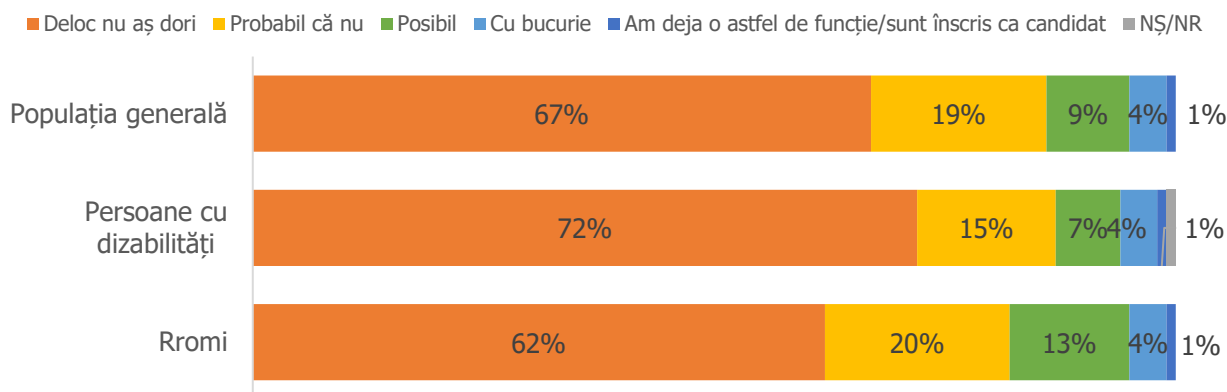
Angajamentul politic și civic a fost măsurat prin intermediul a două întrebări:

- interesul / disponibilitatea de a participa la o funcție politică, și
- practicarea diferitor forme de implicare politică și civică

Predispunerea populației de a exercita o funcție politică, în termeni procentuali, poate fi apreciată drept una scăzută din moment ce doar 4% afirmă ferm că și-ar dori acest lucru și alte 9% probabil ar dori să se implice (Figura 21). 1% din populația chestionată deja deține o funcție politică. Imaginea respectivă este valabilă, fără diferențe statistice semnificative, și pentru persoane cu dizabilități și pentru rromi.

Reticiența față de exercitarea unei funcții politice este semnificativ mai mare la persoanele de vârstă medie și în etate (în special), persoanele cu nivel mic de studii, minorități etnice (80%), persoane cu nivel scăzut de interes față de viața social-politică din țară, inactive civic și cu nivel scăzut și moderat de încredere în instituții.

Figura 21. Ați fi dispus să aveți o funcție politică? (D1)

Nivelul de activism civic a fost calculat în baza răspunsurilor respondenților privind practicarea a 9 activități (Figura 22). Drept rezultat populația a fost grupată în 4 categorii:

- populație inactivă civic (52% populație generală, 58% persoane cu dizabilități și 48% rromi), care nu a practicat niciuna din cele 9 activități măsurate
- populație cu nivel scăzut de activitate civică (11% / 12% / 15%), care a practicat o activitate
- populație cu nivel moderat de activitate civică (19% / 14% / 26%), care a practicat 2-3 activități
- populație cu nivel înalt de activitate civică (18% / 16% / 11%), care a practicat mai mult de 3 activități

În grupul persoanelor inactice civic se regăesc în proporție mai mare persoanele în etate, persoanele cu nivel mic de studii și venit, minoritățile etnice, persoanele cu interes scăzut față de viața social-politică din țară și cele cu nivel scăzut de încredere în instituții.

În grupul persoanelor cu nivel înalt de activitate civică se regăesc în proporție mai mare persoanele tinere, persoanele cu nivel înalt de studii și venit, rezidenți ai regiunilor Centru și Chișinău, majoritatea etnică, persoanele cu interes înalt față de viața social-politică din țară și cele cu nivel înalt de încredere în instituții.

Diferențe în funcție de mediul de reședință și sexul respondentului nu s-au înregistrat la nici una din cele patru categorii.

Dintre cele 9 forme de implicare politică și civică măsurate, cea mai populară formă, de departe, este participarea la soluționarea unei probleme a comunității / vecinilor, fiind practică cel puțin odată de 34% din respondenți (Figura 22).

Alte 2 forme populare de implicare civică și politică sunt participarea la întruniri sau dezbateri publice privind problemele localității / țării (24%) și participarea la programe de educare civică (e.g., ateliere de lucru, seminare, traininguri) – fiecare al cincilea respondent.

Participarea la programe de educare civică are incidență mai mare în rândul tinerilor (35%), persoanelor cu nivel înalt de studii (39%), nivel mediu (28%) și înalt al venitului (39%), locuitorilor din regiunea Centru (27%) și mun. Chișinău (24%), majorității etnice (23%, versus doar 8% minorități etnice).

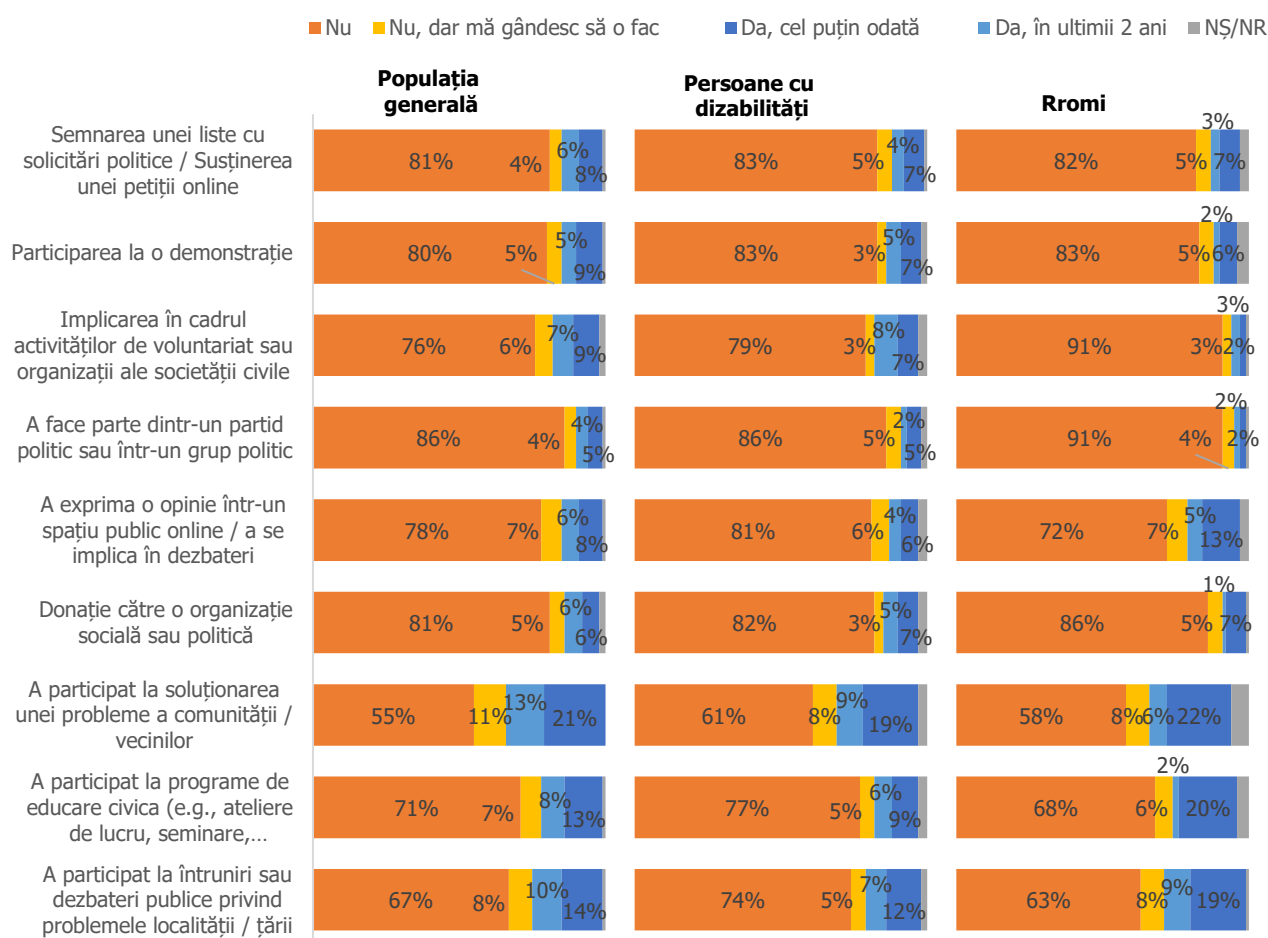
O constatare a rezultatelor de mai sus este că printre top 3 forme de implicare civică, primele 2 sunt nemijlocit legate de implicarea la nivel de comunitate.

Celelalte 6 forme de aplicare civică au acumulat aproximativ un procent egal de utilizare (14%).

În continuare, persoanele, care au confirmat participarea la activități de voluntariat sau intenționează să participe, au fost întreabate despre tipurile de voluntariat exercitate sau care intenționează să le exercite. Topul formelor de voluntariat în acest sens este următorul: voluntariat ecologic – amenajare a localității, plantarea pomilor (28%), acordare de ajutor familiilor vulnerabile, persoanelor în etate, persoanelor cu dizabilități, refugiaților (29%) și alte activități sociale la nivel de comunitate (16%).

Alte forme de voluntariat menționate vizează activități în domeniul educației și tineretului, voluntariat la organizații naționale și internaționale, donații în scopuri caritabile, donare de sânge etc.

Figura 22. Există diferite moduri de a arăta angajamentul politic și civic. Ați făcut sau ați face oricare dintre următoarele ...? (D2)

Mai mulți participanții la discuții de grup de asemenea au confirmat că s-au angajat în diverse activități de activism civic în ultimii 2 ani, incluzând:

- implicarea activă în activități de voluntariat și de mobilizare comunitară (DFG1,2,3),
- proiecte destinate persoanelor cu dizabilități, care ar fi conferințe, training-uri, crearea de locuri de parcare accesibile și construirea de rampe conform standardelor (DFG5),
- proiecte educaționale, precum construirea unui foisor pe teritoriul școlii, cu scopul de a facilita lecțiile practice în aer liber,
- participarea la proteste, ca modalitate de exprimare a nemulțumirilor și preocupărilor privind problemele sociale și politice din țară (DFG3,4),
- acțiuni caritabile și donații, mai ales în prima etapă a conflictului militar dintre Rusia și Ucraina (DFG1,2,3),
- participarea la dezbateri publice (DFG3).

Există și respondenți care nu au participat la nici o activitate de implicare civică din motive personale, precum lipsa plăcerii sau interesului pentru astfel de activități, lipsa de timp și evitarea politicului.

Eu fac parte dintr-o grupă de tineri cu dizabilități cu care desfășurăm diferite conferințe, training-uri. Am creat locuri de parcare pentru persoane cu dizabilități, am construit rampe după toate standardele. Creăm condiții pentru a spori accesibilitatea persoanelor cu dizabilități. DFG5

Am câștigat un proiect cu Centru media pentru tineri și am construit un foisorul pe teritoriul liceului din localitate, pentru ca elevii să poată face lecțiile practice afară...am mobilizat oamenii și am îmbunătățit structura deșeurilor în comuna noastră. DFG3,5

Am făcut donații în ultimii doi ani. Cu Caravana de Crăciun am donat haine pentru refugiații din Ucraina. DFG1,2,3

Nu am participat la nici o activitate de implicare civică, pentru că nu am plăcere. DFG5

Mă stăruie să fiu în umbră, politicul nu este pentru mine. DFG6

Analiza răspunsurilor la întrebarea privind nivelul de satisfacție față de impactul sau rezultatele obținute indică că respondenții au experimentat o recompensă pozitivă din activitățile lor de implicare civice. Aprecierea acestor rezultate le aduce o satisfacție personală și îi motivează să continue să participe la astfel de activități.

Suntem satisfăcuți, pentru că vedem schimbarea și suntem mândri de acest lucru, vedem rezultatul final al implicării noastre. Acest lucru ne motivează să mai participăm. DFG5

Se văd schimbări pozitive, rezultate, drumuri făcute, oameni care sunt ajutați, ne simțim și noi am bine și mai fericiți. DFG1,2,3

În pofida acestui fapt, răspunsurile la întrebarea privind autoevaluarea ca cetățean activ civic evidențiază că mulți participanți la studiu nu se consideră activi în această privință. Majoritatea se văd parțial sau ocazional implicați civic, afirmând că se implică acolo unde există oportunitatea și se simt capabili să facă față (DFG1,2,5). Cei care au exprimat o evaluare numerică a propriului activism civic, pe o scală de la 1 la 10, au indicat un nivel mediu sau sub medie de implicare, situându-se în jurul valorii de 4 puncte (DFG6). Din răspunsuri se disting diferențe de gen și generaționale, în sensul că femeile și vârstnicii par să fie mai activi civic comparativ cu celelalte grupuri demografice.

Parțial da, unde este posibilitatea și știu că pot să fac față, mă implic. DFG5

Din 10 baluri undeva la 3-4 suntem activi, nu ajungem la 5. DFG6

De cealaltă parte, respondenții care nu se consideră în prezent cetățeni activi civic, subliniază obstacole obiective, care variază de la priorități personale și profesionale la percepții sociale negative și lipsa de încredere. În timp ce unii menționează căutarea unui loc de muncă, prioritizarea aspectelor profesionale și lipsa de timp, alții, în special tineri din mediul rural, exprimă preocupări legate de percepțiile sociale. Aceștia menționează frica de a fi judecați negativ, fie considerând voluntariatul ca fiind o activitate mai puțin valoroasă. Un alt obstacol identificat este lipsa de inițiativă și încredere că eforturile lor ar putea genera schimbări reale, ceea ce îi împiedică să se implice activ în comunitate.

Acum nu prea sunt activ civic, pentru că sunt în căutarea unui loc de muncă. Am finalizat studiile superioare și vreau acum să activez profesional și apoi voi căuta și implicare civică. DFG5

Sunt pasiv din punct de vedere civic. Poate că și din lipsă de timp, dar mai mult din cauză că nu sunt sigur că implicarea mea va schimba ceva. DFG1,2

Mulți au păreri rele despre voluntariat, spunând că este ceva inutil, când poți să faci ceva pentru tine însăși. DFG2

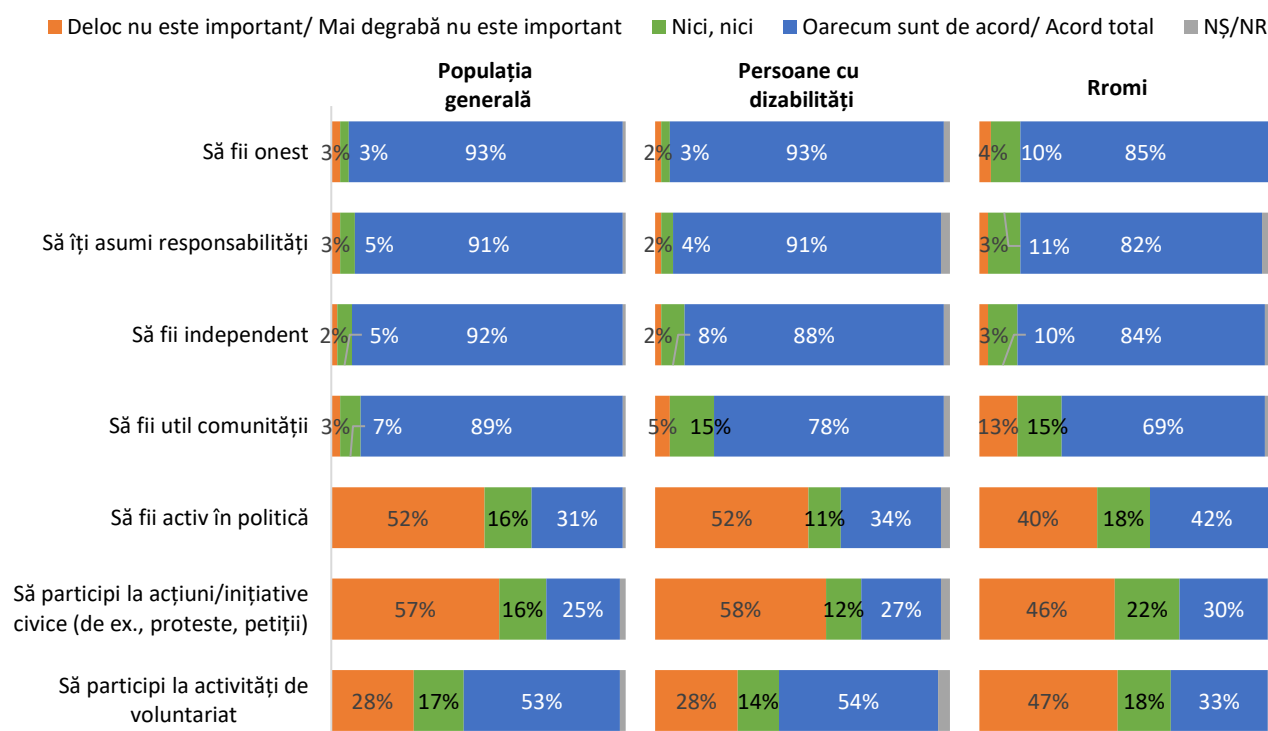
IV. NIVELUL DE STABILITATE ȘI MOTIVARE A VALORILOR PROSOCIALE ÎN SOCIETATE

În acest capitol sunt reflectate percepțiile populației privind importanța unor valori pro-sociale, experiența comportamentului discriminatoriu din partea societății și eventualele reacții ale respondenților în anumite situații de discriminare.

4.1. Importanța valorilor pro-sociale prin prisma angajamentului civic

Studiul a testat 7 tipuri de valori pro-sociale: 4 de ordinul valorilor general umane și 3 din domeniul angajamentului civic. Rezultate obținute arată că practic toți respondenții consideră importante toate cele 4 valori general umane, precum onestitatea, asumarea responsabilității, independența și a fi util comunității (Figura 23). Primele 3 valori sunt în aceeași măsură importante pentru populația generală, persoane cu dizabilități și rromi, în timp ce caracteristica de a fi util comunității este în proporție mai mică împărtășită de persoanele cu dizabilități (78%) și îndeosebi rromi (69%).

Figura 23. Am dori să aflăm despre unele dintre opiniile și atitudinile dvs. Cât de importante sunt următoarele elemente pentru dvs., în general? Folosiți o scală de la 1 la 5, unde 1 înseamnă Deloc important și 5 înseamnă Foarte important. (E2)

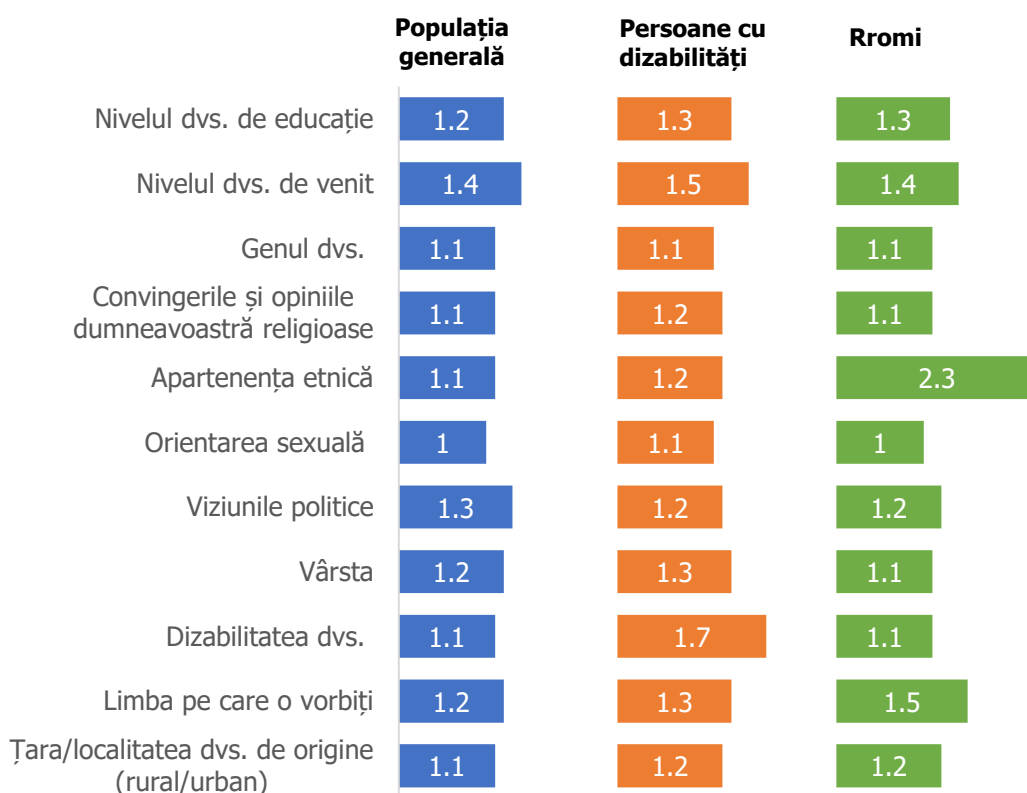

Dacă valorile general umane sunt importante aproape pentru toți respondenții, atunci în cazul valorilor din domeniul angajamentului civic situația este diametral opusă: doar fiecare al doilea respondent consideră importantă participarea la activități de voluntariat, dar și mai puțini acceptă importanța valorii de a fi activ în politică (31%) sau de a participa la diferite acțiuni civice (25%). Rromii, spre deosebire de populația generală, agreează în proporție mai mare importanța activismului în politică (42%), însă sunt mai puțin receptivi la activitățile de voluntariat (33%).

Reticența de implicare la acțiuni civice este mai mare la persoanele în etate, cu nivel mic de studii, minoritățile etnice, cu nivel scăzut de interes față de viața social-politică, inactive civic și cu nivel mic de încredere în instituții.

4.2. Experiența discriminării

Figura 24. În ce măsură v-ați simțit discriminat din cauza următoarelor aspecte? Vă rugăm să evaluați de la 1 la 5, unde 1 semnifică Nu m-am simțit deloc discriminat, iar 5 = M-am simțit foarte mult discriminat. (E4) Valori medii

Experiența discriminării a fost măsurată prin prisma a 11 caracteristici ilustrate în Figura 24. Constatările principale ce pot fi deduse din datele colectate se rezumă la următoarele:

- Principalele caracteristici în baza cărora populația este discriminată se referă la venit (scor mediu de 1,4 puncte pe scala de 5 puncte sau 10% din populație) și viziuni politice (1,3 puncte sau 9%).
- Caracteristicile secundare care generează discriminare sunt limba vorbită, nivelul de studii și vârsta.
- Genul, convingerile religioase, apartenența etnică, dizabilitatea și localitatea de origine sunt caracteristici care generează mai puțină discriminare.
- Persoanele cu dizabilități în proporție mai mare sunt discriminate de statutul lor de dizabilitate (1,7 puncte sau 19%), nivelul venitului (1,5 puncte), limbă, studii și vârstă (câte 1,3 puncte fiecare).

- Rromii în proporție semnificativ mai mare sunt discriminați în baza apartenenței etnice (2,3 puncte sau 45%) și limbii vorbite (1,5 puncte).

Analiza statistică aprofundată arată că 65% din respondenți niciodată nu s-au simțit discriminați în baza caracteristicilor ilustrate în Figura 24. 15% au fost discriminați în baza unei din cele 11 caracteristici măsurate, 11% - în baza a 2-3 caracteristici, iar 9% în baza mai multor caracteristici.

Expunerea la vreo formă de discriminare în măsură mai mare sau mai mică a fost invocată în proporție mai mare de femei (39%), tineri (40%), persoane cu nivel înalt de studii (42%), etnici ucraineni (54%) și ruși (48%), persoane cu nivel înalt de activism civic (44%) și locuitorii din regiunea Nord (42%) și mun. Chișinău (41%).

4.3. Potențiale reacții în situații ce implică comportament prosocial

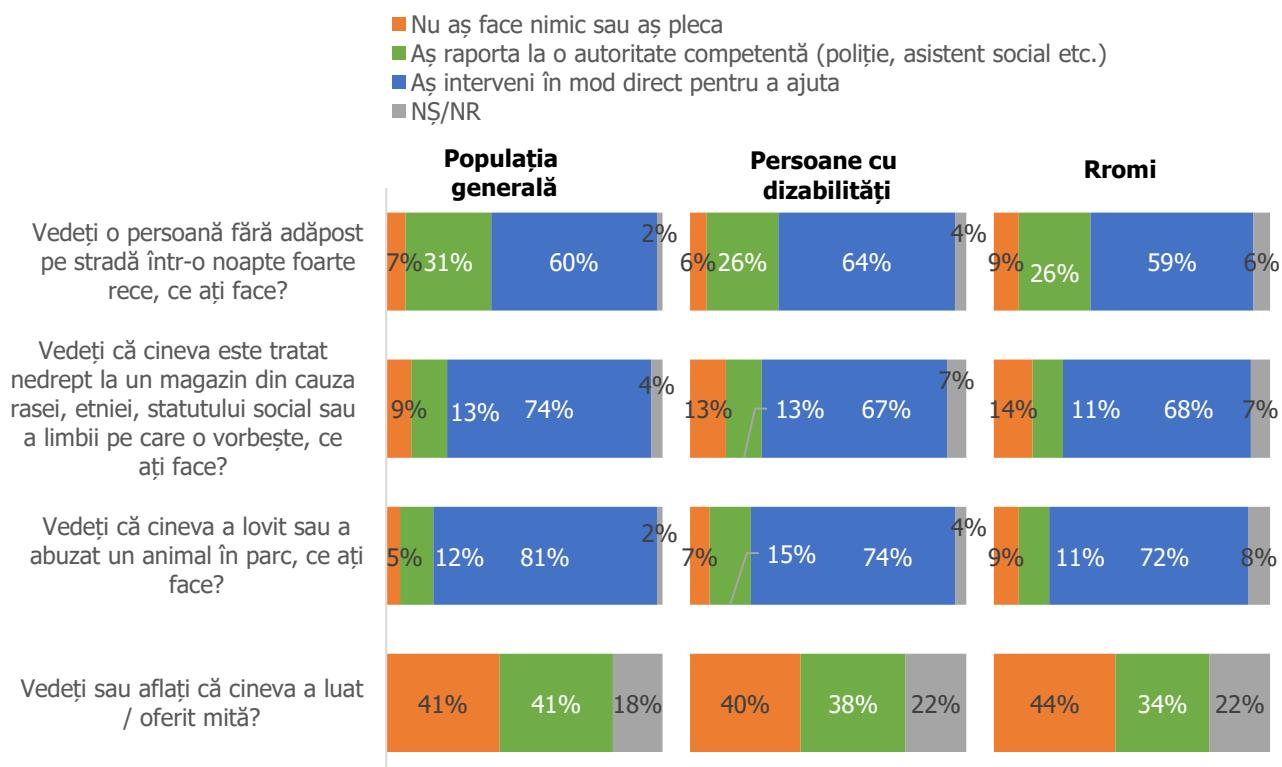
În continuare respondenților li s-a propus să spună cum ar reacționa în 4 situații distincte:

- situație de vulnerabilitate ale unei persoane
- situație de discriminare față de alte persoane în spațiu public
- situație de abuz față de animale
- sunt martori ai unui caz de dare / luare de mită

În concordanță cu gradul înalt de acceptare a valorilor general umane ilustrate în Figura 23, 9 din 10 respondenți (practic indiferent de categoria lor) ar reacționa altruist (cel puțin la nivel declarativ) la primele 3 cazuri de vulnerabilitate, discriminare sau abuz (Figura 25).

În mare parte respondenții ar interveni personal să acorde ajutor fizic sau moral, în special în situația de discriminare și abuz față de animale. În cazul unei persoane fără adăpost pe timp rece, fiecare al treilea ar informa autoritățile competente.

Figura 25. Cum ați reacționa dacă ați fi martor la următoarele situații? (E5)

Cu totul alta este atitudinea în cazul când ar fi martori la o situație de mituire, unde există o paritate între două grupuri distincte – persoane care nu ar întreprinde nimic și persoane care ar raporta cazul la autoritățile competente. Acest fapt demonstrează nivelul înalt de toleranță la fenomenul corupției. Totodată, fiecare al cincilea respondent este incert în acțiunile sale în cazuri de corupție. Persoanele care ar ignora un caz de mituire sunt în proporție mai mare femei (45%), persoane în etate (45%), locuitori ai regiunii de Nord (52%), cu nivel scăzut de interes față de viața social-politică a țării (49%), inactive civic (48%) și cu nivel scăzut și moderat de încredere în instituții.

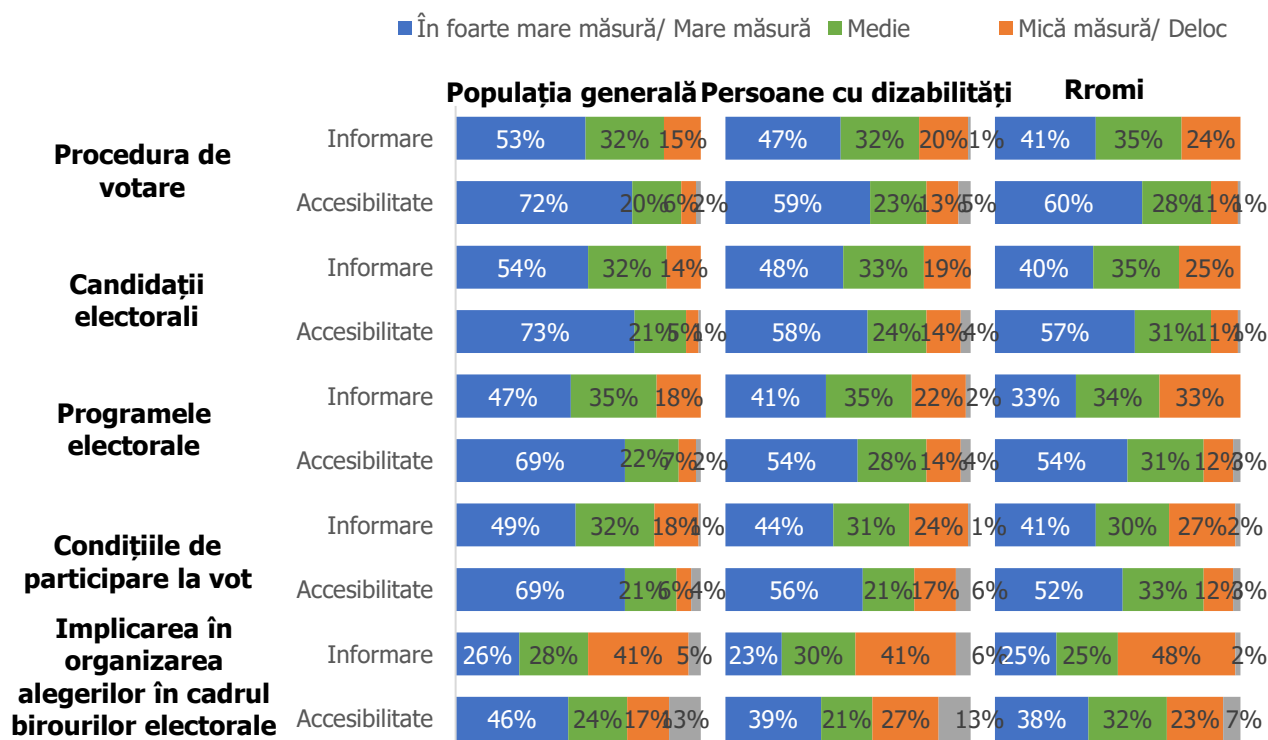
V. CUNOȘTIȘTE PRIVIND PROCESUL ELECTORAL

În acest capitol sunt reflectate subiecte privind nivelul de informare al populației despre procesul electoral, instituțiile responsabile de administrarea procesului electoral, cât de accesibilă este informația despre procesul electoral, cunoștințele populației despre procedura de vot, rolul mass-media în formarea opiniei publice despre alegeri, subiectele insuficient reflectate, percepțiile populației despre sistemul electoral, educația digitală și mecanisme de feedback.

5.1. Nivelul de informare și accesibilitatea informației despre procesul electoral

Nivelul de informare al populației adulte despre procesul electoral a fost evaluat prin intermediul a 5 aspecte precum procedura de votare, candidații electorali și programele electorale, condițiile de participare la vot și posibilitățile de implicare în organizarea alegerilor în cadrul birourilor electorale.

Figura 26. În ce măsură vă informați despre următoarele aspecte? / Cât de accesibilă este informația despre următoarele aspecte? (F1-F2)

Evaluarea s-a efectuat în baza unei scale de 5 puncte, unde 1 = În foarte mare măsură informat și 5 = Deloc informat. Rezultatele obținute atestă faptul că jumătate din respondenți se consideră suficient informați la nivel de primele 4 aspecte, iar o altă treime se auto-apreciază informați în măsură medie (Figura 26). Rromii se consideră în proporție mai mare insuficient informați la nivelul acestor 4 aspecte (în medie, 27%, comparativ cu media de 16% pentru eșantionul populației generale). Valoarea medie a nivelului de informare pe scala de

5 puncte este 2,4 puncte pentru primele 4 aspecte, ceea ce poate fi definit ca un nivel mediu de informare la nivelul întregii populații.

O lacună informațională importantă vizează cunoașterea posibilităților de implicare în organizarea alegerilor în cadrul birourilor electorale, unde 41% respondenți se consideră slab sau deloc informați. În acest grup se regăsesc în proporție mai mare tinerii (52%), persoanele cu nivel jos de studii (47%), rezidenții regiunii de Nord (46%) și Sud (47%), minoritățile etnice (47%), persoanele inactive civic (47%) și cele cu interes scăzut față de viața social-politică a țării (53%).

Per total, 26% din respondenți au recunoscut că nu cunosc suficient de bine cel puțin unu din primele patru aspecte. Mai mult ca atât, 10% susțin că au cunoștințe insuficiente la nivel de toate 4 aspecte. Dacă luăm în calcul toate 5 aspecte măsurate ale procesului electoral, atunci procentul populației cu nivel slab de informare ajunge la 46%. Profilul respondenților vulnerabili din punct de vedere informațional este similar cu cel descris în alineatul anterior.

La capitolul accesibilității informației despre procesul electoral situație se prezintă a fi semnificativ mai bună: 7 din 10 respondenți apreciază nivelul de accesibilitate drept bun sau foarte bun la nivel de primele 4 aspecte măsurate (Figura 26), dar nivelul este semnificativ mai jos cu privire la implicarea în organizarea alegerilor în cadrul birourilor electorale (46%). Acest rezultat este în concordanță cu nivelul mai mic de informare al populației despre acest aspect.

În cazul persoanelor cu dizabilități și rromi aprecierea nivelului de accesibilitate a informației despre procesul electoral este semnificativ mai joasă: în medie, 57% evaluează nivelul de accesibilitate drept bun sau foarte bun la nivel de primele 4 aspecte măsurate.

Per total, 19% din respondenți consideră că accesul la informație, cel puțin la un aspect din cele măsurate, este scăzut sau deloc accesibil.

În continuarea subiectului nivelului de informare despre procesul electoral prezentăm rezultatele componente calitative a studiului realizat prin intermediul discuțiilor de grup, participanților cărora li s-au adresat o gamă mai largă de întrebări.

Cunoștințe despre tipuri de alegeri organizate în Moldova la nivel național

În ansamblu, majoritatea răspunsurilor denotă o înțelegere neclară a tipurilor de alegeri organizate în Moldova la nivel național, evidențiind mențiuni clare despre alegerile locale, parlamentare și prezidențiale. Puțini respondenți au subliniat clar că la nivel național în RM se organizează alegeri pentru Parlamentul țării și Președintele republicii.

Cu toate acestea, la întrebarea despre cine sunt aleși în cadrul celor trei tipuri de alegeri (locale, parlamentare și prezidențiale), majoritatea au oferit răspunsuri corecte. Astfel, în cadrul alegerilor locale, cetățenii își exprimă votul pentru a alege primarii și consilierii (fie la nivel local, raionali sau municipal), în timp ce la alegerile parlamentare sunt selectați membrii parlamentului. În ceea ce privește alegerile prezidențiale, cetățenii aleg candidatul care va ocupa funcția de președinte al țării.

Excepție servește un singur răspuns, care a inclus termenul "primare". Acesta poate reprezenta o sursă de confuzie sau, posibil, participantul (DFG5) a folosit acest termen într-un sens mai general, referindu-se la alegerile locale.

Locale, Parlamentare, Prezidențiale. La cele locale sunt aleși primarul și consilierii locali și raionali. La cele parlamentare sunt aleși parlamentarii și, respectiv, la cele prezidențiale – președintele. Toate DFG

Raionale, Municipale. DFG1

Cunoștințe despre instituțiile principale responsabile de organizarea și gestionarea alegerilor

Opiniile exprimate de respondenți cu privire la instituția/instituțiile principale responsabile de organizarea și gestionarea alegerilor demonstrează o înțelegere corectă a acestor entități, evidențiind Comisia Electorală Centrală (CEC) la nivel național și secțiile de votare la nivel local.

Instituțiile responsabile de organizarea și gestionarea alegerilor sunt Comisia Electorală Centrală și secțiile de votare din fiecare localitate. Toate DFG

În contrast, răspunsurile furnizate de participanții de etnie romă (DFG6) indică percepții greșite sau lacune în cunoștințele despre instituțiile electorale. De menționat, că primăria, deputații, guvernul și anumite partide politice nu reprezintă instituții direct responsabile de organizarea alegerilor. De asemenea, există persoane care afirmă că *"pentru prima dată aud despre CEC"* (DFG1).

Cunoștințe despre diferențe între procesul de organizare a alegerilor locale, parlamentare și prezidențiale

Răspunsurile respondenților la întrebarea despre existența diferențelor între procesul de organizare a alegerilor locale, parlamentare și prezidențiale evidențiază percepții variate. Unii participanți afirmă că principala distincție apare între organizarea alegerilor la nivel local și național și se concentrează pe ponderea alegătorilor. Astfel, la nivel local, numărul acestora se limitează la membrii comunității, în timp ce la alegerile parlamentare și prezidențiale participă întreaga țară, inclusiv diaspora. Un alt aspect notat de un tânăr din rural se referă la diferențele în numărul de buletine de vot, observând că la alegerile naționale acestea sunt mult mai numeroase.

Diferența este că în alegeri locale participă doar locuitorii satului, care își aleg primarul, când vorbim despre prezidențiale sau parlamentare, participă toată țara, inclusiv diaspora. Reprezentanți din toate DFG

De asemenea, unii respondenți s-au referit la procedura de înregistrare a candidaților și la durata campaniei electorale, subliniind că la nivel național, candidații necesită adunarea de semnături de susținere pentru înregistrare și că durata campaniei este mai lungă (DFG1,2).

În același timp, sunt și persoane care susțin că nu există nici o diferență semnificativă între procesele de organizare a alegerilor locale, parlamentare și prezidențiale (reprezentanți din DFG2,6).

Percepții privind cele mai stringente probleme ale domeniului electoral din Moldova de care se preocupă CEC

Două dintre cele mai urgente probleme în domeniul electoral din Moldova, identificate de respondenți, și de care se preocupă CEC, în funcție de frecvența răspunsurilor, sunt următoarele:

- *Efficientizarea procesului de vot prin implementarea votului electronic.* Unii participanți consideră că o preocupare urgentă a CEC este implementarea votului electronic pentru a facilita procesul de vot, în special pentru persoanele în vârstă și cele cu dificultăți de deplasare (DFG3,5).
- *Elaborarea unui mecanism eficient de combatere a falsificării voturilor și cumpărării acestora.* Respondenții au subliniat importanța adoptării unor măsuri eficiente pentru prevenirea fraudei electorale, inclusiv combaterea cumpărării și falsificării voturilor (DFG1,2,3,6.).

De asemenea, s-a identificat o altă preocupare semnificativă referitoare la:

- *Gestionarea numărului de candidați.* Unele persoane intervievate consideră că un număr mai mare de candidați (21 în acest caz) poate crea confuzie pentru alegători. În acest sens, se propune introducerea unor criterii mai severe pentru acceptarea candidaților (DFG3,5).

Pe lângă aceste aspecte au fost evidențiate și alte preocupări, cum ar fi: taxarea celor care încalcă regulile electorale și restricționarea voturilor diasporei (DFG3,4). De asemenea, se menționează problema reglementării cheltuielilor în campaniile electorale (inclusiv bani cheltuiți pentru reclame și materiale de campanie), motivarea tinerilor pentru a participa la vot și limitarea vârstei maxime la vot (până la 80 ani)-DFG1,3, obligativitatea prezentării cetățenilor la vot și promovarea dreptului la vot în orice localitate a țării (DFG2).

Consider că este legat de implementarea votului electronic, pentru ca să fie mai ușor de votat. De exemplu, persoanele în vârstă, care nu se pot deplasa...dar și banii cheltuiți în zadar pentru reclame, distribuire etc. DFG3,5

De limitat numărul persoane la candidare, deoarece te încurce unde să pună ștampila... Acceptarea candidaților este prea simplă. Ar trebui de inclus criterii mai severe. DFG3,5

Să motiveze tineretul ca să meargă la același vot, să aibă un stimul de a merge la vot, de a alege viitorul țării ...limitarea vârstei maxime de participare la vot, de ex. până la 80 ani. DFG1,3

Lacune de cunoaștere a procesului electoral

Aspectele specifice ale procesului electoral pe care respondenții le consideră dificil de înțeles dezvăluie o serie de preocupări și neclarități. Unii participanți exprimă confuzie în privința necesității prezentării buletinului de identitate la fiecare participare la alegeri, în timp ce alții întâmpină dificultăți în înțelegerea procesului de vot și a fenomenului de cumpărare a voturilor pentru obținerea funcțiilor publice. Un alt aspect care ridică confuzie este legat de verificarea informațiilor despre desfășurarea alegerilor (DFG2).

Mai mulți respondenți, în special tineri din rural și femei, nu au putut furniza răspunsuri specifice sau nu au oferit informații la aspectul abordat.

Nu prea înțeleg de ce atunci când te duci la alegeri, de fiecare dată trebuie să prezinți buletinul? DFG5

Oamenii aleg un candidat din mai mulți, de exemplu Filat, Plahotniuc, Dodon. Fiecare din aceștea adună un anumit număr de voturi care nu este suficient pentru a trece pragul. Și unu cumpără voturile altuia și merge mai departe. DFG6

Nivelul de cunoaștere a proceselor electorale în alte țări

Studiul evidențiază o cunoaștere limitată a respondenților în privința proceselor electorale din alte țări. Totuși, câțiva dintre aceștia au remarcat aspecte distincte ale practicilor electorale internaționale.

Cele trei aspecte notabile ale practicilor electorale internaționale diferite de cele din Moldova includ:

- sistemul electoral american, caracterizat de votul prin poștă și durata extinsă a procesului pe mai multe zile (DFG1),
- utilizarea votului electronic în țări, precum SUA, Franța (cu participarea doar a cetățenilor francezi) și Estonia,
- lipsa dreptului la vot în Coreea de Nord reprezintă o diferență semnificativă față de procesul electoral din Moldova.

De asemenea, un respondent a subliniat că în Moldova procesul electoral este mai democratic decât cel din SUA, evidențiind numărul mai mare de pași și participarea unei părți mici a populației la alegerea conducerii.

Mai mulți participanți au recunoscut că nu au urmărit sau nu au cunoștințe despre modul în care decurg procesele electorale în alte țări (DFG3,4,5,6).

Cunosc că în SUA a fost mare scandal referitor la votul prin poștă. Durata procesului este de mai multe zile ... în Coreea de Nord poporul nu are niciun drept la vot. DFG1

Franța practică formatul electronic...și în Estonia se votează cu vot electronic și este foarte simplu, practic, rapid, comod și sigur. DFG2,3

În America alegerile de desfășoară în mod electronic ...La noi alegerile sunt mai democratice decât în America, acolo sunt foarte mulți pași și doar o parte din cetățeni ajunge să aleagă conducerea. DFG4

Percepții despre aspectele benefice pentru sistemul electoral din Moldova

Dintre aceste aspecte, participanții la studiu consideră benefică includerea votului electronic în sistemul electoral din Moldova, considerat și un aspect esențial al unui sistem electoral ideal.

Percepții despre sistemul electoral ideal

Un aspect crucial menționat de mai mulți respondenți este integritatea sistemului electoral, cu accent pe eliminarea practicilor de corupție (prevenirea cumpărării și vânzării voturilor, migrarea frecventă a aleșilor dintr-un partid în altul). Cel de-al treilea aspect important evidențiat se referă la contracararea marginalizării în procesul electoral, în special pentru persoanele cu dezabilități.

Alte aspecte importante evidențiate de participanți se referă la obligativitatea votului pentru fiecare cetățean, cu posibilitatea aplicării de amenzi pentru neparticipare sau eschivare și acordarea de premii pentru participare.

Prin urmare, răspunsurile reflectă dorința de a avea un sistem electoral tehnologizat, echitabil și transparent, accesibil și imun la practicile corupte.

Un sistem electoral ideal ar trebui să vizeze și persoanele cu dizabilități or, de obicei, aceștia sunt dați mai într-o parte .... să nu fie corupt, să fie eliminată cumpărarea și vânzarea voturilor, iar deputații să nu migreze dintr-un partid în altul, în caz contrar să se prevadă o pedeapsă pentru aceasta. DFG5

Să fie un sistem electoral incorupt, cu alegeri libere și cinstitute. DFG6

Un sistem cu votare digitală, așa încât și procesul se desfășoare mai rapid și oamenii vor vota mai mulți ... Procesul de vot să fie obligatoriu. DFG2

Percepții despre aspectele necesare unui sistem ideal electoral

Pentru a ajunge la un sistem electoral ideal, conform opiniei participanților la DFG, sunt necesare unele modificări, precum: sporirea accesibilității la vot, inclusiv posibilitatea de a vota din locații convenabile pentru alegători (DFG4), impunerea unei supravegheri mai stricte din partea CEC asupra întregului proces, revizuirea procesului de selecție a candidaților prin impunerea unui filtru mai riguros (DFG1,3). De asemenea, se sugerează implementarea unui sistem de vot combinat, oferind posibilitate alegătorilor de a vota atât electronic, cât și fizic. Alte sugestii se referă la inițierea numărării electronice a voturilor și necesitatea unei reforme teritoriale pentru a evita problemele apărute în procesul electoral.

Sa fie introdus votul combinat: electronic și fizic ... de inițiat numărarea electronică a voturilor. DFG1,6

Trebuie modificată reforma teritorială ca să nu mai apară asemenea cazuri ... Să facă filtrul de selectare a candidaților. DFG3

Percepții privind influența mass media la formarea opiniei publice despre alegeri

Răspunsurile la întrebarea privind rolul mass-media în formarea opiniei publice despre alegeri reflectă percepții divergente. Majoritatea participanților consideră mass-media drept un mecanism de influențare a populației, unii subliniind că furnizarea de informații necalitative poate duce la manipulare, afectând astfel modul în care oamenii își formează opiniile.

Pe de altă parte, unii participanți indică că, deși urmăresc informațiile furnizate de sursele media, ei își păstrează autonomia și capacitatea de a-și forma propria opinie în procesul decizional (DFG4,5).

Mass media este un mecanism de conducere a populației, a omului în principiu. Dacă omului i se oferă informație necalitativă, mai ușor o să-l manipulezi la alegeri. DFG5

Ascult, dar iau decizia singură. DFG5

Percepții privind modalitățile de îmbunătățire a reflectării în mass media a alegerilor pentru a informa mai bine publicul

Participanții manifestă o preocupare semnificativă cu privire la corectitudinea și imparțialitatea mass-mediei în ceea ce privește acoperirea alegerilor. Astfel, respondenții subliniază necesitatea obiectivității și independenței în acoperirea alegerilor, exprimând dorința ca mass-media să furnizeze informații veridice și să asigure accesul egal la platforme media. În viziunea lor, îmbunătățirea reflectării alegerilor în mass-media implică integritate și imparțialitate din partea acesteia, pentru a asigura accesul publicului la informații corecte și echilibrate. Se sugerează taxarea dezinformării și crearea de instituții specializate, fie însăși CEC, care să monitorizeze și să reglementeze procesul electoral și acoperirea mediatică, ideea promovată de tineri, femei și vârstnici. Există o apreciere pentru știrile bazate pe investigații, sugerând că jurnaliștii ar trebui să se implice mai profund în analiza și prezentarea detaliilor (DFG3).

Totodată, unii participanți au întâmpinat dificultăți în a oferi răspunsuri concrete și relevante la întrebare.

Să nu spună minciuni ... Să fie independentă, să nu țină cu careva candidat. DFG5

Ar fi nevoie de un organ special, care ar reglementa toate acestea. Este CEC, dar ar fi bine să mai existe încă unul ca să prevină dezinformarea și să verifice informația care apare în spațiul public ... și să taxeze dezinformarea. DFG1,2

Jurnaliștii trebuie să facă știri bazate pe investigații jurnaliștii ... ar fi bine ca CEC să se implice în monitorizarea acestui proces. DFG3

Să dea informație despre fiecare în măsură egală, indiferent de cine este, să poată toți candidații să vorbească.... emisia tuturor partidelor trebuie să fie proporțională. DFG4

Percepții despre suficiența și eficiența canalelor de feedback cu privire la procesul electoral

Analiza răspunsurilor la întrebarea privind existența canalelor adecvate pentru ca cetățenii să ofere feedback cu privire la procesul electoral evidențiază diverse opinii. În timp ce unii participanți recunosc existența unor canale, precum CEC sau linia fierbinte, alții susțin că nu există astfel de canale sau nu cunosc despre ele (DFG3,4). Există opinii contrastante cu privire la eficiența canalelor menționate, manifestând scepticism în privința impactului unui feedback oferit (DFG6).

De asemenea, unii respondenți au menționat că CEC deține un chat pentru reclamații, exprimând îndoieli cu privire la eficiența acestuia, astfel că nu văd rostul să ofere feedback. Totodată, se remarcă că pentru anumite categorii de persoane, cum ar fi cele cu dizabilități, oferirea de feedback poate fi dificilă. Unii respondenți au indicat telefonul PromoLex și poliția drept canale adecvate pentru oferirea de feedback (DFG4).

Nu cunosc nici un canal special, în afară de CEC sau linia fierbinte... Este un chat unde se poate de scris petiții sau să fie anunțate neregularități, dar nu cred că cineva va face acest lucru, fiindcă nu cred în că cineva de la CEC va citi acest mesaj. DFG1,2

Putem să avem o comunicare cu CEC, dar pentru mine ca persoană în scaun cu rotile e dificil în oferirea de feedback. DFG5

Chiar dacă sunt suficiente, nu cred că sunt eficiente și nu cred că are rost. DFG6

Sugestii pentru instituțiile implicate în procesul electoral privind comunicarea activă cu cetățenii și receptivitatea la feedback

Respondenții au adus în discuție diverse sugestii pentru îmbunătățirea comunicării și interacțiunii dintre instituțiile implicate în procesul electoral (CEC și subdiviziunile acesteia) și publicul larg. Propunerile includ:

- crearea unui site dedicat sau a unei rubrici speciale pe site-ul CEC pentru reclamații, cu facilități pentru anonim și înregistrarea mesajelor pentru un proces transparent și lipsit de teama represaliilor;
- realizarea de conferințe și instruirii pentru a informa corect cetățenii, facilitând o comunicare mai eficientă;
- crearea unui mecanism mobil, care să preia apeluri/reclamații de la cetățeni (DFG3) sau organizarea de emisiuni televizate pentru interacțiuni directe cu publicul prin întrebări și răspunsuri;
- organizarea de adunări sau activități la nivel local pentru a informa cetățenii despre rolul și obiectivele CEC;
- realizarea de sondaje pentru a evalua gradul de satisfacție și pentru a colecta feedback de la cetățeni.

Unii participanți nu au putut oferi un răspuns în această privință, în special cei de etnie romă.

Să fie mai accesibile ... să creeze un site unde oamenii să-și expună opiniile... pe site-ul CEC să fie o rubrică pentru reclamații și să se reacționeze la ele, să se i-a măsuri... La efectuarea unui apel, mesajul să fie înregistrat, reclamațiile să fie anonime. DFG1,3

Să se organizeze o conferință direct cu oamenii de la CEC... Să fie organizate instruirii pentru oameni, ca aceștia să fie bine informați. DFG2

De dorit să fie un mecanism indirect cu publicul prin telefonie mobilă. Adică să fie o persoană, un moderator care să răspundă la toate apelurile. DFG3

Emisiuni televizate, unde să poți suna și să pui întrebări în direct. DFG4

Să organizeze adunări cu oamenii din localitate.... Activități de informare, concret ce face CEC-u, care sunt obiectivele acestei instituții ... Diferite sondaje. DFG5

5.2. Nivelul de cunoaștere a procedurii de vot

Asocieri și înțelegeri ale termenului "procedura de vot"

Perspectivile asupra înțelegerii termenului "procedura de vot" conturează o diversitate de percepții asupra procesului electoral. În mare parte, termenul este asociat cu modul în care are loc întregul proces de vot, dar și pașii pe care cetățenii trebuie să-i urmeze pentru a ajunge la urna de vot, inclusiv actul în sine.

Majoritatea participanților înțeleg că acest proces nu se rezumă doar la exprimarea opțiunii politice, ci are dimensiuni complexe. Procedura de vot include etape multiple și implică participarea unor diverse instituții care monitorizează și asigură transparență în desfășurarea procesului electoral.

Se subliniază că acest proces presupune alegerea reprezentanților, fie persoane, fie partide, care vor exprima și proteja interesele cetățenilor în instituții guvernamentale, rezolvând problemele și respectând drepturile acestora. Procedura de vot este percepută ca un drept legal al fiecărui cetățean, oferindu-le posibilitatea de a-și alege reprezentanții în cadrul instituțiilor statului.

De asemenea, unii participanți subliniază că procesul de selecție a reprezentanților se bazează pe promisiunile candidaților și încrederea acordată acestora.

În context, se evidențiază observații conform cărora cetățenii trebuie să fie informați în prealabil cu privire la identitatea și platformele candidaților înainte de a-ți exercita dreptul de vot.

Procedura de vot semnifică alegerea persoanei sau partidului care vrem să ne reprezinte în parlament, a primarului, cei care trebuie să rezolve problemele și să ne respecte drepturile ... astfel, trebuie să votăm pe cineva de încredere ... este un proces complex în care sunt implicate mai multe instituții ale statului care răspund de procedura de vot, de validare sau invalidare. DFG5

Actul în sine, când mergi la vot și depui votul pentru un oarecare candidat. DFG1,2

Modul în care are loc votarea: reguli de protocol, regulament ... procedura mă duce cu gândul la votul online și votul fizic ....procesul de alegere, ...exprimarea dreptului la vot. DFG2,3,4

Pași pe care trebuie să-i respecte cetățenii până a ajunge la urna de vot. DFG3,4

Fiecare persoană are dreptul de a vota și de a alege o persoană de încredere, care ar trebui să fie responsabilă pe oameni. DFG6

Auto-evaluarea nivelului de cunoștințe referitoare la procedura de votare

Evaluările privind nivelul de cunoștințele participanților la discuții de grup referitoare la procedura de votare, notate pe o scară de la 1 la 5, evidențiază în general notări situate între 3 și 5 puncte. De menționat, că tinerii din mediul rural se consideră mai informați în privința procedurii de vot. Totuși, majoritatea participanților afirmă că dețin un nivel mediu de cunoștințe cu privire la acest proces. Ei susțin, că există confuzii legate de anumite detalii, lipsa de informare și experiență, precum și încălcări în cadrul procesului electoral, sugerând practici neregulate în timpul alegerilor.

Un număr redus de participanți, în special tineri din zonele rurale, consideră că dețin cunoștințe excelente despre procedura de vot, bazându-se pe experiența personală sau a rudelor lor în acest proces, notând aceste cunoștințe cu o notă maximă. Cu toate acestea, aceștia sunt conștienți că, în ciuda acestor cunoștințe, pot exista aspecte pe care nu le cunosc în totalitate.

Nota 5. Mama a făcut parte din comisia de votare și sunt bine informată, și de la televizor mă informez. DFG5

Cred că între 3 și 4, este un haos la votări ... se fac încălcări... se fac diferite șmecherii... nu știu la perfecție toate detaliile. DFG2,5,6

Parțial sunt informată, cred că mai este informație pe care o cunosc mai puțin.... sunt nuanțe... nu am suficientă experiență. DFG2,5

Nivelul de cunoaștere a procedurii de vot a fost măsurat și prin intermediul a 9 enunțuri – 2 adevărate și 7 false în cadrul studiului cantitativ:

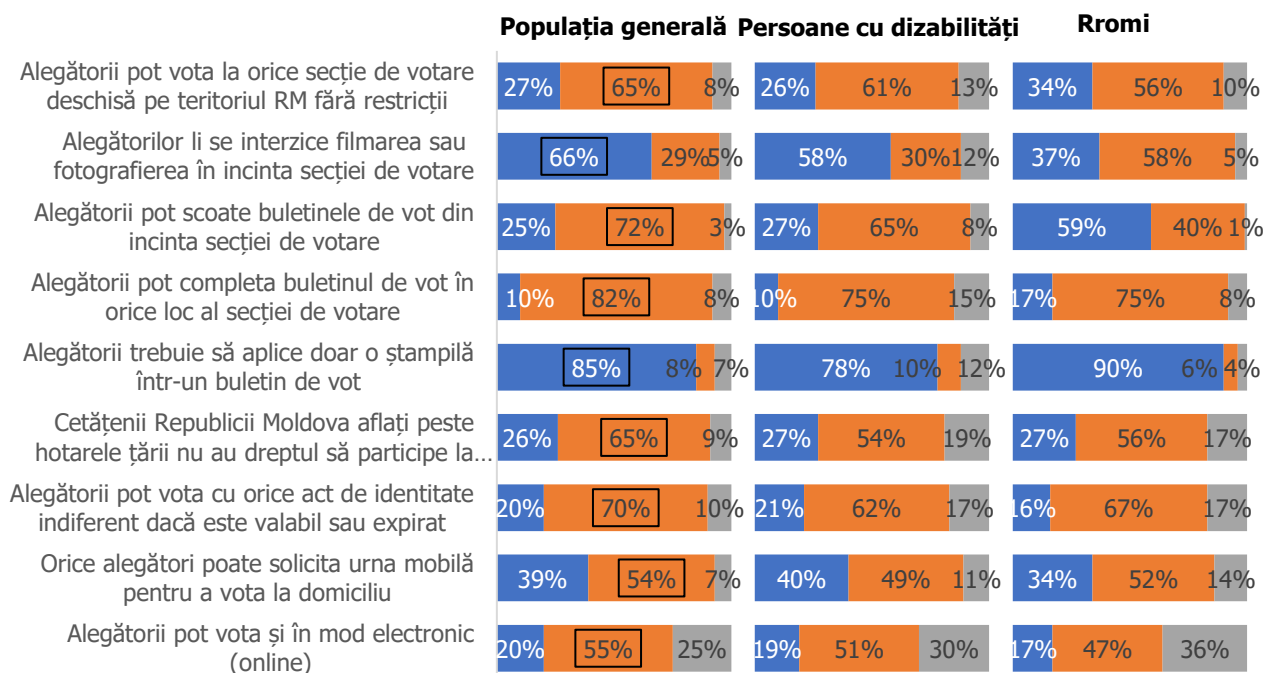
• Alegătorii pot vota la orice secție de votare deschisă pe teritoriul RM fără restricții	Fals
• Alegătorilor li se interzice filmarea sau fotografierea în incinta secției de votare	Adevărat
• Alegătorii pot scoate buletinele de vot din incinta secției de votare	Fals
• Alegătorii pot completa buletinul de vot în orice loc al secției de votare	Fals
• Alegătorii trebuie să aplice doar o șampilă într-un buletin de vot	Adevărat
• Cetățenii RM aflați peste hotarele țării nu au drept de vot la alegeri parlamentare	Fals
• Alegătorii pot vota cu orice act de identitate indiferent dacă este valabil sau expirat	Fals
• Orice alegători poate solicita urna mobilă pentru a vota la domiciliu	Fals
• Alegătorii pot vota și în mod electronic (online)	Fals

Rezultatele ilustrate în Figura 27 ne permit să deducem următoarele constatări:

- nici un enunț nu a înregistrat un nivel deplin de cunoaștere;
- nivelul de cunoștințe variază de la un enunț la altul (de la 54% la maxim 85%);
- nivelul de cunoștințe al persoanelor cu dizabilități nu variază semnificativ față de cel al populației generale;
- nivelul de cunoștințe al romilor variază semnificativ la anumite enunțuri precum interdicția de filmare și scoaterea buletinelor de vot din incinta secției de votare;
- cel mai scăzut nivel de cunoaștere s-a înregistrat în privința dreptului de a solicita urna mobilă și posibilității de a vota online.

Figura 27. Spuneți-mi dacă fiecare dintre următoarele afirmații este adevărată sau falsă în legătură cu procedura de alegeri (F3)

■ Adevărat / Da ■ Fals / Nu ■ NȘ/NR

Calculul indicatorului integrat al nivelului de cunoaștere a procedurii de vot identifică faptul că doar 11% din respondenți au răspuns corect la toate 9 enunțuri (alte 18% au răspuns corect la 8 enunțuri), iar 5% au răspuns corect doar la maxim 2 enunțuri.

Nivelul de cunoaștere a procesului de înregistrare a votanților

Răspunsurile la întrebarea privind cunoașterea procesului de înregistrare a votanților indică diferite grade de familiarizare printre participanții la studiu. În ciuda acestui fapt, o proporție semnificativă a respondenților

evidențiază o bună informare, descriind în detaliu etapele procedurii de înregistrare: prezentarea la secția de votare cu buletinul pentru a fi înregistrat de către persoana responsabilă, menționarea votului anonim și respectarea regulilor, precum interdicția de a fotografia și asigurarea intimității votantului în cabina de vot.

Un respondent de etnie romă a adăugat că procesul de înregistrare și votare se desfășoară pe sectoare și străzi.

Pe de altă parte, există și respondenți care exprimă o cunoaștere limitată a procesului, fără a oferi detalii specifice, în special tineri din mediul urban și persoanele în vârstă.

Este codul de 13 cifre și vezi la care secție de votare ești ... acolo se cere buletinul și se introduc datele în calculator... se indică sectorul de care să te apropii și aici persoana responsabilă îți oferă foaia de vot. Intri în cabină și votezi anonim. DFG1,5

Nu este permis să fotografiezi votul ... în timpul votării ești singur în cabina de vot, nu are dreptul nimeni să te manipuleze. DFG1,6

Obstacole de participare în procesul electoral

Obstacolele întâmpinate de cetățeni în procesul electoral includ aspecte legate de accesibilitate, manipulare și erori în listele electorale, dezinformare și alte practicile care pot afecta libera alegere a cetățenilor. Un respondent a menționat că votanții pot fi motivați să voteze pentru anumite partide sau candidați în schimbul unor beneficii. Mai mulți respondenți au semnalat o problemă legată de erori în listele de vot, cum ar fi prezența unor persoane decedate sau absența unor persoane eligibile.

Alte dificultăți evidențiate includ lipsa sau insuficiența de instrumente de asistență, precum lupă, pentru persoanele cu probleme de vedere, precum și problema numelui lipsă în listele de votare sau posibilitatea ca altcineva să voteze în locul altei persoane. De asemenea, s-a subliniat lipsa infrastructurii pentru persoanele cu dizabilități, în special cele cu dificultăți de deplasare (DFG5).

Unii respondenți au menționat obstacole generate de lipsa de informare și cunoaștere a procedurilor electorale, afirmând că oamenii nu sunt familiarizați cu procedurile necesare pentru a vota de acasă prin intermediul urnei mobile (DFG3). Există, de asemenea, mențiuni referitoare la obstacole legate de vizele de reședință (DFG1,3), precum și îngrijorări legate de încălcări și fărâdelegi, precum organizarea aducerii forțate a votanților la secții (DFG2).

De exemplu oamenii sunt agitați de alte partide ca să voteze pentru ei în schimbul unui pachet de orez...pentru cei cu probleme de vâz ar putea să nu fie lupe suficiente. DFG5

Problema listelor electorale, cât de corecte și verificate sunt ele ... Se mai întâmplă să nu te regăsești în lista de votare sau sunt persoane care sunt decedate, ... ne confruntăm cu problema când sunt în listă. DFG1,5,4

Oamenii sunt dezinformați, ei nu cunosc că dacă din anumite motive vrei să votezi de acasă, trebuie să depui o cerere ca să vină urna mobilă. DFG3

Aspecte care necesită mai multe informații

În linii generale, răspunsurile la întrebarea privind informațiile suplimentare dezirabile, reflectă o varietate de preocupări, de la transparența și integritatea procesului electoral până la înțelegerea mecanismelor de calcul al voturilor. Astfel, unii participanți și-au exprimat interes pentru informații practice despre desfășurarea procedurii de vot, întocmirea listelor alegătorilor și posibilele ilegalități care pot apărea în timpul procesului electoral. Pe de altă parte, alți respondenți au arătat curiozitate față de aspectele tehnice și corectitudinea procesului de numărare a voturilor.

Mi-ar fi interesant să cunosc cum se calculează punctele/voturile. DFG5

Există un interes deosebit pentru cunoașterea procesului de selecție și legitimitatea reprezentanților la nivel comunitar.

La nivel de comunitate există un reprezentant din oraș care conduce întreg procesul de votare.... câți observatori sunt. Îmi este interesant cine alege și cum sunt alese aceste persoane. DFG3,6

De asemenea, s-a ridicat o preocupare cu privire la accesibilitatea informațiilor furnizate în timpul campaniilor electorale și pentru persoanele cu dizabilități, inclusiv cele cu probleme de vedere sau auz. În acest context, a fost înaintată propunerea de a crea buletine de vot speciale pentru aceste persoane.

Informația care merge la suporturi publicitare când este campania electorală, trebuie să fie informația accesibilă pentru persoanele cu dizabilități, care au problemele cu vederea, cu auzul...și informația din buletinele de vot să fie mai accesibilă pentru aceștia. Adică ar fi necesare buletine speciale pentru ei. DFG5

Dacă votul meu ajunge unde trebuie... dacă nu greșește nimeni la procedura de numărare. DFG2

Cum se desfășoară aspectul practic al procedurii, deoarece teoretic îl cunoaștem.... Cum se întocmesc listele persoanelor care urmează să voteze. DFG2

Participare la programe de educație civică legate de alegeri

Analizând răspunsurile la întrebarea despre participarea la programe de educație civică legată de alegeri, se constată că implicarea este limitată, în special în perioada imediat anterioară alegerilor. Majoritatea participanților nu au avut experiența participării la programe de educație civică legate de alegeri. Răspunsurile demonstrează că educația civică este adesea oferită în contextul alegerilor și se concentrează pe familiarizarea cu procedurile electorale, în special a celor care sunt implicați direct în proces, cum ar fi consilieri, observatori sau membri ai comisiei electorale. Aceștia au primit instruiri speciale legate de alegeri, care includ reguli pentru procesul de votare, comportamentul în ziua alegerilor și aspecte practice, precum utilizarea echipamentului tehnic. Unii respondenți menționează că au luat parte la discuții și prezentări privind programele candidaților (DFG6).

În cazul neparticipării la programe de educație civică, ca motive sunt menționate dezinteresul sau, în unele cazuri, neinformarea sau lipsa de oportunități.

Am avut traininguri pe subiectul alegerilor și am fost observator. DFG2,3,5

Considerente despre teme sau informații cele mai benefice într-un program de educație civică despre procesele electorale

Răspunsurile respondenților privind temele sau informațiile considerate benefice într-un program de educație civică despre procesele electorale dezvăluie următoarele teme:

- consecințele votului, deoarece în rândul cetățenilor există neînțelegeri cu privire la impactul real al acestuia,
- importanța votului și cum acesta poate influența deciziile și direcția politică a țării,
- procesul de numărare și verificare a voturilor în detaliere,
- modul de organizare și desfășurare a alegerilor, ca element important al transparenței procesului electoral (DFG1). Există dorința de a avea un ghid informativ, fie sub formă de material video sau scris, pentru a explica etapele de votare și documentele necesare.
- securitatea votului, inclusiv în cazul votului electronic (DFG2,3).

O sugestie interesantă în context este legată de posibilitatea de a amenda absența nemotivată a oamenilor la vot, similar altor țări (DFG3).

Unii nu înțeleg ce consecințe are votul și cât de important este acesta... etapele procesului de votare, documente necesare pentru votare.... Despre procesul de numărare/verificare a voturilor DFG1,3

Percepții despre confortul de utilizare a platformelor digitale pentru accesarea informațiilor electorale

Răspunsurile oferite de respondenți privind confortul utilizării platformelor digitale pentru a accesa informații electorale arată că un număr foarte redus de persoane au avut o experiență pozitivă în utilizarea platformei cec.md. Unii dintre aceștia au exprimat nivelul lor înalt de confort în accesarea informațiilor electorale prin intermediul acestei platforme digitale, apreciind utilizarea informațiilor furnizate.

Pe de altă parte, majoritatea respondenților au declarat că nu au utilizat astfel de platforme, în special persoanele vârstnice și etnicii rromi. Mulți dintre aceștia nu au știut de existența unei platforme digitale despre informații electorale, iar alții preferă să obțină informații din alte surse, cum ar fi rețelele de socializare sau televiziunea.

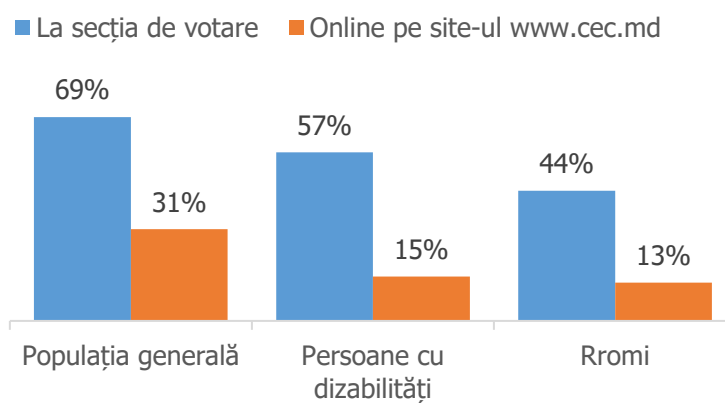
Un tânăr a remarcat că, în special pentru vârstnici, accesarea acestor platforme este dificilă, indicând în mod special probleme în identificarea localității necesare pe hartă.

Cec.md, este o platformă comodă pentru mine.... Informația a fost utilă. DFG1,5

Mai ales este dificil să acceseze acest site oamenii în etate, pentru că este greu să găsești localitatea pe hartă. DFG2

Nu am accesat așa ceva ... mă informez din rețelele de socializare, de la televizor. DFG3,5,6

Figura 28. Cunoașteți faptul că puteți verifica datele dvs. personale din listele electorale, inclusiv secția de votare unde sunteți înscris? (F4)

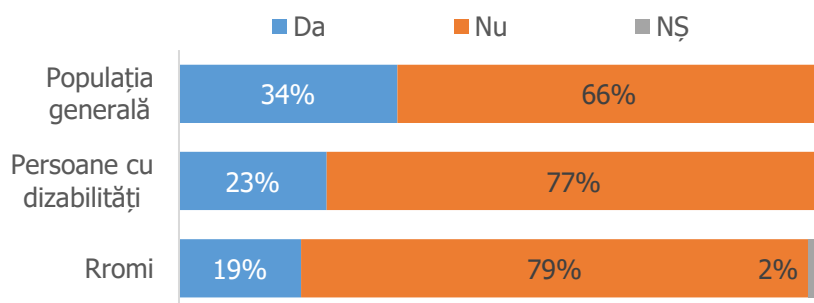
Un alt aspect evaluat a vizat cunoașterea din partea populației a faptului că au posibilitate să verifice datele personale din listele electorale, inclusiv la secția de votare unde sunt înscrisi. În acest sens, 69% din respondenți susțin că ar cunoaște despre posibilitatea de a verifica datele lor la secția de votare, însă doar 31% cunosc că pot face acest lucru și on-line pe pagina web www.cec.md (Figura 28).

Comparativ cu populația generală, nivelul de cunoaștere al persoanelor cu dizabilități și rromi este semnificativ mai mic atât la capitolul verificării datelor la secția de votare, cât și on-line pe pagina web a CEC-ului.

Persoanele care nu cunosc despre posibilitatea de a verifica datele personale la secția de votare sunt în proporție mai mare cu nivel de studii jos (43%), locuitori ai regiunii Nord (38%) și Chișinău (34%), persoanele inactive civic (35%) și cele cu interes scăzut față de viața social-politică a țării (45%).

Persoanele care nu cunosc despre posibilitatea de a verifica datele personale on-line pe pagina web www.cec.md sunt în proporție mai mare persoane în etate (80%), cu nivel jos (85%) și mediu (70%) de studii, locuitori ai regiunii Nord (76%) și Centru (73%), rezidenți ai mediului rural (73%), minorități etnice (82%), persoanele inactive civic (80%) și cele cu interes scăzut față de viața social-politică a țării (81%).

Figura 29. Ați verificat vreodată datele dvs.? (F5)

Eșantion: 811 / 141 / 98 respondenți care cunosc cum pot verifica datele personale din listele electorale

Dintre respondenții care cunosc despre modalitățile de verificare a datelor personale din listele electorale, doar 1/3 au trecut vreodată prin acest proces (Figura 29). În cazul rromilor și persoanelor cu dizabilități procentul este semnificativ mai mic, respectiv 19% și 23%.

În funcție de caracteristicile socio-demografice ale respondenților, incidența persoanelor care au verificat datele lor personale din liste electorale este mai mare printre tineri (45%), persoane cu nivel înalt de studii (42%), locuitori

ai mediului urban (39%), regiunea Centru și Chișinău (câte 44%), majoritatea etnică (37%), persoane activ civic (46%).

Sugestii pentru îmbunătățirea nivelului de cunoștințe digitale legate de alegeri

Pentru a îmbunătăți nivelul de cunoștințe digitale referitoare la alegeri, inclusiv utilizarea platformelor CEC, registrului de stat și a mediului online, participanții au propus câteva sugestii concrete. Aceste sugestii includ:

- distribuirea de broșuri sau pliante care să conțină informații despre site-urile online relevante pentru procesul electoral (DFG5);
- intensificarea campaniilor de publicitate și informare cu privire la pagina www.cec.md (DFG2);
- simplificarea procesului de accesare prin adăugarea unei liste a localităților din țară (DFG1);
- furnizarea de educație și asistență pentru cetățeni, în special pentru persoanele vârstnice, pentru a-i învăța cum să acceseze platformele digitale (DFG4).

Când se dau broșuri înainte de alegeri se poate de făcut mici pliante cu site-uri unde poți să te informezi despre cursul alegerilor... reclamă. DFG5

Să se facă mai multă publicitate și informarea mai largă despre pagina www.cec.md, cât și pașii care trebuie făcuți pentru a găsi informația. DFG1,2

Să simplifice procedura de accesare, scriind doar denumirea localității interesate, deoarece cu harta este mai complicat. Adică, ar trebui să scrie lista localităților din țară. DFG1

La vârsta noastră poate ar trebui să fie cineva care să ne arate cum să accesăm. DFG4

VI. CUNOȘTINȚE DESPRE PRINCIPALELE MECANISME DE IMPLICARE CIVICĂ ȘI NIVELUL DE SATISFAȚIE

În capitolul respectiv sunt reflectate subiecte precum nivelul de informare al populației despre principalele procese locale, cunoștințe despre formele de implicare civică, formele de implicare locală practicate de autoritățile locale, nivelul de interes din partea populației de a participa la aceste forme, motivații și bariere în calea angajamentului civic local, percepțiile populației privind receptivitatea autorităților locale și satisfacție față de activitatea autorităților locale privind implicarea cetățenilor.

6.1. Nivelul de informare despre principalele procese locale

Studiul a măsurat nivelul de informare al populației despre 9 procese locale de bază ilustrate în Figura 30. Constatările ce pot fi deduse din rezultatele obținute sunt următoarele:

- populația cunoaște relativ mai bine (în proporție mai mare) unde și cum se poate adresa în caz când are nevoie de servicii de asistență socială (75% din respondenți), servicii de suport (cunoaștere unde se poate adresa) în caz de discriminare sau încălcare a drepturilor omului (63%) și servicii de suport atunci când li se prestează servicii neconforme standardelor (57%).
- nivelul de cunoaștere este moderat cu referire la aspecte practice, precum executarea lucrărilor și serviciilor de interes public (46%), mecanismele de implicare în procesul de luare a deciziilor (45%) și modalitățile de calcul a tarifelor pentru serviciile publice (43%).
- cel mai scăzut nivel de cunoaștere aspectele practice de funcționare a autorităților locale – adoptarea strategiilor de dezvoltare (32%), adoptarea deciziilor (32%) și gestionarea finanțelor publice (24%).

Persoanele cu dizabilități și rromii sunt mai vulnerabili în această privință, în special ceea ce ține de cunoașterea mecanismele de implicare locală.

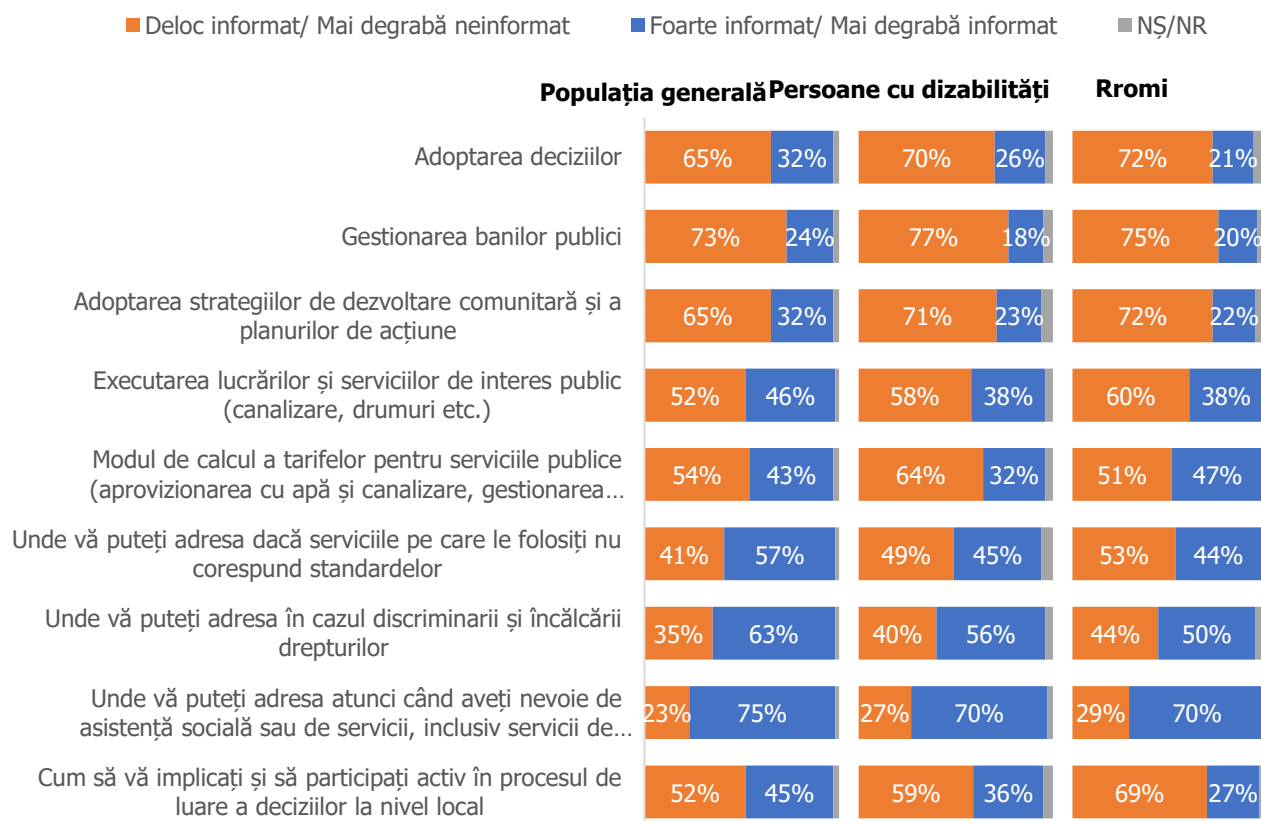
Calculul indicatorului integrat atestă faptul că 17% din respondenți nu sunt informați despre nici unul din cele 9 procese măsurate, iar 14% sunt informați suficient de bine despre toate procesele. Reieșind din datele acestui indicator putem grupa convențional populația în 3 categorii privind nivelul de cunoaștere despre procesele locale:

- persoane cu nivel scăzut de informare – care cunosc maxim 3 procese din cele 9 măsurate (46% din respondenți), în această categorie regăsindu-se în proporție mai mare persoanele cu nivel jos de studii (60%), locuitori ai mediului urban (51%), minoritățile etnice (76%), persoanele neangajate în câmpul muncii (51%), persoanele cu nevoi speciale (53%), cele cu interes scăzut față de viața social-politică (57%), inactive civic (59%) și cu nivel scăzut de încredere în instituții (56%).
- persoane cu nivel moderat de informare – care cunosc 4-6 procese din cele 9 măsurate (34% din respondenți);

- persoane cu nivel înalt de informare – care cunosc 7-9 procese din cele 9 măsurate (20% din respondenți), în special persoanele adulte (24%), cu nivel înalt și mediu de studii (25%), din mediul rural (25%), regiunea Centru (27%) și Sud (24%), majoritate etnică (23%), persoanele cu interes înalt față de viața social-politică (29%), active civic (39%) și cu nivel înalt de încredere în instituții (33%).

Figura 30. Cât de bine sunteți informat (ă) despre următoarele procese din comunitatea dvs.? (G2)

6.2. Cunoașterea formelor de implicare civică

Asocieri cu sintagma "implicare civică" în opinia participanților la discuții de grup

Răspunsurile la întrebarea privind înțelegerea sintagmei "implicare civică" evidențiază următoarele semnificații:

- participarea și implicarea în viața social-politică, incluzând contribuția la elaborarea de politici prin exprimarea de opinii, păreri și propuneri, dar și prin angajament în activități care să conducă la progresul societății (DFG1,2,4,5);
- participarea la procesul electoral, prin implicarea în dezbateri cu adresarea de întrebări candidaților, fie prin votare și exprimarea votului (DFG4,6);
- implicarea în activități de voluntariat la nivel de comunitar și social, prin plantarea de copaci sau amenajarea de parcuri, fără a viza interese financiare sau politice (DFG3).

Unii respondenți asociază implicarea civică cu interesul pentru orice proces politic sau social, subliniind importanța ca oamenii să nu rămână indiferenți față de acestea (DFG3).

Există și persoane care recunosc termenul, dar nu au o idee clară despre semnificația sa.

Participare și implicare în viața social-politică a țării, inclusiv la elaborarea de politici prin exprimarea de opinii, păreri, propuneri. DFG1,2,5

Să ne exprimăm votul... să fim implicați în viața societății. DFG4,6

Implicare civică este atunci, când candidații fac dezbateri iar eu ca cetățean vin cu întrebări pe o problemă care mă interesează personal sau întreaga comunitate. DFG4

Importanța activismului civic

Evaluată pe o scală de la 1 la 5, importanța implicării civice indică o percepție predominant pozitivă în rândul respondenților, aceștia acordând note maxime. Argumentele furnizate susțin că activitatea civică este considerată crucială, având un impact pozitiv semnificativ. Se remarcă ideea că implicarea civică conferă un sentiment de importanță personală și oferă motivație pentru a fi activ continuu. Rezultatele vizibile ale activității civice sunt percepute ca o sursă de motivație pentru o participare mai intensă, considerându-se că implicarea civică reprezintă un instrument puternic în rezolvarea problemelor.

De asemenea, se menționează că implicarea civică conferă un sens vieții și contribuie la aspirația pentru o viață mai bună.

Un participant interpretează activismul civic ca fiind o responsabilitate a fiecărui cetățean față de propria țară (DFG6).

Nota 5, consider că este foarte important să fim activi, astfel ne simțim și mai importanți atunci când vedem o schimbare datorată și implicării noastre. Aceasta ne motivează să fim și mai activi.... Împună mai ușor pot fi găsite soluții de rezolvare a problemelor și conferă un sens vieții... pentru a avea o viață mai bună. Toți DFG

Este foarte important să fim activi civic, doar suntem cetățenii acestei țări. DFG6

Nivelul de cunoaștere a principalelor mecanisme de implicare civică

Analiza generală a răspunsurilor la întrebarea privind principalele mecanisme de implicare civică indică o varietate de modalități și perspective asupra modului în care oamenii se implică în viața civică, acoperind atât aspecte individuale, cât și acțiuni colective. Potrivit unor respondenți, aceasta implică participarea în inițiative comunitate, contribuții concrete la proiecte de dezvoltare a comunității prin campanii de voluntariat pentru proiecte locale (DFG1,2,5) și angajarea activă în forme de manifestare publică a nemulțumirii, cum ar fi participarea la proteste sau exprimarea opiniilor prin scrisori, petiții, demersuri (DFG4,6).

Există și cei care consideră că principalul mecanism de implicare civică este participarea la alegeri, în timp ce alții evidențiază importanța donațiilor financiare pentru cauze publice. Printre alte mecanisme menționate se numără participarea la dezbateri electorale, evenimente culturale și educația civică a populației pentru cultivarea înțelegerii și angajamentului civic.

Este important de menționat că există conștientizarea necesității unui lider cu o idee și un plan de acțiuni concret pentru a aduna oamenii în jurul unei cauze.

De exemplu, ar fi participarea la anumite proiecte pentru întreaga comunitate. Spre exemplu de construit un parc. Sau sunt proiecte pentru societate. DFG5

Activitățile de voluntariat, de exemplu într-o comunitate putem iniția o campanie pentru curățirea unui teritoriu sau pentru a sădi copaci, sau amenajarea un spațiu, a unui parc. DFG1,2

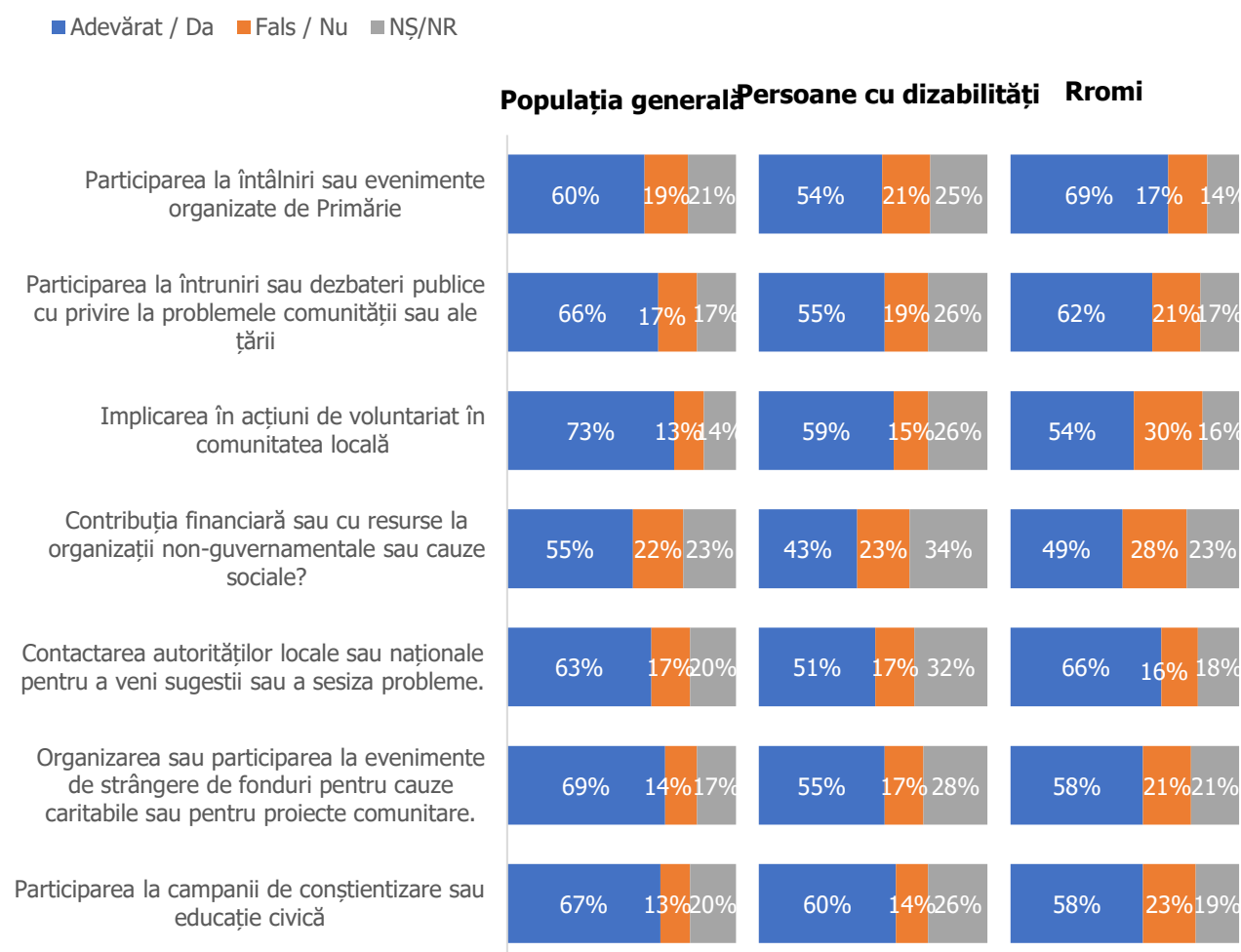
Să doneze bani pentru o cauză publică. DFG3

Trebuie să fie un lider cu o idee și un plan de acțiuni concret ca să putem aduna oamenii împrejurul ideii. DFG3

În cadrul studiului cantitativ respondenților li s-a propus o listă cu 7 cele mai răspândite forme de implicare civică pentru a măsura nivelul de cunoaștere a acestor mecanisme (Figura 31). O primă constatare în acest sens este că majoritatea populației cunoaște fiecare din cele 7 forme de implicare civică în parte. Per ansamblu, nivelul de cunoaștere este puțin mai mic la persoanele cu dizabilități și rromi.

Cea mai cunoscută formă de implicare civică este implicarea în acțiuni de voluntariat în comunitatea locală (73%), iar cea mai puțin cunoscută este contribuția financiară sau cu resurse la organizații non-guvernamentale sau cauze sociale (55%).

Figura 31. În opinia dvs., următoarele acțiuni sunt forme de implicare civică? (G4)

Calculul indicatorului integrat atestă faptul că 12% din respondenți nu consideră forme de implicare civică nici un mecanism din cele propuse, iar 32% le-au identificat corect pe toate 7. Reieșind din datele acestui indicator putem grupa convențional populația în 3 categorii privind nivelul de cunoaștere despre formele de implicare civică:

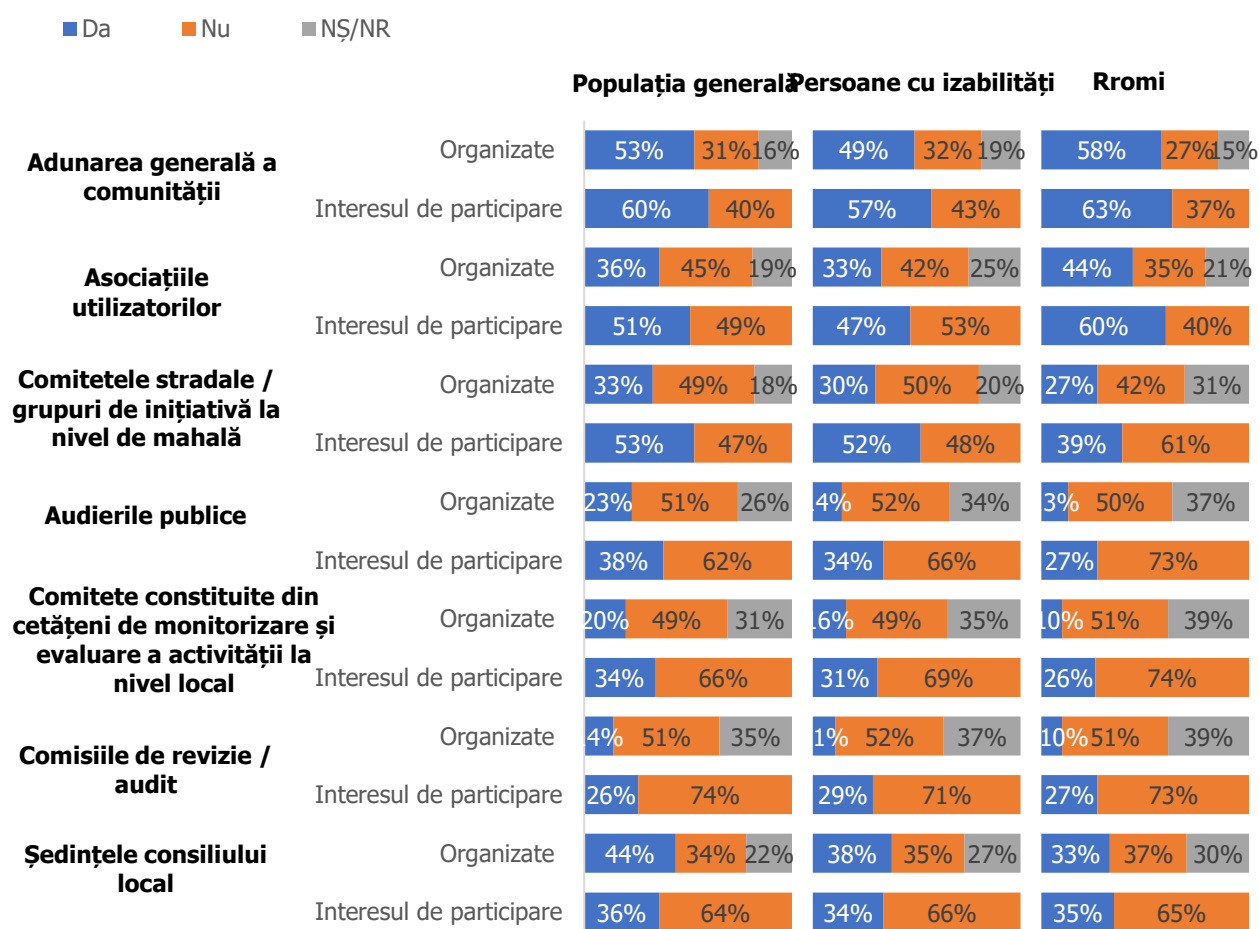
- persoane cu nivel scăzut de cunoaștere – care cunosc maxim 3 mecanisme din cele 7 măsurate (31% din respondenți), în această categorie regăsim în proporție mai mare persoanele cu nivel jos de studii (43%), locuitorii ai mediului urban (34%), persoanele neangajate în câmpul muncii (35%), persoanele cu nevoi speciale (44%), cele cu interes scăzut față de viața social-politică (49%) și inactive civic (41%).
- persoane cu nivel moderat de cunoaștere – care cunosc 4-6 mecanisme (37% din respondenți);
- persoane cu nivel înalt de cunoaștere – care cunosc toate mecanismele măsurate (32% din respondenți), în special bărbații (37%), cu nivel înalt și mediu de studii (37%), din mediul rural (36%), regiunea Sud (52%), minoritățile etnice (51%), persoanele cu interes înalt față de viața social-politică (42%), active civic (42%) și cu nivel înalt de încredere în instituții (38%).

6.3. Formele de implicare locală a cetățenilor: organizare, interes de participare, motivații și bariere

Considerente despre modalitățile de implicare a cetățenilor în procesul decizional și de planificare la nivel local

La final respondenților li s-a propus o listă de 7 forme principale de implicare locală și au fost întrebați dacă autoritățile locale practică astfel de forme și dacă respondenții sunt interesați să participe la aceste forme de administrare locală (Figura 32).

Figura 32. În localitatea dvs. au fost organizat următoarele forme de implicare a cetățenilor în ultimii 2 ani? / La care din aceste forme ați fi interesat (ă) să participați? (G6-G7)

Următoarele constatări pot fi deduse din rezultatele obținute:

- cel mai des autoritățile locale organizează adunări generale a comunității (53%) și ședințe ale consiliului local (44%);
- formele secundare de implicare a cetățenilor sunt asociațiile utilizatorilor (36%) și comitetele stradale / grupuri de inițiativă la nivel de mahală (33%);
- cel mai puțin populare sunt audierile publice (23%), comitetele constituite din cetățeni de monitorizare și evaluare a activității la nivel local (20%) și comisiile de revizie / audit (14%). Acestea sunt și formele care au înregistrat cele mai mari procente de non-răspunsuri, adică respondenții nu cunosc dacă sunt sau nu organizate;

- adunarea generală a comunității, asociațiile utilizatorilor (de ex. de apă, gaz) și comitetele stradale / grupuri de inițiativă la nivel de mahala sunt forme de implicare locală cu cel mai înalt grad de interes din partea cetățenilor (fiecare al doilea respondent);
- comisiile de revizie / audit reprezintă forma de implicare locală de care sunt interesați cel mai puțin respondenții;
- per ansamblu, procentul respondenților interesați de implicare locală este semnificativ mai mare de cât procentul respondenților care au numit / cunosc că autoritățile locale implică cetățenii prin aceste forme (cu excepția ședințelor consiliului local);
- studiul nu înregistrează diferențe statistic semnificative, la general, între răspunsurile populației generale, persoane cu dizabilități și romi.

Analiza aprofundată evidențiază faptul că 31% din respondenți infirmă organizarea oricărei forme de implicare a cetățenilor din partea autorităților locale. Incidența acestor cazuri este mai mare în mediul urban (39%), în regiunea Sud (40%) și Chișinău (43%).

31% din respondenți nu sunt interesați să se implice în administrarea comunității sub nici o formă. Dezinteresul de implicare locală este invocat în proporție mai mare de către persoanele cu nivel jos de studii (42%), locuitorii ai mediului urban (38%), regiunea Sud (38%) și Chișinău (40%), persoanele neangajate în câmpul muncii (35%), minoritățile etnice (46%), persoanele cu interes scăzut față de viața social-politică (51%), inactive civic (47%) și cu nivel scăzut de încredere în instituții (33%).

Participanții la discuții de grup de asemenea au venit cu diverse sugestii privind implicarea locuitorilor în procesul decizional și de planificare. Mai mulți respondenți sugerează importanța participării locuitorilor la ședințele consiliilor raionale și locale, considerând că aceasta oferă oportunitatea de a aduce în discuție problemele comunității și de a contribui cu propuneri și soluții. Această opinie este împărtășită mai ales de către femei, vârstnici și persoanele cu dizabilități. Alte aspecte sugerează implicația în informarea comunității prin postarea planurilor primăriilor și a rezultatelor pe paginile de socializare, precum și recunoașterea și aprecierea implicării locuitorilor în proiecte și activități. Se propun, de asemenea, metode de comunicare directă, cum ar fi sesiuni video live cu primarul, pentru a permite cetățenilor să adreseze întrebări și să primească răspunsuri. Aceste sugestii sunt în principal exprimate de către tinerii din zone urbane.

De asemenea, un reprezentant subliniază importanța ca *"ordinea de zi a ședințelor consiliilor să fie gândită astfel, încât să stârneasce interesul fiecărui locuitor"* (DFG4).

Există, totuși, respondenți care nu au putut furniza un răspuns clar, în special printre etnicii romi și tinerii din mediul rural.

Să participe la ședințele consiliului raional sau local. Trebuie de spus că este o problemă și trebuie rezolvată. Să se atragă atenția la problema dată... ei nu iau decizii, dar la nivel de proiect se pot implica, cu propuneri, cu soluții, cu idei... Să participe la ședințe, să ridice probleme. DFG3,4,5

Important primăriile să aprecieze implicarea oamenilor și să recunoască meritele comunității ... Să fie postate planurile și rezultatele pe pagini de socializare ... Să avem posibilitate de a pune întrebări primarului, să fie organizate sesiuni video live. DFG2

Percepții despre mecanismele utilizate de autoritățile locale pentru implicarea cetățenilor în procesul decizional și de planificare

Metoda specifică de implicare a locuitorilor în procesul decizional, adoptată de primăriile din localitățile participanților la studiu, este predominant tradițională și constă în ședințele consiliilor locale. Aceste ședințe sunt anunțate în prealabil, cu indicarea temelor de discuție, și oferă oportunitatea celor interesați să participe activ la dezbateri (DFG1,4,5). În plus, s-au menționat și sesiuni video (DFG2) și publicarea informațiilor relevante pe site-ul primăriei (DFG4).

Cu toate acestea, unii respondenți de etnie romă susțin că primăria din localitatea lor nu aplică astfel de practici pentru implicarea locuitorilor în procesul de decizie.

Primăria preventiv anunță ședința consiliului și tema de discuție sau ordinea de zi, iar cei cointeresați pot să participe la ședință. DFG1,4,5

Președintele din satul vecin este un tânăr, și el publică tot pe site-ul primăriei, ce a făcut și ce intenții mai are. DFG4

Satisfacția față de nivelul comunicării autorităților naționale cu populația de rând

Analiza răspunsurilor privind nivelul de mulțumire față de comunicarea autorităților naționale cu populația reflectă opinii diverse. Majoritatea respondenților exprimă nemulțumire generală cu privire la absența unei comunicări între oficialii de rang național și cetățenii de rând. De asemenea, se remarcă o critică comună referitoare la deficitul de comunicare adecvată și eficientă între cele două părți, cu menționarea că aceasta este prezentă doar în perioada premergătoare alegerilor. Unii respondenți afirmă că acest dialog nu este accesibil sau pe înțelesul persoanelor de la țară (DFG5).

În contrast, unii respondenți exprimă un nivel mediu de satisfacție față de comunicarea cu reprezentanții autorităților de nivel național. Această perspectivă este mai întâlnită în rândul tinerilor și vârstnicilor.

Doar câteva persoane se arată satisfăcute de nivelul de comunicare al autorităților naționale cu populația (DFG1).

Poate este un pic de comunicare, dar nu pe înțelesul persoanei de rând, adică în termeni expliți, înțelegi de o persoană de la țară. DFG5

Nu a lucrat bine mecanismul acesta de dialog....Nu îi vedem prin localități, nu dialogăm, îi vedem doar înainte de alegeri... este puțină comunicare. DFG1,3,4

Satisfacția față de modul în care Primăria se consultă și implică cetățenii comunității în procesul de luare a deciziilor

Variază considerabil și percepția asupra modului în care primăria se consultă și implică cetățenii în procesul de luare a deciziilor. Satisfacția respondenților depinde în mare măsură de gradul de implicare al comunității în deciziile locale. Unii respondenți se declară destul de satisfăcuți, evidențiind exemple de primari care i-au în considerare opiniile cetățenilor și sunt receptivi la nevoile comunității. În același timp, există critici și opinii negative care subliniază un nivel scăzut sau inexistent de implicare a cetățenilor și o auto-reglementare excesivă din partea primăriilor.

Un alt aspect notabil este exprimarea unei percepții eronate a conceptului de implicare. De exemplu, unii participanți la DFG consideră că organizarea de adunări și furnizarea de informații transparente despre proiectele câștigate sau obiectivele atinse reprezintă modalități de consultare și implicare a localnicilor în procesul decizional (DFG4,6).

Există și cei care susțin o implicare parțială a cetățenilor, referindu-se la evenimente la care comunitatea participă activ (DFG5).

Cred că parțial suntem și noi implicați, dar mai mult sunt implicați consilierii pe care i-am votat și care ne reprezintă. Primăria organizează anumite evenimente la care participăm și, astfel, putem spune că ne implicăm și noi. DFG5

Primăria noastră își îndeplinește misiunea foarte bine, ține cont de opinia cetățenilor din sat... se adună, atunci când vor să construiască drumuri sau case.... avem un primar foarte receptiv. DFG1,3

La noi este foarte rău cu implicarea. Primarul face totul "din capul său". DFG1

Percepții despre gradul în care primăria se consultă cu persoanele vulnerabile din comunitate (persoane sărace, cu dizabilități etc.) și le motivează să se implice în procesul de decizional și de planificare

Opinia respondenților privind consultarea primăriei cu persoanele vulnerabile din comunitate, cum ar fi persoanele sărace sau cu dizabilități, și motivarea acestora de a se implica în procesul decizional și de planificare este predominant negativă. Majoritatea participanților exprimă dezamăgire și afirmă că primăria, în general, nu inițiază consultări cu aceste grupuri vulnerabile. Răspunsurile sunt consistente în respingerea ideii că aceste categorii de persoane sunt consultate sau motivate să participe la procesul decizional, subliniind absența unor astfel de practici în comunitatea lor.

În tânăra din mediul rural, sugerează că nivelul de consultare a acestor grupuri depinde în mare măsură de primar, evidențiind posibilitatea ca aceștia să fie implicați diferit în funcție de păturile sociale.

În același timp, mulți respondenți, în special tineri din zone urbane, vârstnici și rromi, nu au putut oferi un răspuns clar la această întrebare.

Depinde de primar, dacă face diferența dintre pături sociale, pentru că el monitorizează și inițiază procesul. DFG1

Nu... Nu am văzut. Nu se consultă. DFG2,3,4,5,6

Preferințe pentru mecanismele de exprimare a opiniilor privind planificarea, gestionarea și procesul decizional la nivel local

Respondenții au oferit mai multe preferințe și sugestii privind modalitățile de exprimare a opiniei lor în legătură cu planificarea, gestionarea și procesul decizional din comunitatea lor. Unii au indicat preferința pentru adunări deschise, unde toți cei interesați să participe pot să aleagă singuri problemele care necesită rezolvate. De asemenea, au fost propuse metode, precum sondajele telefonice și boxele pentru bătrâni pentru exprimarea opiniilor sau propunerilor. Aceste idei au fost exprimate mai ales de respondenți tineri.

Alte moduri de exprimare a opiniei menționate au inclus conversațiile pe platforme online, precum Facebook, expedierea de scrisori și inițierea de petiții, cu sugestii predominant exprimate de către femei. Persoanele vârstnice au evidențiat pagina primăriei ca un canal potrivit pentru exprimarea opiniilor.

În același timp, unele persoane cu dizabilități au sugerat participarea fizică la ședințele care abordează problemele care le afectează direct, exprimându-și dorința de a-și expune opinia în mod direct.

Există, de asemenea, participanți care nu au oferit răspunsuri relevante sau nu au răspuns deloc, în special printre vârstnici și etnici rromi.

Fizic să participăm la ședințe care abordează probleme care ne vizează pe noi, să ne expunem și noi referitor la problemă. DFG5

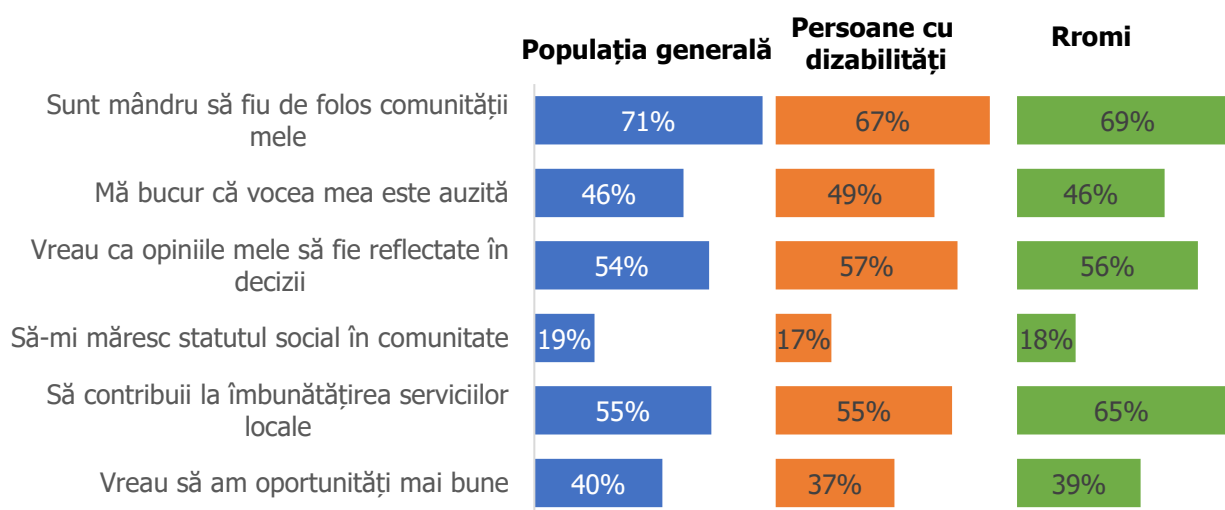
Oamenii să aleagă problemele care trebuie rezolvate. Dar și decizia de a rezolva o problemă sau alta să aparțină oamenilor și nu primarului.... Să se facă sondaje, inclusiv la telefon. DFG1, DFG2

Ar fi bine să fie boxe pentru bătrâni, unde ei să-și lase părerile sau propunerile. DFG2

Motive și bariere pentru implicarea locală

Factorul principal care determină interesul față de implicarea locală este sentimentul de mândrie de a fi util comunității (71%), urmat de factorii secundari precum dorința de a contribui la îmbunătățirea serviciilor locale (55%), dorința de a a-și exprima opiniile / necesitățile (46%) și ca deciziile adoptate să fie bazate pe necesitățile și interesele cetățenilor (54%). Motivațiile respective sunt în egală măsură valabile pentru persoanele cu nevoi speciale și rromi (Figura 33).

Figura 33. Ce vă motivează să participați la procesul decizional și de planificare din comunitatea dvs.? (G8) *Trei răspunsuri posibile*

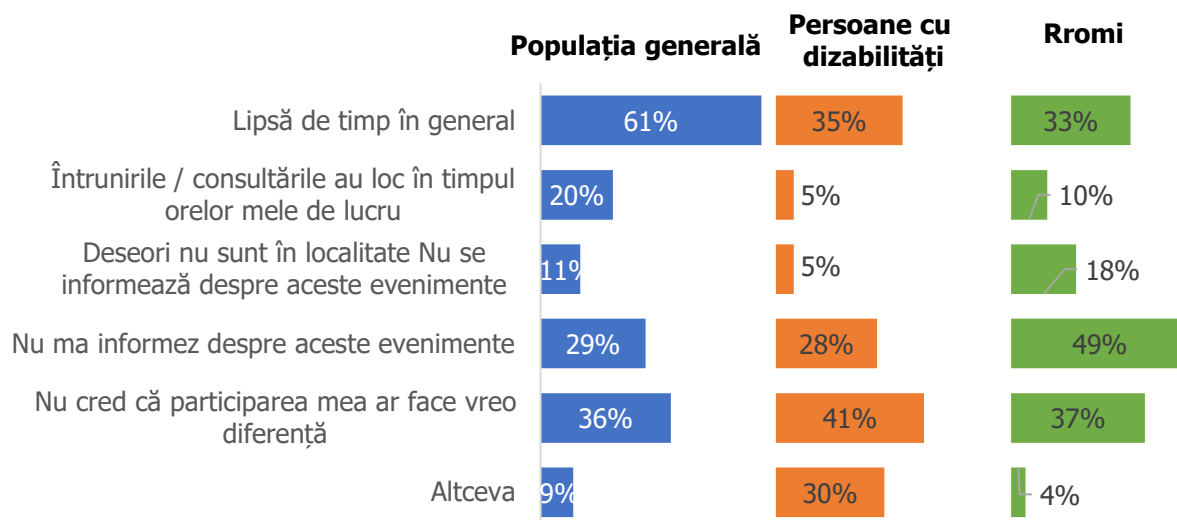

Eșantion: 804 / 168 / 172 respondenți interesați de participarea la cel puțin o formă de implicare locală

Motivul principal invocat de respondenții dezinteresați de implicare locală este lipsa / insuficiența de timp (61%), urmat de câteva motive secundare precum neîncrederea în receptivitatea autorităților (36%), lipsa dorinței de informare despre aceste evenimente (29%) și faptul că astfel de evenimente sunt organizate în timpul orelor de lucru (20%).

Figura 34. Ați notat că nu sunteți interesat să participați la careva întâlniri, procesele consultative și de planificare, organizate de Primărie, care sunt fost motivele? (G9) *Răspuns multiplu*

Eșantion: 355 / 79 / 49 respondenți care nu sunt interesați de participarea la nici o formă de implicare locală

În cazul persoanelor cu necesități speciale prevalează motivul neîncrederii că vor fi auziți, iar la rromi prevalează dezinteresul de a se informa despre organizarea evenimentelor de implicare civică.

În ansamblu, motivațiile pentru implicarea în rezolvarea problemelor comunitare sunt variate, incluzând atât factori de natură personală, cât și factori comunitari sau socio-economici. Printre factorii personali se evidențiază aspecte legate de schimbarea percepțiilor asupra dizabilităților, inspirația provenită din exemplele altora, necesitatea unor inițiative colective și existența oportunităților de implicare pentru grupurile vulnerabile.

Unii participanți afirmă că ar fi motivați să se implice pentru a contracara stereotipurile asociate persoanelor cu dizabilități, dorind să ofere o perspectivă pozitivă și să demonstreze că sunt capabili să contribuie la rezolvarea problemelor comunității lor. De asemenea, unii sunt predispuși să se implice dacă observă că și alții din jurul lor se angajează activ în rezolvarea problemelor locale. Totodată, consideră motivatoare prezența liderilor sau a grupurilor care să organizeze și să coordoneze eforturile comunității, precum și existența inițiativelor care să țină cont de nevoile și capacitățile persoanelor cu dizabilități. Aceste idei sunt mai răspândite în rândul tinerilor.

Un stimulent puternic pentru implicarea civică îl reprezintă îmbunătățirea nivelului de trai, precum creșterea pensiilor, măsuri pentru sănătate și facilități de transport, opinie promovată mai ales de către vârstnici. Valorizarea adecvată a voluntariatului poate, de asemenea, să crească dorința de a contribui la activități cu caracter civic.

Pe mine m-ar motiva însăși stereotipul că sunt persoană cu dizabilitate, pentru a demonstra că sunt capabilă de ceva....M-ar motiva persoanele din jur, să văd că ele se implică, adică dacă este o situație colectivă. DFG5

Sănătatea, mărirea pensiilor o să ne motiveze.... Dacă s-au vedea o careva atitudine din partea guvernărilor, schimbări.... să se organizeze transport. DFG4

Să fie cineva care să i-a inițiativa în mâni, să ne organizeze. DFG6

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Constatare generală 1

Încrederea în instituții este direct proporțională cu interesul față de viața social-politică din țară și cu nivelul de activism civic: cu cât este mai mare interesul față de viața social-politică și nivelul de activism civic, cu atât este mai mare nivelul de încredere în instituții.

De fapt aceste 3 variabile sunt interdependente: creșterea nivelului unei variabile influențează creșterea nivelului celorlalte 2 variabile.

Constatare generală 2

Nivelul de interes față de viața social-politică, activismul civic și nivelul încrederii în instituții influențează în mod direct:

- consumul activ și avansat de informație (din diverse surse)
- cunoașterea programelor electorale ale candidaților la alegerile locale
- accesul la informație despre funcționarea și procesul de decizii al autorităților publice
- convingerile de a avea șanse de participare și influențare a procesului de luare a deciziilor
- percepțiile privind reprezentarea intereselor în politica națională și locală
- exercitarea unei funcții politice
- cunoașterea procesului electoral și a procedurii de vot
- cunoașterea proceselor locale
- interesul de implicare în procesul de planificare și luare a deciziilor locale

Recomandare pentru constatările generale 1 și 2

Identificarea acțiunilor fezabile și practice pe termen scurt, mediu și lung care ar contribui constant și gradual la creșterea nivelului de interes al cetățenilor față de viața social-politică, activism civic și încredere în instituții.

În primul rând, se propune organizarea diverselor forme de implicare civică (abordate în acest studiu) la nivel de comunitate și stimularea implicării locuitorilor în aceste activități civice, cu accent pe grupurile vulnerabile în acest aspect (persoanele cu nivel mic de studii și venit, tinerii, minoritățile etnice). În sensul că atunci când se organizează anumite activități de informare / instruire / implicare teoretică și practică să fie implicate în mod intenționat, în primul rând (doar) grupurile vulnerabile.

În al doilea rând, se recomandă să se țină cont de faptul ca acțiunile / măsurile organizate să fie cu rezultate tangibile pentru participanți, deoarece printre motivele principale a apatiei în activismul civic sunt neîncrederea în propriile forțe și neîncrederii că participarea cetățenilor ar avea vreun impact.

În al treilea, rând se recomandă organizarea activităților în afara orelor de muncă, acesta fiind un alt motiv de neparticipare la acțiuni civice.

Constatare generală 3

Categoriile cele mai vulnerabile prin prisma subiectelor abordate în cadrul studiului (nivel de informare, lacune

informaționale, activism civic etc.) sunt: persoanele cu nivel mic de studii și venit, tinerii, minoritățile etnice (în special găgăuzii).

Recomandare pentru constatare generală 3

Identificarea acțiunilor fezabile și practice pe termen scurt, mediu și lung care să abordeze în mod direct categoriile vulnerabile ale populației descrise mai sus.

Subiectele cercetate la care s-au înregistrat diferențe semnificative între populația generală, pe de o parte, și persoane cu dizabilități și rromi, pe de altă parte:

- nivel mai mic de interes față de situația social-politică din țară;
- percepțiile pozitive față de democrație sunt în proporție mai mare la rromi și semnificativ mai mică în cazul persoanelor cu dizabilități;
- în grupul rromilor predomină atitudinea negativă privind practica actuală a democrației în Moldova în prezent;
- proporția rromilor pentru care este important să cunoască programele electorale ale candidaților la alegerile locale este mai mică;
- 1 din 3 persoane cu dizabilități și rromi deloc nu utilizează media socială și portalurile de știri;
- persoanele cu dizabilități în proporție mai mare consumă știri și emisiuni la televizor, dar mai rar portalurile de știri și media socială. Rromii mult mai frecvent apelează la prieteni, rude și familie, dar mai rar utilizează toate celelalte canale de informare;
- semnificativ mai puțini rromi consideră că femeile trebuie să fie implicate și reprezentate în mod egal în funcțiile politice din Moldova;
- rromii în proporție mai mică sunt mulțumiți de localitatea de trai;
- rromii agreează în proporție mai mare importanța activismului în politică, însă sunt mai puțin receptivi la activitățile de voluntariat ;
- persoanele cu dizabilități în proporție mai mare sunt discriminate de statutul lor de dizabilitate, nivelul venitului, limbă, studii și vârstă;
- rromii în proporție semnificativ mai mare sunt discriminați în baza apartenenței etnice și limbii vorbite;
- rromii se consideră în proporție mai mare insuficient informați despre procesul electoral;
- la persoanele cu dizabilități și rromi aprecierea nivelului de accesibilitate a informației despre procesul electoral este semnificativ mai scăzută;
- nivelul de cunoaștere al persoanelor cu dizabilități și rromi este semnificativ mai mic atât la capitolul verificării datelor la secția de votare, cât și on-line pe pagina web a CEC-ului;
- persoanele cu dizabilități și rromii sunt mai vulnerabili din punct de vedere al nivelului de informare despre principalele procese locale;
- persoanele cu dizabilități și rromii sunt mai vulnerabili din punct de vedere al nivelului de cunoaștere a formelor de implicare civică.

Recomandare

Focusarea activităților programului care vizează persoanele cu necesități speciale și rromi, în primul rând, pe aspectele vulnerabile identificate în cadrul studiului (enumerare mai sus).

Nivelul de informare și lacune specifice de cunoștințe referitoare la politică și evenimentele actuale

- interesul moderat pentru viața social-politică din țară în combinație cu informarea pasivă (ca frecvență și diversitate a surselor de informare) determină cunoștințe limitate despre politică și evenimentele actuale, și, respectiv, vulnerabilitate mai mare față de dezinformare și manipulare;
- atât populația generală, cât și persoanele cu dizabilități și rromii, în majoritatea cazurilor nu cunosc diferențele specifice dintre ideologia de stânga și dreapta;
- ponderea respondenților care nu au încredere în instituțiile măsurate depășește cel puțin de 2,5 ori ponderea respondenților care au încredere în cazul a 8 din 10 instituții măsurate; 7 din 10 cetățeni au încredere scăzută în instituții, ceea ce influențează direct încrederea în strategiile politice pe termen mediu și lung, încrederea în orientarea geopolitică a țării;
- ideea democrației drept cel mai potrivit sistem de guvernare pentru Moldova este insuficient înțeleasă și consolidată;
- majoritatea populației deloc nu cunoaște sau cunoaște în mică măsură programele electorale ale candidaților la alegerile locale.

Recomandare

Se recomandă organizarea de activități de informare la nivel local cu elemente teoretice și practice privind importanța de a fi un cetățean informat (la general, și în particular cu referire la programele electorale ale candidaților) în vederea reducerii vulnerabilității față de dezinformare și manipulare.

Nivelul de implicare civică

- majoritatea absolută a populației sunt consumatori pasivi sau moderați de informație sub aspectul frecvenței și diversității surselor de informare;
- majoritatea populației consideră că interesele sale deloc sau în mică măsură sunt reprezentate în politica națională;
- 4 din 10 respondenți consideră că accesul la informație despre modul în care autoritățile publice funcționează și iau decizii este limitat și, respectiv, nu au oportunități de a participa și influența procesul de luare a deciziilor;
- funcția politică nu este atractivă pentru majoritatea populației;
- 2/3 din populație sunt total inactive civic sau cu nivel scăzut de activitate civică.

Recomandare

Se recomandă:

- organizarea de activități de informare cu elemente teoretice și practice privind modul în care autoritățile publice funcționează și iau decizii, modalitatea în care cetățenii pot influența procesul de luare a deciziilor;
- facilitarea și stimularea colaborării dintre autoritățile locale și cetățeni;
- organizarea de internshipuri în cadrul instituțiilor autorităților publice locale de nivel unu și doi.

Nivelul de stabilitate și motivare a valorilor prosoziale în societate

- valorile general umane sunt considerate importante pentru majoritatea absolută a respondenților, iar cele legate de activitatea civică și politică au un nivel slab spre moderate de receptivitate;
- fiecare al treilea respondent a trecut cel puțin odată prin experiența de discriminare;

- caracteristicile sensibile la discriminare sunt nivelul venitului, viziunile politice, limba vorbită, nivelul de studii și vârsta;
- nivelul toleranței corupției este încă destul de înalt în societatea moldovenească, posibil inclusiv din cauza nivelului scăzut de încredere în instituții.

Cunoștințe privind procedura de votare

- procesul electoral și procedura de votare este insuficient cunoscut pentru majoritatea populației;

Recomandare

Se recomandă organizarea de activități de informare cu elemente teoretice și practice privind procesul electoral și procedura de votare.

Cunoștințe despre principalele mecanisme de implicare civică și nivelul de satisfacție

- aspectele practice de funcționare a autorităților locale – adoptarea strategiilor de dezvoltare, adoptarea deciziilor și gestionarea finanțelor publice sunt în mare parte necunoscute populației;
- fiecare al treilea respondent are cunoștințe foarte limitate despre mecanismele de implicare civică;
- fiecare al treilea respondent nu este interesat să se implice în administrarea comunității sub nici o formă

Recomandare

Se recomandă:

- organizarea activităților de informare și implicare a cetățenilor în procesele practice de funcționare a autorităților locale;
- informarea despre mecanismele de implicare civică, importanța lor și exemple practice pozitive;
- motivarea cetățenilor de a se implica în procesul de administrare a comunității.

Sugestii și recomandări din partea respondenților pentru îmbunătățirea interacțiunii dintre instituțiile implicate în procesul electoral și cetățeni

- diversificarea canalelor de comunicare
- asigurarea eficienței, transparenței și receptivității canalelor de comunicare
- crearea unei pagini web / aplicații mobile dedicate pentru reclamații
- organizarea de conferințe tematice
- implementarea unor mecanisme mobile
- realizarea de emisiuni televizate
- desfășurarea de adunări locale
- efectuarea de sondaje